Ahmet Haşim

BÜTÜN ŞİİRLERİ

CAN

Hazırlayan
ASIM BEZİRCİ

Ahmet Haşim

BÜTÜN ŞİİRLERİ

TÜRK YAZARLARI DİZİSİ

1. basım : 1983, Can
2. basım : 1985, Can

Bu kitap 1985 yılında, İstanbul'da, Teknografik Matbaacılık A. Ş. nde basılmıştır.

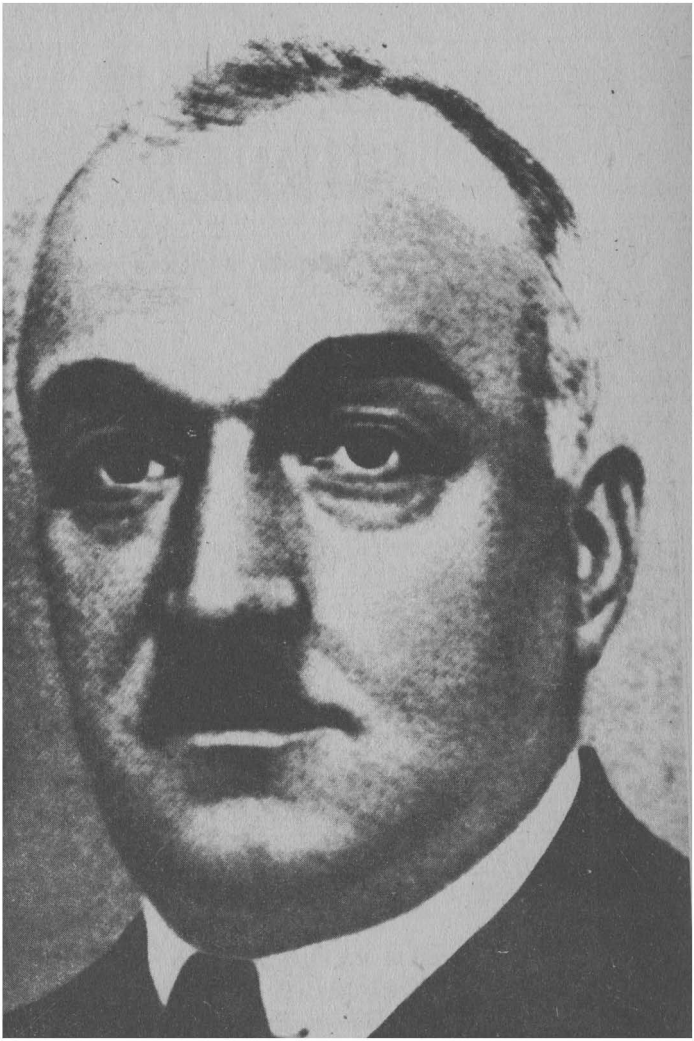
Ahmet Haşim

BÜTÜN ŞİİRLERİ

(Bugünkü dile çeviriler, sözlükler ve notlarla)

Hazırlayan
ASIM BEZİRCİ

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Ankara Caddesi 40, kat 2, Cağaloğlu, İstanbul
Telefon: 528 61 13

Ahmet Haşim

AHMET HAŞİM'İN ŞİİRLERİNİ DERLERKEN

Ahmet Haşim 1887'de Bağdat'ta doğdu. Soyu oranın ileri gelenlerindendi. Annesi, 1893'te öldü. Haşim küçük yaşında öksüz kaldı. Babası 1896'da oğlunu İstanbul'a getirerek Mekteb-i Sultani'ye (şimdiki Galatasaray Lisesi) yatılı verdi. 1907'de okulu bitirince, Haşim, Reji İdaresi'nde memur oldu. Bir yandan da Mekteb-i Hukuk'a devama başladı. Bir süre sonra, Hukuk'u bıraktı, İzmir Sultanisi Fransızca öğretmenliğine atandı. Orada iki yıl kaldı. İstanbul'a dönünce Fecr-i Âti topluluğuna katıldı. 1914'te, Birinci Dünya Savaşı dolayısıyla askere çağrıldı. Yedeksubay olarak Çanakkale'de, İzmir'de bulundu. Mütareke imzalanınca İstanbul'a geldi. 1920'de Senayi-i Nefise Mektebi'nde estetik ve mitoloji öğretmenliğine verildi. 1921'de Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'ne girdi. Aynı yıl Dergâh dergisinde şiirleri çıktı, *Göl Saatleri* adlı eseri yayımlan-

dı. 1926'da ikinci şiir kitabı, *Piyâle* basıldı. 1928'de Anadolu Şimendiferleri Şirketi Likidatörlüğü Meclis-i İdare üyeliğine getirildi. Böbrek rahatsızlığı sebebiyle, 1932'de tedavi için Almanya'ya gitti. Dönüşünde, gezi anılarını *Frankfurt Seyahatnâmesi* adıyla bastırdı. Hastalığı nüksettiğinden, İstanbul'da Alman Hastanesi'ne yatırıldı, fakat iyileşemedi. 1933 yılı 3 Haziranında Kadıköy'deki evinde öldü. Ertesi gün törenle Eyüp'teki mezarlığa gömüldü.

Ahmet Haşim'in şiirleri önceleri, 1900-1912 yılları arasında Mecmua-yı Edebiye, Musavver Terakki, Âşiyân, Jâle, Musavver Muhit, Servet-i Fünûn, Resimli Kitap, Şiir ve Tefekkür dergilerinde çıktı. Sonra Rebâb (1913), Şebâb (1920), Dergâh (1921-1923), Yeni Mecmua (1923), Hayat (1927), Edebiyat Meçmuası (1932), Yeni Türk (1933), Ayda Bir (1935) dergilerinde göründü.

Simgecilerden (sembolistler) bazı etkiler alan Ahmet Haşim, onlardan çok izlenimcilere (empresyonistler) yakın düşen, doğayı ya da kendini anlatan bireysel içerikli şiirler yazdı. Kendine özgü uyumlu bir şiir dili ve alımlı bir şiir evreni kurdu. Müzik, renk ve imgeyi dizelerinde başarıyla birleştirdi. Şiirimize yeni bir deyiş, duyarlık ve bakış getirdi. Bu yolda Fecr-i Âti ve Yedi Meşale şairlerini etkiledi.

★

Ahmet Haşim'in yayımlanmış eserleri şunlardır :

— *Göl Saatleri* (1337/1921, İstanbul, Dergâh Mecmuası yayını)

— *Piyâle* (1926, İstanbul, İlhâmi Feyzi Matbaası / 1928, İstanbul, Muallim Ahmet Halid ve İkbal Kütüphaneleri, İkdam Matbaası)

— *Ahmet Hâşim'in Şiirleri* (1933, İstanbul, Semih Lütfi Kütüphanesi)

Fıkralar / denemeler:

— *Bize Göre* (1928, İstanbul, Kâğıtçılık ve Matbaacılık Şirketi / 1960, İstanbul, Semih Lütfü Kitabevi)

— *Gurebâhâne-i Laklakan* (1928, İstanbul, İlhâmi Fevzi Matbaası)

Gezi yazıları:

— *Frankfurt Seyahatnâmesi* (1933, İstanbul, Semih Lütfi Kütüphanesi)

Fıkra, deneme ve gezi yazılarının toplu basımı:

— *Bize Göre, Gurebâhâne-i Laklakan, Frankfurt Seyahatnâmesi* (1969, İstanbul, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, hazırlayan Mehmet Kaplan)

★

Ahmet Haşim yeni Türk edebiyatının seçkin birkaç şairinden biridir. Bu seçkinliğin özellikleri ile kaynaklarını *Ahmet Haşim*[1] adlı incelememde ayrıntılarıyla belirtmeye çalışmıştım. Elinizdeki bu kitapta ise Ahmet Haşim'in bütün şiirlerini bir araya getirmeye giriştim. Gerçi benden önce Şerif Hulûsi[2], Rıfat Necdet Evrimer[3] ve Kenan Akyüz[4] de aynı görevi üstlenmişlerdi. Fakat onların değerli derlemelerinde, pek seyrek de olsa, bazı eksikler ile okuma ya da dizgi ve noktalama yanlışlarına rastlanıyordu. Üstelik, hepsi de

1. Bak: Asım Bezirci, **Ahmet Haşim** (Şairliği Ve Şiirlerinden Seçmeler), 1967, Kitaş Yayınları / 1972, Oluş Yayınları / 1979, Gözlem Yayınları / Bilpa Yayınları 1983.
2. Şerif Hulûsi, **Ahmet Haşim** (Hayatı, Sanatı Ve Seçilmiş şiirleri), 1947, Remzi Kitabevi / 1967, Bilgi Yayınları.
3. Necdet Rıfat Evrimer, **Ahmet Haşim** (Hayatı, Edebi Şahsiyeti, Sanatı, Bütün Şiirleri), 1959, İnkılap Kitabevi.
4. Kenan Akyüz, **Ahmet Haşim, Şiirler**, 1973, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yayınları.

zamanla tükenmişti, piyasada bulunmuyordu.

Ahmet Haşim'in şiirlerini yeniden basıma hazırlarken, kuşkusuz, adı geçen yayınlardan da yararlandım ama, elimden geldiğince, onları geliştirmeye ve sözü edilen sakıncaları önlemeye uğraştım. (Benimkiyle onların derlemeleri arasında bazı ayrımlar bulacakların bunu göz önünde tutmalarını dilerim.)

★

Öte yandan, Ahmet Haşim'in *Bütün Şiirler*'ini toplarken, yalnızca okurları değil, öğretmenlerle öğrencileri, hatta edebiyat tarihçileri ile eleştirmenlerini de göz önünde tuttum. Bundan dolayı, şöyle bir yol izlemeyi uygun gördüm:

— Şairin evrim çizgisini yansıtmak amacıyla, şiirlerini yayımlanış tarihlerine göre sıraladım. Bunun için, Ahmet Haşim'in gençliğinde yazdığı, ama eserlerine sokmadığı ürünleri «İlk Şiirler» bölümünde topladım. Onların ardına, «Şi'r-i Kamer» başlığıyla *Piyâle*'nin sonuna eklenmiş örnekleri koydum. «Şi'r-i Kamer»leri izleyen bölümlere *Göl Saatleri, Piyâle* ve «Son Şiirler»i yerleştirdim.

— Şiirlerin altında, yayımlandıkları derginin ya da gazetenin adı ile tarihini belirttim. Rumî tarihlerin yanına Milâdî karşılıklarını da ekledim.

— Dili iyice eskimiş şiirlerin ve *Piyâle* önsözünün («Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar») günümüz Türkçesine çevirilerini yan sayfalarda sundum.

— Anlamı şimdi kolayca çıkarılamayan Arapça, Farsça sözcüklerin Türkçe karşılıklarını da, ayrıca, çevirilerin sonunda ya da ilgili sayfaların altında açıkladım.

— Eski sözcükler ile ad ve sıfat tamlamalarının yazımında ilk/özgün yayım biçimine ve Osmanlıca kuralına bağlı kaldım.

— Eserlerine aktarırken Ahmet Haşim'in geliştirip değiştirdiği dizelerin dergilerde yayımlanmış ilk biçimini şiirlerin altında belirttim.

— *Piyâle*'nin önsözünde ya da şiirlerin sunusunda geçen kişi adları için kısa bilgiler verdim.

— «İlk Şiirler» ile «Son Şiirler»i derlerken, genellikle, dergilerde yayımlanmış ilk metinleri, *Göl Saatleri* ile *Piyâle*'de ise kitapların son basımlarını temel aldım. Bununla birlikte, çeşitli yayım ve basımları karşılaştırarak bulduğum yanlışlarla eksikleri gidermeye de çaba gösterdim.

— Ahmet Haşim'le ilgili yazıları okuyarak ve şiirlerini içeren yayınları tarayarak bilinmeyen, gözden kaçan örnekleri araştırdım. Musavver Terakki dergisinde çıkmış «Mâî Gözler, Terâne, Raksederken, Terâne» başlıklı şiirler bu okumayla araştırmanın ürünleridir.

Böylece, Ahmet Haşim'in bütün şiirlerinin tam ve doğru olarak bir araya toplandığını sanıyorum.

ASIM BEZİRCİ

İLK ŞİİRLER

HAYÂL-İ AŞKIM

Münfail bir semâ-yı giryânın,
Zerdi-yi iğbirârı altında
Münkeşif bir hazân-ı nâlânın,
Gird-bâdi-yi gam-nisârında

Soluvermiş, perîde-reng-i bahâr,
Mesti-yi inkisâr içinde nihân
Bir çiçek gördüğüm zamân güzelim,
Ufk-ı uryân-ı ömr-i târımda,

Bir sehâb-ı siyâh içinde iyân
Sarı bir çehre... Âh, o dem görürüm,
Sarı bir çehre, bir hayâl-i besîm,

AŞKIMIN HAYALİ

Kırgın, ağlayan bir göğün
Küskün solgunluğu altında
Gelişmiş; bir inleyen güzün
Üzüntü saçan kasırgasında

Soluvermiş, uçuk renkli baharda
Kırgınlığın sarhoşluğu içinde saklı
Bir çiçek görünce, güzelim!
Karanlık hayatımın çıplak ufkunda

Bir kara bulut içinde beliren
Sarı bir yüz... Ah, o sıra görürüm,
Sarı bir yüz, güleç bir görüntü.

Dest-i bî-tâb ü râşe-dâriyle,
Rûh-ı gam-bârıma eder takdîm:
Sarı, pejmürde bir soluk zühre!..

Oh, ey yâr-i bî-vefâ, bilmem,
Bu soluk renkli, münkesir, ebkem,
Bu hayâli tanır mısın, acebâ?..

Dest-i bî-rahm-ı lehv ü lu'bunla
Kırdığın, sonra attığın, ey mâh!
O, benim aşkımın hayâlidir, âh!..

[Mecmua-yı Edebiye,
22.2.1316 / 7.3.1901]

Münfail: kırgın, gücenik. **Semâ**: gök. **Giryân**: ağlayan. **Zerdi**: solgunluk. **İğbirar**: darılma. **Münkeşif**: gelişmiş. açılmış. **Hazân**: güz. **Nâlân**: inleyen. **Gird-bâdi**: kasırga. **Gam-nisâr**: tasa, üzüntü saçan. **Peride-renk**: uçuk renkli, solmuş. **Mesti**: sarhoşluk. **İnkisâr**: kırılma, kırgınlık. **Ni-**

Güçsüz ve titrek eliyle,
Tasalı ruhuma sunar:
Sarı, dağınık bir solgun çiçek!

Oh, ey vefasız sevgili, bilmem,
Bu soluk renkli, kırgın, suskun
Hayali acaba tanır mısın?

Gülüp eğlenen acımasız elinle
Kırdığın, sonra attığın, ey ay,
O, benim aşkımın hayalidir, âh!..

hân: gizli. **Uryân:** çıplak. **Târ:** karanlık. **Sehab:** bulut. **İyân:** açık, belli. **Besim:** güleç, gülümseyen. **Dest:** el. **Bî-tâb:** güçsüz. **Râşe-dâr:** titrek. **Gambâr:** üzüntü yüklü (yağdıran). **Zühre:** Çoban Yıldızı, çiçek. **Pejmürde:** eski püskü, yırtık, dağınık. **Münkesir:** kırılmış. **Ebkem:** dilsiz. **Bi-rahm:** acımasız. **Levh ü lub:** gülüç eğlenen. **Mâh:** ay.

ALLÂH-Ü EKBER

—Sabah ezânında—

Sükût-ı leyl ile hâbîde her taraf, her şey.
Bu rûh-ı sâmiti etmez müheyyic ü nâlân,
Ne bir sadâ-yı teessür, ne bir terâne-i ney;
Sükûn içinde evet, hep nühûr, hep mürgaan!..

Dehen-küşâ bütün ezhâr-ı jâle-dâr-ı seher,
Nesîm-i fecr ile hep zî-hırâm-ı istiğnâ,
Fezâ-yı cevve saçarlar riyâh-ı rûh-âver;
Semâya büht ile nâzır cibâl-i deşt-ârâ.

Bu anda bir mutazarrı', sadâ-yı lerze-künân;
Bu bir sadâ ki eder âsümânı hep lerzân;
Bu rûh-ı nâime bir şâhbâl-i saffet ile,
Temâs eder ve çıkar âsümâna haşyet ile...

O demde nûr-ı hidâyet, sadâ-yı Yezdânî
Eder bu rûhumu mevkuf-ı vecd ü istiğrâk.
Bütün mehâsin-i âlem olup gözümden uzak,
Sücûd-ı şükr ile terk eylerim bu dünyâyı!..

[Mecmua-yı Edebiye, sayı 24,
7.4.1317 / 20.4.1902]

Allah ü ekber: Tanrı büyüklerin büyüğüdür, Tanrı uludur. **Sükût**: sessizlik. **Leyl**: gece. **Hâbide**: uyumuş. **Sâmit**: sessiz, suskun. **Müheyyic**: coşturan. **Nâlân**: inleyen. **Sadâ**: Ses. **Teessür**: üzülme. **Terâne**: ezgi, nağme. **Sükûn**: durgunluk, dinginlik. **Nühûr**: ırmaklar, nehirler. **Mürgân**: kuşlar. **Dehen-küşâ**: ağız açmış. **Ezhâr**: çiçekler. **Jâle-dâr**: çiğ taneli ,kırağılı. **Seher**: sabah erken, tan ağarması. **Fecr**:

TANRI ULUDUR

—Sabah ezanında—

Gecenin sessizliğiyle her yan, her şey uykuya dalmış,
Bu susan ruhu coşturup inletmez
Ne üzüntülü bir ses, ne de bir ney ezgisi;
Dinginlik içinde evet, hep ırmaklar, hep kuşlar!..

Tan ağartısının çiğ tutan bütün çiçekleri ağız açmış,
Sabah yeliyle nazlı nazlı salınarak
Uzay boşluğuna ruh açıcı esintiler (kokular) saçarlar,
Ovayı süsleyen dağlara hayranlıkla bakarlar.

Yalvaran, ürpertici bir ses, bu anda
—Bir ses ki hep göğü titretir—
Uyuyan ruha temizliğin bir kanadıyla
Dokunur ve korkuyla göğe yükselir.

O sırada doğruluk yolunun ışığı, tanrısal ses
Ruhumu coşkunluk ve dalgınlıkla bağlar.
Bütün dünya güzellikleri gözümden uzaklaşır,
Şükredici secdelerle bu dünyadan ayrılırım!..

Sabah, tan kızıllığı. **Nesîm**: yel, rüzgâr. **Zî-hırâm**: salınarak. **İstiğnâ**: nazlı, çekingen. **Fezâ**: uzay, gökyüzü. **Cevv**: boşluk, hava. **Riyâh**: rüzgârlar. **Beht**: şaşkınlık, hayranlık. **Nâzır**: bakan. **Cibâl**: dağlar. **Deşt-ârâ**: ovayı (kırı, bozkırı, çölü) süsleyen. **Mutazarrı**: yalvaran, yakaran. **Lerze-künân**: ürpertici. **Nâim**: uyuyan. **Şâh-bâl**: kanat. **Haşyet**: korku. **Hidâyet**: doğruluk yoluna yönelme. **Yezdânî**: tanrısal. **Mevkuuf**: tutuklu, bağlı, alıkonulmuş, tutulmuş. **Vecd**: dolgunluk, coşkunluk, kendinden geçme, esrime. **İstiğrak**: dalınç, dalma, boğulma. **Mehâsin**: güzellikler. **Sücûd**: secdeler. **Şükr**: şükür, Tanrıya övgü.

GURÛB

Fasl-ı sermâ-yı dehşet-efzâmn
Bâd-ı pür-zehr-i girye-dâriyle;
Karların serdî-i memâtiyle
Münkesir, bî-varak hep eşcârın,
Mâverâ-yı gusûn-ı hüznünden;
Saçıp etrâfa nûr-ı bî-ferini
Güneş, ol dil-ber-i semâ-pîrâ
Bir hırâm-ı hazîn-i mâtem ile,
Eyliyordu gurûb, rikkat ile!..

İsmirârî-yi rûy-ı âfâka,
Saçılan nûr-ı ra'şe-efzâsı;
Sanki zerrin, safîr ü elmâsın,
İmtizâcât-ı renk-renginden
Dökülen bir şelâle-i nûrun,
Hep bu emvâc-ı lem'a-perveridir!..

GÜNBATIMI

Korkunç bir kış mevsiminin
Ağulu ve gözyaşlı rüzgârıyla,
Karların ölüm soğukluğuyla
Kırık, tümü yapraksız ağaçların
Üzgün dalları arasından
Yöreye güçsüz ışığını saçarak
Güneş, gökyüzünü süsleyen o güzel,
Acıklı bir yas yürüyüşüyle
Batıyordu, incelikle...

Ufukların yüzündeki karalığa
Saçılan ürpertici aydınlığı,
Sanki altın, gökyakut ve elmasın
Renklerinin kaynaşmasından
Dökülen bir ışık çağlayanının
Hep bu parıltılı dalgalarıdır!

Şimdi rûhum bu şems-i muhtazırın,
İn'ikâsât-ı nûr-ı zerdiyle,
Titreyip ağlayan bu deryânın,
Pîş-i emvâc-ı nâle-dârında
Böyle bin, muntazır, perâkende,*
Hâtırâtın tezekkürâtiyle,
Ağlıyor derbeder, hazin, hâsir!..

[Mecmua-yı Edebiye, c. I,
7.6.1317 / 20.6.1901]

Fasl: mevsim. **Sermâ**: kış. **Dehşet-efzâ**: korkunç. **Bâd**: rüzgâr. **Pür-zehr**: ağulu, zehirli. **Girye-dâr**: ağlayışlı, gözyaşlı. **Serdî**: soğukluk. **Memât**: ölüm. **Münkesir**: kırık. **Bi-varak**: yapraksız. **Eşcâr**: ağaçlar. **Gusûn**: dallar. **Mâverâ**: art, geri. **Bi-fer**: güçsüz. **Dil-ber**: güzel, gönül çelen. **Semâ-pirâ**: gökyüzünü süsleyen. **Hırâm**: salınarak yürüme. **Hâzin**: acıklı. **Gurûb**: günbatımı, batma. **Rikkat**: incelik.

* Bu dize dergide yanlışlıkla şöyle çıkmıştır:
«Böyle bik, muhtazır, perâkende,» [A.B.]

Şimdi ruhum bu can çekişen güneşin
Solgun ışığının yansımalarıyla
Titreyip ağlayan bu denizin
İnleyen dalgaları önünde
Böyle kimsesiz, ölgün, darmadağan
Anılarını canlandırarak
Ağlıyor perişan, üzgün ve bitkin!..

İsmirârî: esmerlik, karalık. **Rûy**: yüz. **Âfâk**: ufuklar. **Ra'şe-efzâ**: ürpertici. **Zerrin**: altından. **Saffr**: gökyakut. **İmtizâcât**: kaynaşmalar, uyuşmalar. **Şelâle**: çağlayan. **Lem'a-perver**: parıltı seven, parıltılı.

Şems: güneş. **Muhtazır**: can çekişen, ölgün. **Zerd**: solgun, sarı. **İn'ikasat**: yansımalar. **Deryâ**: deniz. **Piş**: ön. **Emvâc**: dalgalar. **Nâle-dâr**: inleyen. **Bi-kes**: kimsesiz. **Hâtırât**: anılar. **Tezekkürât**: anma, hatıra getirme. **Perâkende**: darmadağın, dağınık. **Derbeder**: dağınık, perişan. **Hâzin**: acıklı, üzücü. **Hâsir**: güçsüz, zarara uğramış, hasar görmüş.

YED-İ NİSVİYYET

—Nâzım Nazmi Beye—

O nesc-i şûh u nezîhinde sanki nûr-ı seher,
Bütün tezehhür-i hüsniyle parlaşır, gülüşür...
Muhabbetin ezelî şi'r-i nâbı işve eder,
O lems-i hâr ü samîminde... Oh dûr-â-dûr!..

Harîr-i hilkatı şefkat, garâm ü sâfiyyet;
Evet, o el ki şemîminde yek-ser rîh-i bahâr,
Bütün o ıtr-ı garâmiyle zî-temevvüc-i nûr,
Bütün esîr ü ziyâsiyle hande-ver her bâr.

Evet, o şir'i mutarrâ ki hatf-ı mübtesimi,
Saçar mehâsine bir nağme-i esîr-i hayât,
O nazlı zühre, o dil-ber neşîde-i ezelî,
Ki hissi aşk ü safâdır, ki rûhu hep hevesât!..

Semâ-yi gam-ı hayâtın, o ufk-ı hüznünde,
O, bir sitâre, o bir mihr-i şûh ü sevda-kâr;
O el ki şir'-i hafâsiyle mâtem-i beşeri,
Gumûm-ı kalbini şefkatle mahveder, ovalar...

[Mecmua-yı Edebiye,
23.8.1317 / 5.9.1901]

Yed: Güç, el, yardım. **Nisviyyet** (neseviyet): Kadınlık. **Nesc**: deri, doku. **Nezih**: temiz. **Seher**: sabah erken, tan yeri ağarmadan önceki vakit, tan ağartısı. **Tezehhür**: çiçeklenme. **Hüsn**: güzellik. **Nâb**: saf, katıksız. **İşve**: cilve, naz, kırıtma. **Lems**: dokunma. **Hâr**: sıcak. **Samim**: içten. **Hârîr**: ipek, ipek kumaş (giysi). **Hilkat**: yaradılış. **Garâm**: aşk. **Sâfiyet**: saflık, temizlik. **Şemim**: güzel koku. **Yekser**: tek

KADINLIĞIN GÜCÜ

—Nâzım Nazmi Beye—

O şuh ve temiz derisinde sanki sabahın ışığı
Bütün güzelliğinin çiçeklenişiyle parlaşır, gülüşür...
Sevginin ölümsüz, katıksız şiiri cilveleşir
Elinin sıcak ve içten dokunuşunda... Oh, uzaktan uzağa!

Yaradılışının ipek kumaşı şefkat, sevgi ve temizlikle
[dokunmuş.
Evet, o elin güzel kokusunda baştan başa bahar yeli var,
Bütün o aşk kokusuyla ışık dalgalanması içinde,
Bütün hava ve ışığıyla güler her yemiş.

Evet, o yepyeni şiir ki onun gülümseyen çekiciliği
Güzelliklere, hayata bağlılığın ezgisini saçar.
O nazlı çiçek, o güzel, öncesiz şiir,
Ki duygusu sevgi ve eğlencedir, ruhu hep istektir!

Hayatın tasalı göğünün o üzünçlü ufkunda
O bir yıldız, o şuh ve sevdalı bir güneş
O el ki gizliliğin şiiriyle insanlığın yasını,
Yüreğinin tasalarını şefkatle yok eder, ovalar.

başına, ansızın, bir baştan bir başa. **Rih**: yel. **Itr**: güzel koku. **Temevvûc**: dalgalanma, dalga. **Esir**: hava. **Handever**: gülen. **Bâr**: kale, sıkıntı, yük, yemiş.

Mutarrâ: yepyeni. **Hatf**: aşırma, kapma, çekme, göz kamaştırması. **Mübtesim**: gülümseyen. **Mehâsin**: güzellikler. **Esir**: tutsak ,düşkün, kul. **Dil-ber**: güzel, gönül çeken. **Neşide**: şiir. **Hevesât**: hevesler, istekler. **Gam**: tasa. **Hüzn**: üzgünlük, üzünç. **Sitâre**: yıldız. **Mihr**: güneş. **Sevdâ-kâr**: sevdalı. **Şûh**: şen ve oynak, açık saçık. **Hafâ**: gizlilik. **Mâtem**: yas. **Beşer**: insanlık, insan. **Gumûm**: tasalar. **Mahvetmek**: yok etmek.

PERÎ-İ BAHÂR

Gül-gûn dudaklarında uçar nağmeler müdâm.
Sâkin nigâh-ı muhtecibi, rûhu titretir;
Bir nâzenîn çiçek ki, semâ mahrem-i garâm;
Bir sermedî çiçek ki muhabbet - nümûnedir...

Her hande, her tebessümü sevdâlar anlatır;
Altın, gümüş, zümürrüd ü yâkûtlar saçar!..
Bir temâs-ı şûh-ı safâsıyla parlaşır
Her berk, her çiçekte... zemînlerde hüsn-i yâr.

Hem-râz-ı rûh-ı bî-hazeri nâzlı zühreler...
Pehnâ-yı sâf-ı âlemi bir menba'-ı esîr;
Altın ufuklarında uçar mâi nazreler;
Tenşît eder hayâtını bir hande-i münîr!..

Her şey, evet, gözünde münevver, emel-efzâ
Her şey safâ-yı kalbine bâdî: deniz.. semâ...
Lâkin eder hayâtını ba'zan melâl-i gam
Endîşe-i hazân ki, uzak nâle-i herem!..

[Mecmua-yı Edebiye,
6.9.1317 / 15.9.1901]

Gül-gûn: gül renkli. **Müdâm**: sürekli. **Nigâh**: bakış. **Muhtecib**: örtülü, gizli. **Nâzenîn**: cilveli, oynak, nazlı, şımarık. **Semâ**: gök, gökyüzü. **Mahrem**: sırdaş, gizli, haram. **Sermedî**: sürekli. **Muhabbet-nümûne**: sevgiye örnek. **Hande**: gülüş. **Tebessüm**: gülümseme. **Zümürrüd**: zümrüt. **Lems**: dokunma. **Safâ**: eğlence, keyif, şenlik. **Berk**: şimşek, yaprak. **Zemîn**: yer. **Hüsn**: güzellik. **Hem-râz**: sırdaş. **Bi-hazer**: çekinmeyen, sakınmayan, korkusuz. **Zühre**: çiçek.

BAHAR PERİSİ

Gül renkli dudaklarında ezgiler uçar durmadan,
Durgun, gizli bakışı ruhu titretir.
Bir nazlı çiçek ki, aşkının sırdaşıdır gök,
Bir solmayan çiçek ki, sevgiye örnektir.

Her gülüşü, her gülümseyişi sevgileri anlatır,
Altın, gümüş, zümrüt ve yakutlar saçar.
Eğlendirici şuhluğunun bir dokunuşuyla parlaşır
Her çiçekte her yaprak... yerlerde sevgilinin güzelliği

Korkusuz ruhunun sırdaşı, nazlı çiçekler,
Dünyanın temiz genişliği bir hava kaynağı;
Altın ufuklarında mavi bakışlar uçar,
Aydınlık bir gülüş şenlendirir yaşayışını!

Her şey evet, gözünde ışıklı, umut dolu
Her şey gönül şenliğine yol açar: deniz, gök...
Fakat arada bir sarar hayatını sıkıntının usancı,
Güzün tasası ki yaşlılığın uzak iniltisidir.

Pehnâ: geniş, yaygın, enli. **Esîr:** evreni doldurup ışık ve elektriği ileten, ağırlığı olmayan cisim, hava. **Menba:** kaynak. **Esîr:** tutsak, esir. **Mâî:** mavi, su renginde, suyla ilgili. **Nazre:** bakış. **Tenşît:** şenlendirme. **Münir:** aydınlatan, ışıklı. **Münevver:** aydın ,aydınlık. **Emel-efzâ:** istek (umut) dolu. **Bâdî:** sebep, geçici, havaya (rüzgâra) bağlı, ilk. **Melâl:** usanç, sıkıntı. **Gam:** tasa. **Endîşe:** kaygı. **Hazân:** güz. **Nâle:** inilti. **Herem:** yaşlılık.

NİSVİYYET!..

—Çiçeklere—

Bir çiçek... belki bir firişte-i nûr...
Refref-i bâl-i pür-sürûdundan;
O şemîm-i şagaf-füzûdundan,
Süzülür mevce mevce, aşk u sürûr!..

Nazlı bir zühre... belki bir zanbak...
Cünbüş-i şûh-ı yâl ü bâliyle;
O semâvî hırâm-ı nâziyle,
Bitecek sanki... mahvolup gidecek!..

Sâf bir nazra... bir ümmîd-i muhâl...
Ma'nî-i hüsn-i âsümânîsi;
Kalb-i handân-ı bî-karârîsi,
Mübhemiyyetle hem-sürûd-ı visâl...

Evet, ey hande-i ezel-perrân;
Ey kadınlık hayâli, ey sevdâ,
Öyle oldukça mübhem-i ma'nâ,
Pey-i nûrunda titreşir bu hayâl!..

[Mecmua-yı Edebiye, I.
27.9.1317 / 10.10.1901]

Nisviyyet: kadınlık. **Firişte**: melek. **Refref**: hışırtı, çırpma. **Bâl**: kanat. **Pür-sürûd**: türkü (şarkı) dolu. **Şemim**: güzel koku. **Şagaf-füzûd**: aşk artırıcı. **Mevce**: dalga. **Sürûr**: sevinç. **Zühre**: çiçek. **Cünbüş**: eğlenti, hareket. **Yâl ü bâl**: boy bos. **Hırâm**: salınarak yürüme. **Mahvolmak**: yok ol-

KADINLIK

—Çiçeklere—

Bir çiçek... belki ışıktan bir melek...
Şarkı dolu kanadını çırpmasından,
Sevgiyi artıran o güzel kokusundan
Süzülür dalga dalga sevinç ve aşk!..

Nazlı bir çiçek... belki bir zambak...
Boyunun bosunun şuh hareketleriyle,
o tanrısal, nazlı yürüyüşüyle
Bitecek sanki... yok olup gidecek!..

Temiz bir bakış... Boş bir umut...
Tanrısal güzelliğinin anlamı,
Gülen, kararsız yüreği
Belli belirsiz, kavuşma şarkısı gibi...

Evet, o ey eskidenberi uçan gülüş,
Ey kadınlığın hayali, ey sevda,
Öyle anlamı belirsiz oldukça,
Işığının ardında titreşir bu hayal!..

mak. **Nazra**: bakış. **Muhâl**: boş. **Ma'ni**: anlam. **Hüsn**: güzellik. **Âsümânî**: göksel, tanrısal. **Handân**: gülen. **Bî-karar**: kararsız, uçarı. **Mübhemiyet**: belirsizlik. **Sürûd**: türkü, şarkı. **Visâl**: kavuşma. **Hande**: gülme. **Ezel-perrân**: eskidenberi uçan. **Pey**: iz, ayak, adım, art. **Visâl**: kavuşma.

GİRYE-İ NİYÂZ

Mâh-tâblar, gurûblar, eshâr;
Jâleler, âsümânlar, ezhâr;
Ebr-i rengîn-i ufk-ı fecr-i bahâr;
Encümün lerze-i nigâhından;
Evet, ey yâr-ı gıpta-i Nâhîd,
Sanki hüsnün, bütün bedîaların,
Müctemi' rûh-ı sâf-ı nâzından;
O kadar ki perî-i hüsn ü garâm
Sanki meclûb-ı yâl ü bâlindir!
Oh lâkin, sanır mısın güzelim;
Bu şebâb-ı mehâsin-i âlem,
Bir hazân-ı fenâya mâildir?..
Bir temâs-ı nesîm-i fecr ile hep
Münkeşif gördüğün bu ezhârı,
Bir hazânın havâ-yı gaddârı
Bir zamân sonra soldurup yakacak!..
Etme dil-ber!.. bu ömr-i fâtirimi,
Bir nevâzişle okşa; mecrûhum!..

YALVARMA AĞLAYIŞI

Ayışıkları, günbatımları, sabahlar,
Çiğdemler, gökler, çiçekler,
Baharda tan yerinin ufkundaki renkli bulut,
Yıldızların titreyen bakışından doğmuş.
Evet, ey Venüs yıldızının imrendiği sevgili,
Sanki güzelliğin, bütün güzelliklerin
Nazlanışındaki temiz ruhtan derlenmiş;
O kadar ki, güzellik ve aşk perisi
Sanki boy bosuna tutulmuştur!
Oh fakat, sanır mısın güzelim,
Bu dünyadaki güzelliklerin gençliği
Gelip geçiciliğin güzüne düşkündür?..
Sabah rüzgârının bir dokunuşuyla hep
Açılmış gördüğün bu çiçekleri.
Bir güzün acımasız havası
Bir süre sonra soldurup yakacak!..
Etme güzel! Bu bezgin hayatımı
Gönül alarak bir okşa; yaralıyım!..

Bu muvakkat hayât-ı aşkımızı
Ne zehirlersin ey benim rûhum?..
Seni mağrûr eden bu hüsn-i şebâb,
Bir zaman sonra bâd-ı meşyet ile,
Solacaktır; ve sen nedâmet ile
—Arayıp umk-ı târ-ı mâzîden—
Dökeceksin sirişk-i renc-i firaak!..

[Mecmua-yı Edebiye,
4.10.1317 / 17.10.1901]

Girye: ağlama. **Niyâz**: yalvarma. **Meh-tâb**: ayışığı. **Gurûb**: günbatımı. **Eshâr**: sabahlar, seherler. **Jâle**: Çiğdem. **Âsûmân**: Gök. **Ezhâr**: çiçekler. **Ebr**: bulut. **Fecr**: tan yerinin ağarması, gün ağarması, sabah. **Encüm**: yıldızlar. **Lerze**: titreyiş. **Nigâh**: bakış. **Gıpta**: imrenme. **Nâhid**: Venüs yıldızı. **Hüsn**: güzellik. **Bedia**: güzellik. **Mûctemi**: toplamış, derlemiş. **Garam**: aşk, sevgi. **Meclûb**: tutkun. **Yâl ü bâl**: boy bos. **Şebâb**: gençlik. **Mehâsin**: güzellikler. **Hazân**: güz.

Bu geçici aşk hayatımızı,
Niçin zehirlersin, ey benim ruhum?..
Seni gururlandıran bu gençliğin güzelliği,
Bir zaman sonra, yaşlılığın yeliyle
Solacaktır; ve sen pişman olarak
—Arayıp geçmişin karanlık derinliğinden—
Ayrılık acısının gözyaşını dökeceksin!..

sonbahar. **Fenâ**: gelip geçicilik, yok olma, fanilik. **Mâil**: eğilimli. **Temas**: dokunma. **Nesim**: yel, esinti, rüzgâr. **Münkeşif**: açılmış, gelişmiş. **Gaddâr**: zalim, kıyıcı, acımasız. **Dil-ber**: güzel, gönül âlan. **Fâtir**: usançlı, bezgin, durgun. **Nevâziş**: gönül alma, okşama. **Mecrûh**: yaralı.

Muvakkat: geçici. **Mağrûr**: gururlu. **Şebâb**: gençlik. **Bâd**: yel, rüzgâr. **Meşyet**: yaşlılık, yaşlanma. **Nedâmet**: pişmanlık. **Umk**: derinlik. **Târ**: karanlık. **Mâzi**: geçmiş. **Sirişk**: gözyaşı. **Renc**: ağrı, sızı, sıkıntı, acı.

MÂÎ GÖZLER

İki çapkın nuveyre-î sevdâ,
İki şi'r-i belîg-i mevce-numûd;
'Umk-ı aşkında dâimâ peydâ
Şûhi-i aks-i âsmân-ı kebûd

Sanki rûh-ı kebûd-ı handânî
Sermediyyetle hem-leb-i hilkat
Denizin rengi zâr u pür-hasret
Sanki meczûb-ı şi'r-i pür-ânî

Evet, onlar bu şi'r-i handânın
Bâdi-î inkişâf-i matla'ıdır,
O mukassî leyâl-i hicrânın
Ahterân-i kebûd-ı enveridir

Oh... Onlar, o sermedî gözler
Pek büyük bir cihân-ı sevdâdır.
O kadar ki, bu rûh-ı gam-perver
Âsmânında girye-pîrâdır.

MAVİ GÖZLER

İki çapkın aşk kıvılcımıdır,
Dalga gibi iki belirgin, düzgün şiir;
Sevginin derinliğinde hep ortaya çıkan
Mavi göğün yansıttığı şuhluk.

Sanki gülen maviliğin ruhu olan
Sonrasızlık, yaradılışın dudağıyla birleşmiş;
Sanki denizin rengi ağlayış ve özlemle dolmuş da
Güzellikle donanan şiire tutulmuş.

Evet, onlar bu gülen şiirin
Doğup büyümesinin sebebidir,
O sıkıntılı ayrılık gecelerinin
Parlak mavi yıldızlarıdır.

Oh... Onlar, o sonsuz gözler,
Çok büyük bir sevgi evrenidir;
O kadar ki, bu acıyı seven ruh
Onun göğünde gözyaşını süsler.

Handeler... Nûrlar, ziyâ-yı seher
'Umk-ı zulmette mevce-hîz-i safâ
İki mahmûr, maşrık-ı hulyâ
Ezeliyyet içinde işve eder

Mâî gözler... Nedîm-i âlâmım
Fikretim, rûhum orda perverde
Hüzn ü şevkim... Ümîd-i ilhâmım
Hep o mest-i melâl gözlerde...

[Musavver Terakki, c. IV,
4.10.1317 / 17.10.1901]

Nüveyre: Ateşçik, kıvılcım. **Belig**: açık seçik, belirgin, düzgün. **Mevce-numûd**: dalga gibi. **Umk**: derinlik. **Peydâ**: görünen, ortaya çıkan, açıkta. **Şuhî**: şuhluk, oynaklık. **Aks**: yansıma, yankı. **Asmân**: gök. **Kebûd**: mavi, gök rengi. **Handân**: gülen. **Sermediyet**: süreklilik, sonsuzluk, ilksizlik. **Hem-leb**: dudak dudağa. **Hilkat**: yaradılış, doğa. **Zâr**: ağlayan, inleyen. **Pür-hasret**: özlem dolu. **Meczûb**: deli, çekilmiş, kendinden geçmiş. **Pür-ân**: güzellik dolu. **Bâdi**: sebep, başlangıç, geçici. **İnkişâf**: açılma, gelişme. **Matla**: doğum yeri, doğma. **Mukassî**: sıkıntılı, kasvetli. **Leyâl**: ge-

Gülüşler... Işıklar, sabah aydınlığı
Karanlığın derinliğinde eğlencenin dalgasını kaldırır
İki baygın göz, hulyanın doğduğu
Öncesizlik içinde naz ve cilve yapar.

Mavi gözler... Acılarımın yardımcı arkadaşı
Düşüncem, ruhum orada beslenir
Üzgünlüğüm ve coşkunluğum... Esinimin umudu
Hep o acılardan sarhoş gözlerdedir...

celer. **Hicrân**: ayrılık, acı. **Ahterân**: yıldızlar. **Enver**: çok parlak. **Gam-perver**: tasa (acı, üzüntü) seven.

Girye-pirâ: gözyaşını süsleyen, ağlayan. **Hande**: gülüş. **Zulmet**: karanlık. **Mevce-hîz**: dalgalı, dalga kaldıran. **Safâ**: şenlik, eğlence. **Mahmûr**: uykulu, süzgün. **Maşrık**: doğu, güneşin doğduğu yer. **Ezeliyyet**: öncesizlik. **İşve**: naz, kırıtma, cilve. **Nedîm**: arkadaş, yardımcı. **'Alâm**: acılar, üzüntüler. **Fikret**: düşünce. **Perverde**: beslenmiş. **Hüzn**: acı, tasa, üzüntü. **Şevk**: coşma. **İlhâm**: esin. **Mest**: sarhoş. **Melâl**: usanç, sıkılma, sıkıntı.

RAKSEDERKEN

Tebessüm, handeler, sevdâ.. Temâyül, nazreler, perrân,
Enîn ü girye-i firkat.. Sitemler, âhlar lerzân,
Bütün bir şi'r-i aşkın mevc-i rengârengi, envârı
Olur her gamzeden, her nazreden, her lerzeden rîzân.
Urulmuş şimdi bir kuş; çırpınır bir acz-i rikkatle;
Birazdan mültefit âzâde-gam bir mübtesim sayyâd
Ölür mûsîki-î aşkın o sihr-i can-rubâsıyle.
Safâlar, şevkler şimdi, birazdan giryeler, feryâd
Muvakkar, muhteriz.. Bir nağme, bir feryâd-ı mûsikî
Sarar efkârı; birden pîş-i enzâr-ı muhabbette
Ebedlerden, ezellerden, açar bir ufk-ı pür-hande,
Muhayyel bir seher.. Bir fecr-i hulyâ-dâr-ı nûrânî.

[Musavver Terakki, sayı 32,
18.10.1317 / 31.10.1901]

Tebessüm: gülümseme. **Hande**: gülme. **Sevdâ**: sevgi. **Temâyül**: eğilım. **Nazre**: bakış. **Perrân**: uçan, geçici. **Enin**: inleme. **Girye**: ağlama. **Firkat**: ayrılık. **Lerzân**: titrek. **Lerze**: titreme. **Rizân**: dökülen. **Urulmuş**: vurulmuş. **Rikkat**: acıma, incelik. **Mültefit**: iltifatlı, güler yüzlü. **Azâde-gam**: tasasız, üzüntüden kurtulmuş. **Can-rübâ**: canalan, gönül kapan. **Mübtesim**: gülümseyen. **Sayyâd**: avcı. **Sihr**: büyü.

OYNARKEN

Gülümseyişler, gülüşler, sevgi... Eğilim, bakışlar, geçici
Ayrılığın inleyiş ve ağlayışı... Sitemler, titrek ahlar,
Bir aşk şiirinin bütün renkli dalgaları, ışıkları
Her gamzeden, her bakıştan, her titreyişten dökülür.
Vurulmuş şimdi bir kuş, acı bir güçsüzlükle çırpınır;
Biraz sonra güler yüzlü, tasadan kurtulmuş,
[gülümseyen bir avcı
Aşk müziğinin o can alıcı büyüsüyle ölür.
Şimdi sevinçler, coşkular; ardından ağlamalar,
[sızlanmalar
Ağır başlı, çekingen... Bir ezgi, bir müzik çığlığı
Sarar düşünceleri. Birden sevgi dolu bakışların önünde
Önsüz sonsuz, gülüş dolu bir ufuk açılır,
Hayal edilen bir sabah... Aydınlık, hulyalı bir tan
[kızıllığı...

Girye: ağlama. **Muvakkar**: ağır başlı, vakarlı. **Muhteriz**: çekingen. **Nağme**: ezgi, ahenk. **Feryâd**: sızlanma, bağırma, ses, yardıma çağırma. **Efkâr**: düşünceler. **Piş**: ön. **Enzâr**: bakışlar. **Muhabbet**: sevgi. **Pür-hande**: gülüş dolu, gülen. **Muhayyel**: tasarlanan, hayal edilen. **Fecr**: tan zamanı, sabaha karşı, tan yerinin ağarması. **Hulyâ-dâr**: hulyalı. **Nurânî**: ışıklı.

EY NİSVİYYET... ŞİİR NEDİR?..

Bu bir hayâl idi evvelce, fikr-i hâtiimin,
Firâz-ı ufk-ı serâbında dâimâ uçuşur;
O hamdedir, o tebessüm, o nağmedir ki şiir,
Uçar bahâr-ı ezelden... nüvîdidir ebedin.

Bütün o aşk ü melâlimle ben semâlardan,
Ararken, âh ararken o nazra-i ebedi;
Bugün figaan ile hep anladım, hatâlarımı,
Huzûr-ı ânına geldim, suâl için senden:

—Şiir nedir?.. O güzellik değil midir ki, bütün
Safâyihinde uçar, hep bedialar, meh-tâb;
Meâl-i rûhu semâ nûr fecrdir ve şebâb...

Evet, o rûh-ı safânın budur o ma'nâsı!
Fakat neden bilemem, hilkatın o eczâsı
Nigâh-ı nâfiz-i şi'rinle hep söner küskün...

[Mecmua-yı Edebiye, II,
18.10.1317 / 1.11.1901]

Nisfiyyet: kadınlık. **Hâlt**: çevreleyen, içeren. **Hâti**: yanıltan. **Firâz**: üst, doruk. **Hande**: gülüş. **Tebessüm**: gülümseme. **Ezel**: öncesi olmayan, öncesiz. **Nüvid**: müjde, muştu. **Ebed**: sonu olmayan, sonrasız. **Melâl**: usanç, sıkıntı, üzüntü. **Nazra**: bakış. **Figan**: acıyla inleyip bağırma. **Huzûr**:

EY KADINLIK... ŞİİR NEDİR?..

Bu bir hayaldi önceleri, yanıltıcı düşüncemin
Seraplı ufkunun üstünde sürekli uçuşur.
O gülüştür, o gülümsemedir, o ezgidir ki şiir
Uçar öncesizliğin baharından.. Müjdesidir sonrasızlığın.

Bütün sevgi ve sıkıntımla göklerde ben,
Ararken, ah ararken o sonsuz bakışı,
Bugün inleyip bağırmakla anladım yanlışlarımı,
Güzelliğinin katına geldim, sormak için senden:

—Şiir nedir?.. O güzellik değil midir ki,
Bütün düzlemlerinde hep güzellikler, hep ayışığı uçar?
Ruhunun anlamı gök, ışık, tan ağarması ve gençliktir.

Evet, o saf ruhun budur anlamı,
Fakat neden bilemem, yaradılışın o parçaları
Şiirimin içe işleyen bakışıyla hep küsüp söner...

kat. Ân : güzellik. **Safâyih :** yüzeyler, düzlemler. **Bedîa :** güzel olan şey, güzellik. **Meh-tâb :** ayışığı. **Meâl :** anlam. **Semâ :** gök, gökyüzü. **Fecr :** tan vakti, gün ağarması. **Şebâb :** gençlik. **Safâ :** saflık. **Hilkat :** yaradılış, doğa. **Eczâ :** parçalar. **Nigâh :** bakış. **Nâfiz :** içe işleyen, etkileyen.

KADIN NEDİR, ÇİÇEK NEDİR?

Kadın nedir?.. O münevver menekşedir ki uçar,
Samîm-i hüsn-i bahârında hande-i âfâk;
Çiçek nedir?.. O da bir aşk-ı mübtesimdir* ki
Şemim-i rûh-ı behiminde bir kadınlık var!..

Çiçek meâl-i ebedden terekküb etmiş ise,
Kadın hayâl-i ezelden temessül etmiştir.
Bu; mâh ü mihre mutâbık birer teşâbühtür;
O, rûh-ı rikkate âid, bu kalbe âid ise...

Kadın, semâ; o da bir nuhbe-i tesellidir,
Kadın, çiçek, o da bir hande-i nihânîdir;
Bu iki rûh-ı nefisin meâli sevdâdır!..

Bu cân-rübâ, bu iki zühre, böyle hem-dil iken,
Sezâ mıdır ki demek aşka, sen çiçeksin, sen;
Sezâ mıdır ki demek her şeye kadınlıktır?..

[Mecmua-yı Edebiye, sayı 53,
25.10.1317 / 7.11.1901]

* Dergide «mütebessimdir» biçiminde çıkan bu sözcük, ölçüyü bozduğu ve yanlış basıldığı düşünülerek, «mübtesimdir» biçiminde düzeltilmiştir. [A.B.]

KADIN NEDİR, ÇİÇEK NEDİR?

Kadın nedir?.. O ışıklı menekşedir ki uçar,
Baharın güzelliği içinde o, ufukların gülüşüdür.
Çiçek nedir?.. O da bir gülümseyen sevgidir ki
Temiz ruhunun güzel kokusunda bir kadınlık var!..

Çiçek sonrasızlığın anlamından oluşmuş ise,
Kadın öncesizliğin hayalinden cisimlenmiştir.
Bu, aya ve güneşe uygun birer benzerliktir;
O, inceliğin ruhuna özgü, bu ise kalbe özgü...

Kadın, gökyüzü; o da iyi bir avunmadır,
Kadın, çiçek, o da bir gizli gülüştür,
Bu iki güzel ruhun anlamı sevgidir!..

Bu gönül çelen, bu iki çiçek, böyle gönüldeş iken,
Yaraşır mı demek aşka, sen çiçeksin, sen?
Yaraşır mı demek her şeye kadınlıktır?..

Münevver: ışıklı. **Hüsn**: güzellik. **Hande**: gülüş. **Âfâk**: ufuklar. **Mübtesim**: gülümseyen. **Şemim**: güzel koku. **Behim**: hayvan, saf. **Meal**: anlam. **Mâh**: ay. **Mihr**: güneş. **Temessül**: cisimleşme, bölümleme, benzeşme. **Mutabık**: uygun. **Rikkat**: incelik **Teşâbüh**: benzerlik. **Nuhbe**: en iyi, seçkin. **Nihâni**: gizli, gizlilik. **Cân-rübâ**: Gönül kapan, güzel. **Zühre**: Çobanyıldızı, çiçek. **Hem-dil**: Gönüldeş. **Sezâ**: lâyık, yaraşır.

TERÂNE

—Nizâmî Beye—

Güzelsiniz;
Emelsiniz,
Hayât-ı inkisârıma ekille-i ebedsiniz!
Semâların güzelliği, le'âli-i ziyâsı var;
Şafakların, denizlerin mezâhir-i hayâli var;
Fakat bu rûh-ı zârımın,
Bu aşk-ı gam-medârımın,
Emîn olun ki sevgilim, ne nûru var, ne aksi var!
Anın ümîdi sizsiniz;
Hayâliniz, me'âliniz bu rûha irtibâtı var...
Güzel melek, çiçeksiniz,
Evet çiçek meleksiniz!
O yâl u bâlinizdeki nezâket ü zarâfetin,
O şi'r-i hande-perveri rubâb-i şi'r ü aşkın,
Samîm-i rûh ü kalbime
Nezîh bir terânedir.

[Musavver Terakki, sayı 41,
6.12.1317 / 19.12.1901]

Terâne: ezgi, ahenk, nağme. Münkesir: kırık. Emel: istek, umut. Ekille: yenmiş, yenilmiş. Ebed: sonrasızlık, sonsuzluk. Leâl: inciler. Ziyâ: ışık. Mezâhir: udlar, çiçekli yerler. Zâr: ağlayan, inleyen. Gam-medâr: tasanın, acının yö-

—Nizâmi Bey'e—

Güzelsiniz;
Umutsunuz,
Kırık hayatım için sonsuzluğun besinisiniz!
Göklerin güzelliği, ışığın incileri var;
Sabahların, denizlerin hayal bahçeleri var;
Fakat bu inleyen ruhumun,
Bu acının yörüngesi sevgimin,
İnanın sevgilim, ne ışığı var, ne yansıması var!
Onun umudu sizsiniz;
Hayalinizin, anlamınızın bu ruhla bağlantısı var...
Güzel melek, çiçeksiniz,
Evet çiçek meleksiniz!
O boyunuzdaki bosunuzdaki naziklik ve zarifliğin,
O gülmeyi seven şiiri, şiirin ve aşkın sazı,
Ruhumla yüreğimin merkezi için
Temiz bir ezgidir.

rüngesi (dönencesi), yarayan, dayanak. **Meâl**: anlam. **İrtibât**: bağ, bağlantı. **Zerâfet**: zariflik. **Bâl**: kanat. **Hanlıeperver**: gülmeyi seven. **Rubâb**: saz, çalgı. **Samim**: öz, merkez, göbek. **Nezih**: temiz, pak.

GÖZLERİNİN İLHÂMI

—O gülen gözlere—

Pür-hande leyâlin —bütün âvâre ve berrak—
Seyyâle-i eshârı nigâhından uçarken;
Sen, ey güzelim, rûhumu rûhunla öperken,
Rûhumdan uçar rûhuna bir bûse-i müştak!

Rûhumdan uçar rûhuna, meshûf ü girîzân
Bir hande-i ma'sûmesi bir tıfl-ı garâmın;
Bir tıfl-ı garâmın, ki olur şi'r-i nigâhın,
Her lâhzada üstünde emel-bâr ü nigeh-bân!..

Ey her emelim, her elemim, hiss ü hayâlim
Oldukça senin öylece aşkınla müheyyic;
Kalbimde söner giryelerim, renc ü melâlim...

Her lâhnimi bir bûse-i gül-reng ü münevver
Bir sîne-i sevdâ ile âfâka fısıldar
Yazdıkça senin aşk-ı nezihinle müheyyic!..

[Mecmua-yı Edebiye, sayı 65,
17.1.1317 / 30.1.1902]

Pür-hande: gülen, gülüş dolu. **Leyâl**: geceler. **Seyyâle**: akıntı, sıvı, akım. **Eshâr**: seherler, tan ağartıları. **Nigâh**: bakış. **Nigeh-bân**: bekçi, gözcü, düşkün, tutkulu, istekli. **Emel-bâr**: istek, umut uyandıran (serpen). **Müştâk**: özle-

GÖZLERİNİN ESİNİ

—O gülen gözlere—

Gülüş dolu gecelerin —bütün başıboş ve parlak—
Akıcı tan ağartıları bakışından uçarken;
Sen, ey güzelim, ruhumu ruhunla öperken,
Ruhumdan uçar ruhuna bir özlemli öpücük!

Ruhumdan uçar ruhuna, susayan ve kaçan
Temiz gülüşü bir sevgi çocuğunun;
Bir sevgi çocuğunun, ki senin bakışının şiiri,
Her an üstüne istek ve umut saçar onun!

Ey her isteğim, her üzüntüm, duygu ve hayalim,
Senin aşkınla böyle coştukça,
Yüreğimde söner gözyaşlarım, sıkıntım ve usancım...

Her sözümü gül renkli ve ışıklı bir öpücük,
Seven bir yürekle ufuklara fısıldar,
Yazdıkça senin temiz aşkınla coşarak!..

yen. Bûse : öpücük. Meshûf : susamış. Girizân : kaçan. Hande : gülüş. Tıfl : çocuk. Garam : sevgi. Müheyyic : heyecanlı, coşkulu. Girye : gözyaşı, ağlayış. Renc : sıkıntı, acı. Melâl : can sıkıntısı, usanç. Lahn : ezgi, ahenk. Âfak : ufuklar. Münevver : ışıklı, aydın. Nezih : temiz.

GÜLERKEN

Gülerken ey ebedî rûh-ı hande-i eshâr
Önümde penbe güneşler uçar, güler sanırım,
Yağar hayâlime ey hiss ü fikretim,[1] sanırım,
Şelâle-gâh-ı şafaktan etek etek ezhâr.

Gülüşlerin mi çiçek, yoksa leblerin mi çiçek?
Çiçekten olsa lebin, handeler de nûr olacak;
Bu bir teâdül-i hilkat ki, zühre-i lebine
Düşen ziyâ-yı tebessüm esîr ü nûr olacak...

Gül, ey melek! Şeb-i şi'rimde şi'r-i nûrunla
Sehâbeler gülerek böyle âkis oldukça
Açar[2] bahâr-ı hayâtımda penbe bir gonca!

Gül ey melek! Seni gördükçe böyle hâlinle
Sarar hayâlimi bir zühre-zâr-ı nûr-â-nûr,
Güler önümde müzehher bir âsümân-ı sürûr...

[Mecmua-yı Edebiye, sayı 67,
31.1.1317 / 13.2.1902]

1 Dergide «his fikretim» biçimindedir. Anlamı bozduğundan, dizgi yanlışı olduğunu düşünerek, «hiss ü fikretim» biçimine soktum.

2 Dergide bu sözcük «uçar» biçiminde çıkmıştır. Bunun bir dizgi yanlışı olduğunu düşünerek, sözcüğü «açar» biçiminde aktardım. [A.B.]

GÜLERKEN

Gülerken, ey sabahların gülüşünün ölümsüz ruhu,
Önümde pembe güneşler uçar, güler sanırım,
Yağar hayalime ey duygu ve düşüncem, sanırım,
Tan yerinin çağlayanından çiçekler etek dolusu.

Gülüşlerin mi çiçek, yoksa dudakların mı çiçek?
Çiçekten olsa dudağın, gülüşler de ışık olur.
Bu bir yaradılış denkliği ki dudağının çiçeğine
Düşen gülümseyişin aydınlığı hava ve ışık olur.

Gül, ey melek! Şiirimin gecesinde ışığının şiiriyle
Bulutlar gülerek böyle yansıdıkça,
Pembe bir gonca açar hayatımın baharında.

Gül, ey melek! Seni bu durumunla gördükçe
Hayalimi apaydınlık bir çiçek bahçesi sarar...
Önümde çiçekli bir sevinç göğü güler...

Hande: gülüş. **Ebedî**: sonsuz, sonrasız, ölümsüz. **Eshâr**: sabahlar, seherler. **Fikret**: düşünce. **Şelâle-gâh**: çağlayan. **Şafak**: tan yeri, alaca karanlık. **Ezhâr**: çiçekler. **Leb**: dudak. **Teâdül** :denkleşme, beraberlik. **Hilkat**: yaradılış. **Zühre**: çiçek. **Ziyâ**: ışık. **Tebessüm**: gülümseme. **Esir**: hava, evrendeki boşluğu dolduran ağırlıksız, akıcı cisim. **Şeb**: gece. **Sehâbe**: bulut. **Âkis**: yansıyan. **Zühre-zâr**: çiçek bahçesi. **Nûr-â-nûr**: apaydınlık. **Müzehher**: çiçekli. **Âsumân**: gök. **Sürûr**: sevinçler.

SÜRÛD-I EMEL

—Yine gülerken—

Güldün; şeb-i şi'rimde bütün şi'r ü emeller
Pür-hande, pür-âheng ü pür-âvâz döküldü;
Mehtâb ü ziyâ, fecr ü şafak, nûr döküldü
Reyyân-ı emel, mest-i hafâ... şûh ü münevver...

Güldün; şafak-ı şi'rime altınlı ziyâlar
Bir ufk-ı ezelden gülerek şimdi saçıldı;
Güldün güzelim, rûhuma handân ü müzehher
Gül-hande-i tâbân-ı lebin şimdi saçıldı...

Güldün; gülerek, güldü bütün şi'r ü hayâlim
Güldükçe, hayâtım gülecek hep ebediyyen
Hüznüm yine senden bana, mâtem yine senden!

Her lem'a-i aşkın bana her nûra bedeldir
Her hande-i nûrun bana bir şi'r-i emeldir;
Bir şi'r-i emelsin bana ey şi'r-i hayâlim!..

[Mecmua-yı Edebiye,
7.2.1317 / 20.2.1902]

Emel: istek, umut. **Sürûd**: türkü, şarkı, ezgi. **Şeb**: gece. **Pür-hande**: gülüş dolu. **Pür-aheng**: uyum dolu. **Pür-âvâz**: bağırış dolu. **Meh-tâb**: ayışığı. **Fecr**: gün ağarması, sabah. **Şafak** alaca karanlık. **Reyyân**: kanmış, suya kanmış. **Mest**:

İSTEĞİN EZGİSİ

—Yine gülerken—

Güldün; şiirimin gecesinde şiir ve istekler bütün
Gülüşle, bağırışla dolarak ahenk döküldü;
Ayışığıyla aydınlık, tanla şafak, ışık döküldü
Umuda doymuş, gizlilikten sarhoş... Şen ve aydın...

Güldün; şiirimin tan yerine altınlı ışıklar
Öncesiz ufkundan gülerek saçıldı şimdi,
Güldün güzelim, sevinen ve çiçeklenen ruhuma
Dudağının parlak ve gül renkli gülüşü saçıldı şimdi...

Güldün; gülerek, güldü bütün şiir ve hayalim.
Güldükçe, hayatım gülecek sonsuza dek;
Üzüntüm senden, yasım yine senden gelecek!

sarhoş. **Hafâ**: gizlilik. **Ezel**: öncesizlik. **Handân**: gülen, sevinçli. **Müzehher**: çiçekli, çiçek açmış. **Leb**: dudak. **Gülhande**: gül renkli gülüş, gül gülüşü. **Tâbân**: parlak, ışıklı. **Ebediyyen**: sonsuza dek. **Hüzn**: üzüntü, üzgünlük, gönül kırıklığı. **Mâtem**: yas. **Lem'a**: parıltı. **Bedel**: denk, eşit.

HER GÜZELLİK İÇİN

«Her güzellik rûhumda ayrı bir yara
açarak geçer. —Siyah İnciler»

Güzellik, ey büyük rûh-ı meâlî,
Açan her hisse, pehnâ-yı ebedden
Derin bir ufk-ı müstesnâ-yı hulyâ!

Hakaayık zıll-ı hulyâ-perverinden
Alırken ince bir bâl-i hayâlî,
Olur ma'nâ-yı leyl-â-leyl-i hilkat

Müzehheb, hande-ver bir şi'r-i rü'yâ...

Evet, ey heykel-i zîbâ-yı rikkat
Olur pîşinde rûmâl-i tezellül
Küçüklükler, büyüklükler, semâlar...

HER GÜZELLİK İÇİN

«Her güzellik ruhumda ayrı bir yara
açarak geçer» Siyah İnciler*

Güzellik, ey yüceliklerin büyük ruhu,
Açan her duyguya, sonsuzluğun enginliğinden
Hulyanın derin, eşsiz ufkunu!

Gerçekler, senin hulyayı seven gölgenden
Alırken hayalden yapılma bir ince kanat,
Yaradılışın kapkaranlık anlamı

Yaldızlı, gülüşlü bir düşün şiiri olur...

Evet, ey inceliğin süslü heykeli,
Önünde alçalıp yere yüz süret
Küçüklükler, büyüklükler, gökler...

* Siyah İnciler (1901) Servet-i Fünûn yazarlarından Mehmet Rauf'un (1875-1931) düzyazı şiirlerini kapsayan eseri. [A.B.]

Olur hatta benim kalb-i alîlim,
Benim hissim, benim şi'rim —emînim—
Senin nûrunla bî-hûş-ı tesellî.

Evet, dâim hayâlâtımda belli
Durur ma'nâ-yı ta'zîmin senin heb
Senin ey hande, ey şi'r-i müzehheb!..

Senin nûrunla kaaimdir hayâtım

[Mecmua-yı Edebiye, sayı 72,
7.3.1318 / 20.3.1902]

Meâli: yücelikler. **Pehnâ**: engin, geniş. **Ebed**: sonsuzluk, sonrasızlık. **Müstesnâ**: ayrı, eşsiz. **Hakayık**: gerçekler, doğrular. **Hulyâ-perver** hulya sever. **Bâl**: kanat. **Leyl-â-leyl**: kapkaranlık. **Hilkat**: yaradılış. **Müzehheb**: yaldızlı. **Hande-ver**: gülen. **Zibâ**: süslü, güzel. **Rîkkat**: incelik. **Rûmâl**:

Hatta, benim hasta kalbim,
Benim duygum, benim şiirim —inanıyorum—
Senin ışığınla avunarak kendinden geçer.

Evet, her zaman hayallerimde belirir
Senin büyük anlamın hep,
Senin ey gülüş, ey yaldızlı şiir!..

Senin ışığınla sürer hayatım...

yüz süren. **Tezellül**: alçalma, küçülme. **Semâ**: gök. **Alil**: hasta, kör, sakat. **Bi-hûş**: şaşkın, kendinden geçmiş, çılgın. **Teselli**: avunma. **Ta'zim**: büyük görme, saygı gösterme, ululama. **Manâ**: anlam. **Hande**: gülme. **Kaim olmak**: ayakta durmak, var olmak.

TERÂNE

Gel ey mihr-i hayâlim, ey benim âmâc-ı âm'âlim
Evet, ey yâr-ı nâzânım
Perestidem, enisem, dil-berim, ey şûh-ı handânım,
Bak etrâf u havâliye,
Ufuklar mübtesem; hulyâ-yı subhun şûhi-i nâzı
Uçar her berk-i hazrâdan;
Çiçekler hep tarî, kuşlar münevver, lahn-ı dil-sâzı
Bekâret ebr-i sevdâdan
Yağar hep sanki altun, sanki zümrüt, sanki hulyâdır!
Cihan mahmûrdur, her yer harîm-i aşk u sevdâdır:
Bütün handân,
Bütün hayrân!
Semâlar reng-i firûziyle pür şevk u mu'allâdır...
Gel ey mihr-i hayâlim, ey benim âmâc-ı âmâlim
Evet ey yâr-ı nâzânım
Perestidem, enisem, dil-berim, ey şûh-ı handânım,
Benim ey şi'r-i elhânım
Gel ey yârim o hüsn-i hande-zâd-ı bî-hemâlinle...

[Musavver Terakki, sayı 45,
13 Şevval 1319 / 23.1.1902]

Terâne: ezgi, nağme. **Âmâç**: hedef. **Âmâl**: istekler, umutlar. **Yâr**: sevgili. **Nâzân**: nazlı. **Perestide**: tapınılmış. **Enis**: dost, arkadaş. **Dil-ber**: güzel, gönül alan. **Handân**: gülen. **Etrâf**: yanlar, yöre. **Havâli**: çevre, yöre, bölge. **Mübtesem**: gülümseyen. **Subh**: sabah. **Berk**: yaprak, şimşek. **Hazrâ**: yeşil. **Târî**: taze. **Münevver**: parlak, aydınlık. **Lahn**: ezgi.

EZGİ

Gel ey hayalimin güneşi, ey benim isteklerimin hedefi
Evet, ey nazlı sevgilim
Tapındığım, arkadaşım, güzelim, ey gülen şuhum
Bak yöreye, çevreye,
Ufuklar gülümser; sabah hulyasının nazlı şuhu
Uçar her yeşil yapraktan;
Çiçekler hep taze, kuşlar parlak, gönül okşayan sesi
Sevginin el değmemiş bulutundan
Yağar hep sanki altın, sanki zümrüt, sanki hülya!
Dünya sarhoştur, her yer aşk ve sevginin ocağı
[olmuştur:
Hepsi güler,
Hepsi hayran!
Gökler mavi rengiyle sevinçli ve yüksektir...
Gel ey hayalimin güneşi, ey isteklerimin hedefi
Evet, ey nazlı sevgilim.
Tapındığım, arkadaşım, güzelim, ey gülen şuhum,
Ey ezgilerimin şiiri
Gel ey sevgilim, gülerek doğmuş eşsiz güzelliğinle...

Dil-sâz: gönül yapan. **Bekâret**: el değmemişlik. **Ebr**: bulut. **Mahmûr**: uykulu, sersem, sarhoş, baygın. **Harîm**: harem dairesi, avlu, ocak. **Firûze**: gök rengi, mavi. **Pür-şevk**: sevinç dolu, istek dolu. **Muallâ**: yüksek. **Mihr**: güneş. **Elhân**: ezgiler, sesler, nağmeler. **Hüsn**: güzellik. **Hande-zâd**: gülerek doğmuş **Bî-hemâl**: eşsiz.

PERÎ-İ HÜRRİYET

Edip serâir-i eb'âdı câ-be-câ târâc,
Göründü dest-i ümîdimde bir mükevkeb tâc.
Zalâm-ı leylede mer'iydi râh-ı zer-kârı
Ve oldu her şeye bir râ'şe-i ziyâ sârî.
Kızıl ve gölgeli kıvrıntılarda gizlenmiş
O hüsn-i müskiri sarmıştı lerze-î hâhiş.
Gözünde katre-i zerrîn-i ihtisâs ü heves,
O gizli sineyi sarsardı bir menekşe nefes.
Zer-î hayâl ile perverde nâ-şinîde, tarî
Şükûfelerle örülmüştü zülf-i leyl-eseri.
Gülen dudakları zulmette kanlı bir güldü
Ve gözlerim onu görmekle âşinâ buldu.

Bilirsin, ey gülen âsûde-rûh ü çehre kadın,
Leyâl-i vahdet ü gurbette beklenen sendin!

[Âşiyân, sayı 1,
28.8.1324 / 10.9.1908]

Serâir: gizler, sırlar. **Eb'âd**: boyutlar, uzaklıklar. **Câ-be-câ**: yer yer. **Târâc**: yağma, çapul. **Dest**: el. **Mükevkeb**: yıldızlı. **Zalâm**: karanlık. **Leyl**: gece. **Mer'î**: geçerli, gözetilen, saygı gösterilen, görülen. **Râh**: yol. **Zer-kâr**: altın işleme, sırmalı. **Ra'şe**: ürperme, titreme. **Müskir**: sarhoş eden. **Lerze**: titreme. **Hâhiş**: isteme, istek. **Katre**: damla.

ÖZGÜRLÜK PERİSİ

Uzaklıkların gizlerini yer yer yağma edip
Göründü umudumun elinde yıldızlı bir taç.
Gecenin karanlığında altın işlemeli bir yol göründü
Ve her şeye bir ışıklı ürperiş bulaştı.
Kızıl ve gölgeli kıvrıntılarda gizlenmiş
O sarhoş edici güzelliği isteğin titreyişi sarmıştı.
Gözünde duygulanmanın ve istemenin altın damlası,
O gizli göğsü bir menekşe soluğu sarsardı.
Hayalin altınıyla beslenmiş, işitilmemiş, taze
Çiçeklerle örülmüştü gece gibi saçı.
Gülen dudakları karanlıkta kanlı bir güldü
Ve gözlerim onu görmekle tanışını buldu.

Bilirsin, ey gülen, durgun ruhlu ve durgun yüzlü kadın,
Gurbetin ve yalnızlığın gecelerinde beklenen sendin!

Zerrin: altından. **İhtisâs**: duygulanma. **Heves**: istek. **Sine**: bağır, göğüs, yürek. **Zer**: altın. **Perverde**: beslenmiş, büyütülmüş. **Nâ-şinide**: işitilmemiş, duyulmamış. **Târi**: taze. **Şükûfe**: çiçek. **Zülf**: saç. **Leyl-eser**: gece gibi. **Zulmet**: karanlık. **Âşinâ**: tanıdık, tanış. **Âsûde**: rahat, dinç, dingin. **Vahdet**: birlik, teklik, yalnızlık.

HİLÂL-İ SEMEN

Daha pek yavru, pek küçükken ben,
Büyük annem tutardı alnımdan,
«— Bana bak, böyle dilberim!» derdi.
Sonra mâh-ı nev-incilâya bakar,
Leb-i mağmûmu bir bükâ saklar,
Bir hitâb-ı semâyı dinlerdi.
Ey hayâtımda her doğan derdi
Kalbeden bir ziyâ-yı hissîye,
Bu duâsıydı eski bir rûhun
Sis ve zulmette gizli âtiye.
Leyle-i gayb, sırr-ı müstakbel,
Çeşm-i sâfında hasta bir çocuğun
Gizli fecrin ziyâlarından emel,
Bir teselli-i mihribân alacak,
O harâbât-ı târ ü sâkiteye
Doğacak belki bir ziyâ-yı şafak.
Böyle her nev-hilâli seyretti
O soluk göz ki şimdi topraktan
Seyreder başka bir hilâl-i semen.
Ben ki efsâne-î tahayyülden
Hep hayâtımda bir emel taşıdım,
O solan şi'r-i sâf ü mağmûmu
Hep o mâziyle duymak isterdim.

YASEMİN AY

Daha pek yavru, pek küçükken ben,
Büyük annem tutardı alnımdan,
«— Bana bak, böyle güzelim!» derdi.
Sonra yeni parlayan aya bakar,
Tasalı dudağı bir ağlama saklar,
Göğün seslenişini dinlerdi.
Ey hayatımda her doğan derdi
Bir duygusal ışığa dönüştüren,
Bu duasıydı eski bir ruhun
Sis ve karanlıkta gizli geleceğe.
Görünmeyeni saklayan gece, geleceğin sırrı,
Temiz gözünde hasta bir çocuğun
Gizli tanın ışıklarından dilek,
Bir sevecen avutma alacak,
O karanlık ve suskun yıkıntılara
Doğacak belki bir gün ışığı.
Böyle her yeni ayı seyretti,
O soluk göz ki şimdi topraktan
Seyreder başka bir yasemin ayı,
Ben ki hayal kurmanın efsanesinden
Hep hayatımda bir dilek taşıdım,
O solan temiz ve tasalı şiiri
Hep o geçmişle duymak isterdim,

Gözünün samt-ı pür-füsûnunda.
Gel, bu şâmın gümüş sükûtunda,
Bu sedeften hilâle karşı, senin
Bir yeşil bûse saklayan gözünün
Göreyim cennetinde âtimi.

[Âşiyân, sayı 3,
11.9.1324 / 24.9.1908]

Hilâl : ay. Semen : Yasemin, değer. Mâh : ay. Nev-incilâ : yeni parlayan. Leb : dudak. Mağmûm : tasalı, üzüntülü. Mâzi : geçmiş. Emel : dilek, umu. Tahayyül : hayal kurma. Büka : ağlama. Semâ : gök. Âti : gelecek. Leyl : gece. Müs-

Gözünün büyü dolu sususunda.
Gel bu akşamın gümüş sessizliğinde
Bu sedeften aya karşı senin
Bir yeşil öpücük saklayan gözünün
Göreyim cennetinde geleceğimi.

takbel: gelecek. **Kalbeden**: dönüştüren, çeviren. **Harâbât**: yıkıntılar. **Çeşm**: göz. **Mihribân**: güler yüzlü. **Târ ü sâkite**: karanlık ve susmuş. **Samt**: susma. **Pûr-füsûn**: büyülü. **Şâm**: akşam. **Bûse**: öpme, öpücük.

BAYRAK

Ey âşinâ-yı elem, ey hilâl-i bi-vâye
Dağıldı hüsnünü ye'sile saklayan sâye;

Bu kavs-i sîm ü harîrin, ki altı asr evvel,
Bir ufk-ı sâkine doğmuştu pür-heves, pür-emel.

Koyulsun encüm-i hulyâya doğru pervâza,
Bugün bu senden inen nûr-ı tesliyet-sâza

Biraz açılmak için muntazırdı hep geceler
Ey ince, penbe hilâl, ey yarınki mâî kamer.

[Resimli Kitap, Cilt I, Sayı 2,
Teşrin-i evvel 1324 / Ekim 1908]

Elem: ağrı, acı, sızı, üzüntü. Âşinâ: tanıdık. Bi-vâye: nasipsiz, yoksun. Ye's: umutsuzluk, üzüntü. Kavs: ay. Sim: gümüş. Harir: ipek. Asr: yüzyıl. Sâkin: durgun, dingin.

BAYRAK

Ey acıyı tanıyan, ey kısmetsiz ay,
Güzelliğini üzüntüyle saklayan gölge dağıldı.

Altı yüzyıl önce, bir durgun ufukta istek ve umutla
Doğan senin bu gümüş ve ipek yayın

Hulyanın yıldızlarına doğru uçmaya başlasın.
Bugün senden inen bu avutucu ışığı

Biraz açılmak için hep bekliyordu geceler,
Ey ince, pembe ay, ey yarınki mavi ay.

Pür-heves: istek dolu. **Pür-emel**: umut dolu. **Encüm**: yıldızlar. **Perväz**: uçma. **Nür**: ışık. **Tesliyet-säz**: avutucu. **Muntazır**: bekleyen.

GÜNEŞE

Önünde böyle yatarken, soğuk, tehî, çıplak,
Bu eskidenberi açlıkla inleyen toprak;

Güneş!.. Denizleri sa'y etme nakş ü telvîne,
Deniz değil sana muhtâç olan sakat sîne!

Güneş!.. Bu nûrunu bezletme mâh-ı gam-kîne,
Gam ü felâketi yerlerde başla teskîne!

Yeşil ekinlere feyz-i hayâtı tesrî et!
Rükûd-ı ye'si dağıt, za'f-ı zârı tesçî et!

O ağlayan göze gönder biraz ümmîd ü ziyâ,
Bu yükselen ele ufk-ı ümmîdi tevsî et!
Biraz füyûzunu gönder bu ye's-i ferdâya;
Kadınlar ağlamasın, hasta, bî-heves, gûyâ
Menekşe gözleri küsmüş bahâr-ı rü'yâya;

Güneş! Bu zucreti rûhumda başla teskîne,
Bu ufk-ı leyleyi kalb et bir ufk-ı şîrîne.

[Musavver Muhit, sayı 3,
6.11.1324 / 19.11.1908]

Tehi: boş. **Sa'y**: çalışma, çabalama. **Nakş**: resim, işleme, süsleme. **Telvin**: boyama. **Sine**: göğüs, bağır. **Bezl**: verme, saçıp savurma. **Gam-kin**: tasalı, üzgün. **Mâh**: ay. **Teskin**: yatıştırma. **Gam**: tasa, üzüntü. **Feyz**: bereket, bolluk, gürlük, bilim. **Tesrî**: hızlandırma. **Rükûd**: durgun-

GÜNEŞE

Önünde böyle yatarken soğuk, boş, çıplak,
Bu eskidenberi açlıkla inleyen toprak,

Güneş!.. Denizleri boyayıp süslemeye çabalama,
Denizin değil, sakat göğsün ihtiyacı var sana!

Güneş!.. Bu ışığını çok verme üzgün aya,
Tasa ve yıkımı başka yerlerde başla yatıştırmaya!

Yeşil ekinlerde hayatın bereketini çabuklaştır,
Tasayı dağıt, inleyen güçsüzlüğü yüreklendir!

O ağlayan göze biraz umut ve ışık gönder,
Bu yükselen ele umudun ufkunu aç!
Biraz bolluk gönder bu yarın kaygısına karşı.
Kadınlar hasta, isteksiz ağlamasın, sanki
Menekşe gözleri küsmüş gibi düş baharına.

Güneş! Bu iç sıkıntısını ruhumda yatıştırmaya başla,
Bu gecenin ufkunu tatlı bir ufka dönüştür.

luk. **Ye's**: umutsuzluk, üzüntü. **Za'f**: güçsüzlük. **Zâr**: ağlayan, inleyen. **Teşcî**: cesaret verme. **Ümmid**: umut. **Ziyâ**: ışık. **Tevsî**: genişletme. **Füyüz**: feyizler, bolluklar. **Ferdâ**: yarın. **Bi-heves**: hevessiz, isteksiz. **Zucret**: iç sıkıntısı, yürek darlığı. **Leyl**: gece. **Kalbetmek**: çevirmek, değiştirmek, dönüştürmek. **Şirîn**: sevimli, tatlı, cana yakın.

AKŞAMLARIM

Her akşam üstü ufuklarda bir selâm ararım.
Her akşam üstü uzak bir semâ-yı muzlimden,
Sükût ü zulmet olan bir muhît-i mü'limden
Doğar hayâtıma bir hicr-i dâimî sanırım.

Semâ, senin o zaman mâteminle, hüznünle
Deniz, senin o zaman hâtıranla mâlîdir.
Havâda son nefesin ye's-i rûhu hâkîdir,
Akar sular, dereler son nidâ-yi ye'sinle.

Emellerimde bu dem bir hubûb-ı târ uyanır.
Kederlerimde büyük bir sükût-ı zıll u havâ;
Başım elimde, uzaklarda ihtizâr-ı mesâ,
Dumanlı, gölgeli bir sâha-î hayâl uzanır.

Hayâl ü hissimi reng-i muhite benzeterek
Zevâl-i ömrümü seyreyliyor sanır nazarım.
Erir bu dem kalır ufkumda bî-ziyâ bir renk
Hakaayıkım, elemim, zulmetim, düşüncelerim.

Şemîm-i vaslını bir nağme, bir havâ, bir zıll
Bu dem muhit-i hayâlâta anlatır, dağıtır,
Bu dem, bu dem senin, ey rûh-ı gaaib ü zâil,
Cünûn-ı eşkimi tenvîme geldiğin demdir.

AKŞAMLARIM

Her akşam üstü ufuklarda bir selâm ararım
Her akşam üstü uzak bir karanlık gökten.
Sessizlik ve karanlık olan bir üzücü çevreden,
Doğar hayatıma bir sürekli ayrılık sanırım.

Gökyüzü, senin o zaman yasınla, üzüntünle
Deniz, senin o zaman anı'nla doludur.
Havada son soluğun ruh sıkıntısını anlatır,
Akar sular, dereler son karamsar seslenişinle.

İsteklerimde bu sıra bir karanlık tohum uyanır.
Acılarımda büyük bir gölge ve hava sessizliği.
Başım elimde, uzaklarda akşamın can çekişmesi,
Dumanlı, gölgeli bir hayal alanı uzanır.

Hayal ve duygumu çevrenin rengine benzeterek
Ömrümün sona erişini gözlüyor sanır bakışım.
Erir o zaman kalır ufkumda ışıksız bir renk
Gerçeklerim, üzüntüm, karanlığım, düşüncelerim.

Kavuşmanın güzel kokusunu bir ezgi, bir hava, bir gölge
Bu sıra hayallerin çevresine anlatır, dağıtır.
Bu sıra, bu sıra senin, ey yiten ve yok olan ruh
Gözyaşlarımın çılgınlığını uyutmaya geldiğin andır.

Buhâr-ı şâm ile dağlar, denizler, ormanlar
Gurûb eder gibi bir başka cevf-i esrâra,
Uzak ufukların üstünde mest ü âvâre
Sükût-ı firkati ervâha Zühre nakleyler.

Başım elimde, sorar gözlerim ufuklardan
Şemîm-i vaslını bir nefha, bir havâ senden;
Bakıp ufûlüne her şâm-ı mü'limin sanırım
Doğar sükût ile akşamlarım mezârından...

[Musavver Muhit, sayı 3,
28.5.1325 / 10.6.1909]

Semâ: gök. **Muzlim:** karanlık. **Sükût:** sessizlik. **Zulmet:** karanlık. **Muhit:** çevre. **Mü'lim:** üzücü. **Hicr:** ayrılış. **Dâimî:** sürekli. **Matem:** yas. **Mâlî:** dolu, çok. **Hâkî:** anlatan, hikâye eden. **Nidâ:** sesleniş, ünlem. **Ye's:** umutsuzluk, karamsarlık. **Hubûb:** taneler, tohum. **Dem:** zaman. **Târ:** karanlık. **Zıll:** gölge. **İhtizâr:** can çekişme. **Mesâ:** akşam.

Akşamın buğusu ile dağlar, denizler, ormanlar
Batar gibi bir başka sır boşluğuna
Uzak ufukların üstünde sarhoş ve başıboş
Ayrılığın sessizliğini Çobanyıldızı taşır ruhlara.

Başım elimde, ufuklardan sorar gözlerim
Sana kavuşmanın kokusunu, bir esinti, bir hava senden;
Bakıp gidişine her üzücü akşamın, sanırım,
Doğar sessizlik ile akşamlarım mezarından...

Sâha: alan. **Zevâl:** sona eriş, bitiş. **Nazar:** bakış. **Bî-ziyâ:** ışıksız. **Hakayık:** gerçekler. **Şemîm:** güzel koku. **Nağme:** ezgi. **Gaib:** yiten. **Zail:** yok olan, sona eren. **Cünûn:** çıldırma. **Eşk:** gözyaşı. **Tenvîm:** uyutma. **Şâm:** akşam. **Cevf:** boşluk. **Esrâr:** sırlar. **Mest:** sarhoş. **Firkat:** ayrılık. **Ervâh:** ruhlar. **Zühre:** Çobanyıldızı, çiçek. **Vasl:** kavuşma. **Nefha:** koku, yel, esinti. **Ufûl:** batış, sona eriş.

KIŞ

Melâl-i fasl. Yine birleşti işte şâm ile bâd...

Zalâm-ı hücre-i ye'sinde bir ziyâ îkaad
Eyle ey fânî,
Ve sonra ağlamadan
Kapat derîçe-i mağmûm-ı fikr ü hulyânı.

Yarın çamur ve dumanlarda gaybolan birisi,
Bu soluk lem'a-i ümmîd-resi
Görerek mest-i ihtizâz ü hayâl,
—Cebîn-i leylede bir katre-i zeheb gibi lâl—
Koşacak, sende ilticâ edecek...
O gelen dul kadın veya erkek
Sana, titrek lebiyle, beklediğin
O selâm-ı muhâli söyleyecek.

[Servet-i Fünûn, sayı 967,
3.12.1325 / 16.12.1909]

Melâl: sıkıntı, usanç, üzüntü. **Fasl**: mevsim. **Şâm**: akşam. **Bâd**: rüzgâr. **Zalâm**: karanlık. **Ye's**: karamsarlık, umutsuzluk. **Ziyâ**: ışık. **İkaad**: yakma, yanma. **Fânî**: ölümlü, yok

KIŞ

Mevsim sıkıntısı. Birleşti yine akşam ile rüzgâr...

Umutsuzluk dolu odanın karanlığında bir ışık
Yak, ey ölümlü kişi,
Ve sonra ağlamadan
Kapat düşüncenin ve hayalinin tasalı penceresini.

Yarın çamur ve dumanlarda kaybolan biri,
Bu umut verici soluk parıltıyı
Görerek, hayal ve titreyişle sarhoş,
—Bir altın damlası gibi dilsiz, gecenin alnında—
Koşacak, sana sığınacak...
O gelen dul kadın ya da erkek
Sana, titrek dudağıyla,
Beklediğin o olanaksız selâmı söyleyecek.

olan, geçen. Deriçe: pencere. Mağmûm: tasalı. Lem'a: parıltı. Mest: sarhoş. İhtizâz: titreme. Cebin: alın. Leyl: gece. Katre: damla. Zeheb: altın. Lâl: dilsiz, sessiz. İltica: sığınma. Muhâl: olmayacak, olanaksız.

BAHÂR

Nev-incilâ fecrin
Semâ-yı sâkin ü gül-gûnu inkişâf etmiş
Bir cihân-ı buhârın üstünde.
Ve şimdi serin
Esen nesîm ile doldukça rûha ârâmiş,
Sanki etmektedir hayâle temâs
İpekli örtüsü bir hüsn-i şûh u sehhârın...

Sularda, tûde-i eşçâr-ı sebz-gûn-ı bahâr
Yeniden ra'şelerle nakşolmuş...
O gümüş
Safha üstünde şimdi her şey var:
Kelebek, serçe, kumru, kırlangıç
O böcekler ki, samta bir müz'ic
Nefha eyler, yorulmadan, îsâr;
Sonra onlarla, sönmek üzre duran,
Soluk semâdaki mahmûr dîde-i elmas...

[Servet-i Fünun, sayı 967,
3.12.1325 / 16.12.1909]

Fecr: gün ağarması, tan yerinin ağarması, sabah. **Nev-incilâ**: yeni cilâlanmış (parlamış), yeni görünen. **Semâ**: gök, gökyüzü. **Gül-gûn**: gül renkli. **İnkişâf**: açılma. **Nesîm**: rüzgâr. **Cihân**: dünya. **Ârâmiş**: huzur, rahat, esenlik. **Tûde**: küme, yığın. **Eşcâr**: ağaçlar. **Sebz-gûn**: yeşil renkli. **Ra'şe**:

BAHAR

Yeni parlayıp ağaran tan yerinin
Durgun ve gül renkli göğü açılmış
Bir buhar dünyasının üstünde.
Ve şimdi serin
Esen rüzgâr ile ruha esenlik doldukça,
Sanki hayale dokunmakta
Şuh ve büyüleyici bir güzelliğin ipekli örtüsü...

Sularda baharın yeşil renkli ağaçlarının kümesi
Yeniden ürperişlerle işlenmiş...
O gümüş
Düzlem üstünde şimdi her şey var:
Kelebek, kumru, kırlangıç, serçe,
O böcekler ki sessizliğe bir usandırıcı
Soluk verir yorulmadan, cömertçe.
Sonra onlarla, sönmek üzere duran,
Solgun gökteki elmas parıltılı baygın göz...

titreme, ürperme. **Nakşolmak**: ipek ve sırma ile işlenmek, resmolmak. **Samt**: susma. **Müz'ic**: rahatsız eden, sıkıcı, usandıran. **Nefhâ**: esinti, güzel koku, üfürük, soluk. **İsâr**: cömertçe verme, ikrâm etme. **Mahmûr**: uykulu, baygın, süzgün.

ŞİʼR-İ KAMER

KAARİ'E

Muzlim şecer-istân arasında
Esrâr ile yek-pâre münevver
Bir yoldur açılmış sana derdim

Kaari, bu kitâbın gecesinde
Mehtâbı senin'çin yere serdim.

OKURA

Karanlık orman arasında
Gizler ile bütünleşmiş aydınlık
Bir yoldur açılmış sana derdim

Okur, bu kitabın gecesinde,
Ayışığını senin için yere serdim.

Kaari: okur. **Muzlim**: karanlık. **Şecer-istan**: ağaçlık, ormanlık. **Esrâr**: gizler, sırlar. **Yek-pâre**: tek parça, bütün, som. **Münevver**: aydın, aydınlanmış. **Meh-tâb**: ayışığı. **Seninçin**: senin için.

RÛHUM

Hicrân-ı muhîtât ile solmuş, sarı, çıplak
Râkid, ölü bir havza düşen bir kuru yaprak
Sessizce nasıl izler açar sîne-i mâda,
Ey tûde-i nûr-ı elem, ey çehre-i sâde[1]
Bir göl gibi durgun uyuyan rûhuma nûrun[2]
Aktıkça, o sâkin suda her lem'a-i dûrun[3]
Bir çîn-i felâket gibi ra'şeyle genişler...[4]
Ey eski kamer, ey ezelî rûh-ı münevver,
Sen şimdi bu tüllerle muhîtâtı sararken
Nûrunda tesellî bütün âlâma koşarken,
Yalnız bu derin gölde senin açtığın izler
Bir gizli gamın şehka-i seyyâlini gizler...

Bir göl ki semâsında ne âhenk, ne sâye
Vermez o büyük uzlete bir hadd ü nihâye.[5]
Gençlik ve emel hüzn-i civârında dikendir
Üstünde esen nefhada bir girye nihendir.

Tülden ve buluttan ve bütün sîm ü semenden
Bir hâb-ı serâbî dökülürken yere senden
Sen her suda bir başka güzellikle doğarsın[6]
Sen her suda bir başka ziyâ, başka kamersin:[7]
Ormanların âgûş-ı sükûtundan akan âb
Senden alır âhengine bir girye-i bî-tâb;
Göller ki öper hüsnünü yalnız leb-i sâye
Feyzinle dalar hâb-ı şeb-âvîz-i semâye;[8]
Sevdâlara bir cennet olan sâyeli göller
Altında senin hüsn-i esâtîr ile titrer...

RUHUM

Çevrelerin ayrılık acısıyla dolmuş, sarı, çıplak,
Durgun, ölü bir havuza düşen bir kuru yaprak
Sessizce nasıl izler açarsa suyun bağrında,
Ey üzgün ışık yığını, ey süssüz yüz,
Bir göl gibi durgun uyuyan ruhuma aydınlığın
Aktıkça, o dingin suda uzaktaki her parıltın
Bir yıkımı belirten kırışık gibi ürpererek genişler...
Ey eski ay, ey öncesiz aydınlık ruh,
Sen şimdi bu tüllerle yöreyi sararken,
Işığındaki avuntuyla bütün acılara koşarken,
Yalnız bu derin gölde senin açtığın izler
Bir gizli tasanın akıp giden hıçkırığını gizler...

Bir göl ki göğünde ne uyum, ne de gölge
Vermez o büyük yalnızlığa bir sınır ve son.
Gençlik ve istek onun üzünçlü çevresinde dikendir,
Üstünde esen güzel kokuda bir gözyaşı gizlidir.

Tülden ve buluttan, hep gümüş ve yaseminden
Bir serap uykusu dökülürken yere senden,
Sen her suda bir başka güzellikle doğarsın,
Sen her suda bir başka ışık, bir başka aysın.
Ormanların sessiz kucağından akan su
Senden alır ahengine bir bitkin ağlayış.
Göller ki gölgenin dudağı öper güzelliğini yalnızca,
Gecenin asıldığı gök senin bağışınla dalar uykuya.
Sevgiler için bir cennet olan gölgeli göller,
Senin altında efsanemsi güzelliğinle titrer...

Rûhumda, fakat, her dökülen katre-i nûrun,'
Yalnız bir ölüm, bir ebedî mâtem-i dûrun
Neylüfer-i giryânını, ey mâh-ı münevver,
Ezhâr-ı leyâlî gibi rü'yâ ile besler...

[Resimli Kitap, I, sayı 6,
Mart 1325 / Mart 1909]

Hicrân: ayrılık, ayrılık acısı.. **Muhitât**: çevreler, yöreler. **Râkid**: durgun, hareketsiz. **Sine**: göğüs, bağır. **Mâ**: su. **Tûde**: yığın. **Elem**: üzünç, acı, ağrı .**Nûr** ışık. **Çehre**: yüz. **Sâkin**: durgun. **Lem'a**: parıltı. **Dûr**: uzak. **Çin**: kırışık, bu-

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 sayılı dizeler dergide şöyledir [A.B.]:

1 Ey tûde-i nûr u elem, ey çehre-i sâde!
2 Bir göl gibi sessiz uyuyan rûhuma nûrun
3 Aktıkça, o sâkit suda her lem'a-i dûrun
4 Bir çin-i felâket gibi giryeyle genişler...
5 Vermez o büyük vahdete bir hadd ü nihâye,
6 Her bir göle bir rûh-ı hayaliyle düşersin
7 Her gölde bütün başka ziyâ, başka kamersin;
8 Feyzinle dalar hâb-ı şeb-ârâ-yı semâya;
9 Ruhumda, fakat, her dökülen lerze-i nûrun.

Fakat, ışığının dökülen her damlası, ruhumda
Yalnızca bir ölümün, uzak ve sonsuz bir yasın
Ağlayan nilüferini, ey ışık veren ay,
Gece açan çiçekler gibi düş ile besler...

ruşuk, kıvrım. **Ra'şe**: titreme, ürperme. **Kamer**: ay. **Ezelî**: öncesiz. **Münevver**: aydın, aydınlık. **Âlâm**: acılar, üzüntüler. **Gam**: tasa. **Şehka**: hıçkırık. **Seyyâl**: akan, akışkan.

Sâye: gölge. **Hadd ü nihâye**: sınır ve son. **Hüzn**: üzünç, iç kapanıklığı. **Girye**: gözyaşı, ağlayış. **Nihen**: gizli, saklı. **Nefha**: güzel koku, üfürme, yel, esinti.

Sim: gümüş. **Semen**: yasemin, değer, paha. **Hâb**: uyku. **Ziyâ**: ışık. **Kamer**: ay. **Aguuş**: kucak. **Âb**: su. **Bî-tâb**: güçsüz, bitkin. **Leb**: dudak. **Şeb-âvîz** gecenin asılı olduğu, geceyi asan. **Hüsn**: güzellik. **Feyz**: bolluk, bilim, taşıp akma. **Esâtir**: efsaneler, mitoloji.

Katre: damla. **Nûr**: ışık. **Dûr**: uzak. **Ebedî**: sonrasız, sonu gelmeyen. **Giryân**: ağlayan. **Münevver**: aydınlık, ışıklı. **Mah**: ay. **Ezhâr**: çiçekler. **Leyâl**: geceler.

ÇIKTIĞIN GECELER

Ba'zan sarı bir çehre-i rü-yâ gibi hissiz[1]
Tenhâ bir ufuktan görünürsün bize sessiz...

Çehrenden akan hüzn-i ziyâ, hüzn-i müebbed[2]
Her rûha döker giryeli bir hasret ü gurbet[3]
Bir hasret ü gurbet ki bütün geçmişe âid:

Günlerle ölen hâtıralar... Her şeyi râkid
Her bir şeyi pür-hande yapan mâzi-yi mes'ûd...
Bir lâhza sevilmiş, unutulmuş, keder-âlûd
Rü'yâlı kadın gözleri... Âsûde semâlar:
Sislerde solan gizli ziyâlar gibi muğber
Akşam dökülen reng-i tahayyül gibi meşkûk,
Sîmâ-yı sükûtunda yüzen mübhem ü metrûk...[4]
Göklerde ilerler yine âheste cebînin
Eşkâli dağılmış uyur altında zemînin
Bir gölge rükûdiyle hayât-ı ezelîsi,
Nûrundan akar yerlere bir sâye-i hissî...

Her şey dağılır, ince dumanlar gibi bî-renk
Yalnız bir ağaçtan duyulan bir küçük âhenk
Leylin bu sükûtunda hafî ye'sini saklar:
Bir bülbül-i âvâre melâl-i şebe ağlar...

ÇIKTIĞIN GECELER

Bazan düşte görülen sarı bir yüz gibi duygusuz,
Issız bir ufuktan görünürsün bize sessiz...

Yüzünden akan üzüntünün ışığı, sonsuz üzüntü,
Her ruha döker ağlayarak bir özlem ve gurbet,
Bir özlem ve gurbet ki bütün geçmişe özgü:

Günlerle ölen anılar... Her şeyi durgun kılan,
Her bir şeyi gülüşle dolduran mutlu geçmiş...
Bir süre sevilmiş, unutulmuş, üzüntülü...
Rüyalı kadın gözleri... Dingin gökler:
Sislerle solan gizli ışıklar gibi kırgın
Akşam dökülen hayal rengi gibi kuşkulu,
Sessiz yüzünde yüzer belirsiz ve bırakılmış...
Göklerde ilerler yine yavaşça alnın,
Biçimleri dağılmış uyur altında yerin
Bir gölge durgunluğuyla öncesiz hayatı,
Işığından akar yerlere bir duygu gölgesi...

Her şey dağılır, ince dumanlar gibi renksiz
Yalnız bir ağaçtan duyulan bir küçük ahenk
Gecenin bu sessizliğinde gizli üzüntüsünü saklar:
Bir başıboş bülbül gecenin acısına ağlar..

Sihrin o kadar nâfiz olur fikr ü hayâle
Her şey değişir titreyerek hüsn-i muhâle,
Bir mestî-yi hulyâ vü ziyâ gözleri sisler
Artık bütün eşyâ bize rü'yâlara benzer:
Gök sihr-i serâbınla olur çöl gibi mûhiş[5]
Nûrunla eder —şübhe-i eb'âda boğulmuş—[6]
Bir belde-i rü'yâ vü sükût ufka tecellî,
Ezhârı ziyâ, arzı bulut, bâdı tesellî;
Dâmânına bir nehr-i hayâlî uzatır leb[7]
Üstünde uyur gölgeli bir gaşy-ı mükevkeb;
Pûşîde, soluk, ince ziyâ-kalb kadınlar,
Nehrin uzanan sâhil-i rü'yâsını dinler...
Pûşîde kadınlar, bu kamer gözlü kadınlar
Hep hâtıralardır ki geçen günlere inler,
Hep hâtıralardır ki ziyân ufku sararken[8]
Sessizce gelir hepsi gezer rûhumu birden...

[Resimli Kitap. I, sayı 6,
Mart 1325 / Mart 1909]

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 numaralı dizeler dergide şöyle çıkmıştır [A.B.]:

1 Ba'zan ölü bir cebhe-i rü'yâ gibi hissiz
2 Mevtinden akan hüzn-i ziyâ, hüzn-i müebbed
3 Her hisse döker giryeli bir hasret ü gurbet
4 Simâb-ı sükûtunda yüzer mübhem ü metrûk
5 Gök gaşy ü serâbınla olur çöl gibi mühiş
6 Nûrunda eder - şübhe-i eb'âda boğulmuş -
7 Dâmâsına bir nehr-i hayâli uzatır leb
8 Hep hâtıralardır ki ziyân ufka akarken

Büyün o kadar işler ki düşünce ve hayale
Her şey dönüşür titreyerek erişilmez bir güzelliğe,
Bir hulya ve ışık sarhoşluğu gözleri sisler
Artık bütün eşya bizce düşlere benzer:
Gök serabının büyüsüyle çöl gibi korkulu olur.
Aydınlığınla —uzaklığın kuşkusuna kapılmış—
Bir düş ve sessizlik ülkesi ufukta belirir,
Çiçekleri ışık, toprağı bulut, rüzgârı avuntu kılar;
Eteğine bir hayal ırmağı dudağını uzatır,
Üstünde uyur gölgeli bir yıldızlı baygınlık;
Örtünmüş, soluk, ince, aydınlık yürekli kadınlar
Irmağın uzanan düş kıyısını dinler...
Örtünmüş kadınlar, bu ay gözlü kadınlar
Hep anılardır ki geçen günlere inler,
Hep anılardır ki ışığın ufku sararken
Sessizce gelir, hepsi gezer ruhumu birden...

Çehre: yüz. **Tenhâ**: ıssız. **Giryeli**: ağlamalı. **Ziyâ**: ışık. **Müebbed**: sonsuz, sonrasız. **Râkid**: durgun. **Pür-hande**: gülerek. **Keder-âlûd**: üzünçlü. **Âsûde**: rahat, dingin. **Muğber**: gücenmiş, tozlu. **Meşkûk**: şüpheli, kuşkulu. **Mübhem**: belirsiz. **Metrûk**: terkedilmiş, bırakılmış. **Cebîn**: alın, korkak, alçak. **Eşkâl**: şekiller. **Rukûd**: durgunluk. **Sâye**: gölge. **Leyl**: gece. **Hafî**: gizli. **Şeb**: gece. **Hüsn**: güzellik. **Muhâl**: olmayacak, boş. **Mühiş**: korkutucu. **Ezhâr**: çiçekler. **Bâd**: rüzgâr. **Dâman**: etek. **Leb**: dudak. **Gaşy**: kendinden geçme. **Mükevkeb**: yıldızlı. **Pûşide**: örtülü. **Kamer**: ay.

O

Bir hasta kadın, Dicle'nin üstünde, her akşam
Bir hasta çocuk gezdirerek, çöllere gül-fâm[1]
Sisler uzanırken, o senin doğmanı bekler.

Yorgun gibi mühmel duran âsûde ufuklar
Titrer, silinir... Dâmen-i zem her şeyi saklar[2]
İklîm-i hayâlâta bakan bir nazar-ı dûr
Hüzniyle doğar necm-i semâ sâkit ü mahmûr;[3]
Bir mâilik üstünde yanar gizli ziyâlar,
Leylin bütün ezhârı semâlarda açarlar,
Leylin bütün ezhârı, bütün rûh-ı ziyâsı;
Bir nefha-yi mechûlenin eşyâya temâsı
Zulmetlerin esrârını baştan başa sallar,[4]
Sen âh, doğarsın o zaman, mest ü ziyâ-dâr...[5]

Sâhilleri sessiz dolaşan hasta hayâle
Bir nûr-ı teselli taşır alnındaki hâle
Hattâ o soluk çehreye nûrun dokunurken[6]
Bir bûseye benzerdi ki gelmiş ona senden.

O

Bir hasta kadın, Dicle'nin üstünde, her akşam
Bir hasta çocuğu gezdirerek, çöllere gül renkli
Sisler uzanırken, o senin doğmanı bekler.

Yorgun gibi kendini bırakan sessiz ufuklar
Titrer, silinir.. Gecenin eteği her şeyi saklar.
Hayaller ülkesine bakan bir uzak göz
Acısıyla doğar gökteki yıldız suskun ve uykulu,
Bir mavilik üstünde yanar gizli ışıklar;
Gecenin bütün çiçekleri göklerde açarlar,
Gecenin bütün çiçekleri, bütün ışıkların ruhu.
Bilinmeyen bir esintinin eşyaya dokunması,
Karanlıkların esrarını baştan başa sallar,
Sen ah doğarsın o zaman, sarhoş ve parlak...

Kıyıları sessiz dolaşan hasta hayale,
Bir avunma ışığı taşır alnındaki ayla;
Hatta o soluk yüze ışığın dokunurken,
Bir öpücüğe benzerdi sanki gelmiş ona senden.

Nehrin gece, rüyâ ve serâirle boğulmuş
Ufkunda tahassürler okur gam-zede bir kuş.
Bir giryeli seş —belki kadın, belki de erkek—
Söyler gecenin şi'rine bir aşk, bir âhenk...

Nûrun dökülür, sâhil erir, karşıki yerler
Bir hâb-ı münevverde hep eşkâlini gizler;
Simin dumanlarda ölür rûh-ı menâzır,
Bir ra'şe-i zerrîn ile tâ karşıda yer yer[7]
Mahmûr ışıklar yüzer esrâr üzerinde
Yorgun sular üstünde kanar bir şeb-i hande...[8]

Irmağın gece düş ve sırlarla boğulmuş
Ufkunda özlemler okur bir üzüntülü kuş.
Bir ağlamaklı ses —belki kadın, belki de erkek—
Söyler gecenin şiirine bir aşk, bir ahenk...

Işığın dökülür, kıyı erir, karşıki yerler
Bir aydınlık uykuda hep biçimlerini gizler;
Gümüşten dumanlarda ölür manzaraların ruhu,
Bir altın titreyişiyle tâ karşıda yer yer,
Sırların üstünde uykulu ışıklar yüzer,
Yorgun sular üstünde kanar bir gülüş gecesi...

Her lerze, her âhenk bulut, hâb oluyorken,
Bir feyz-i umûmî-yi ziyâ-dâr ile birden
Sâkin soluyorken gece eşbâh ü avâlim[9]
Yalnız o ziyâlarda kalır sâkin ü muzlim.[10]
Ey mâh cebînin o cebîn-î keder ü gam[11]
Altında o yorgun o soluk heykel-î mâtem!

[Resimli Kitap, II, sayı 7,
Nisan 1325 / Nisan 1909]

Numaralanmış dizeler dergide şu biçimde görülmektedir:

1 Bir hasta çocuk gezdirerek öllere gül-fâm
2 Sessiz silinir, dâmen-i şeb her şeyi saklar.
3 Hüzniyle doğar necm-i semâ, sâkıt ü mehcûr
4 Zulmetlerin esrârını bir nağmede saklar
5 Sen, âh, doğarsın mest ü mûnevver...
6 Hattâ o soluk çehreye nûrun süzülürken
7 Bir gaşy-ı zer-endûd ile karşıda yer, yer
8 Yorgun sular üstünde yanar bir şeb-i hande
9 Sakin soluyorken gece eşbâh-ı avâlim
10 Yalnız o ziyâlarda kalır âfil ü müellim
11 Ey mâh, o cebininin o cebin-i keder ü gam

Aşağıdaki dizeler Piyâle'nin 1926 basımında şöyledir:

7 Bir ra'şe-i zerrin ile tâ karşıda bir bir
8 Yorgun sular üstünde yanar bir şeb-i hande...
9 Sâkin soluyorken gece eşbâh ü avâlim
10 Yalnız o ziyâlarda kalır sâkin ü muzlim.
11 Ey mah, cebinin o cebin, keder ü gam.

[A.B.]

Her ürperiş, her ahenk bulut ve uyku oluyorken,
Bir genel ışık bolluğu ile birden
Sessizce soluyorken gece cisimlerle evren
Yalnız o, ışıklarda kalır karanlık ve durgun.
Ey ay, alnın, o acılı ve üzüntülü alın,
Altında o yorgun, o soluk yas heykeli!..

Gül-fâm: gül renkli. **Mühmel**: ihmal edilmiş. **Âsûde**: rahat, sessiz. **Dâmen**: etek. **Şeb**: gece. **Nazar**: bakış. **Dûr**: uzak. **Necm**: yıldız. **Mahmûr**: uykulu. **Sâkit**: suskun, sessiz. **Mâilik**: mavilik. **Leyl**: gece. **Ezhâr**: çiçekler. **Nefha**: güzel koku, esinti. **Mechûl**: bilinmeyen. **Temas**: dokunma. **Bûse**: öpüş. **Serâir**: sırlar. **Tahassür**: elden çıkan ya da elde edilmek istenen şey için acı duyma, özlem. **Gam-zede**: üzüntülü. **Girye**: ağlama. **Hâb**: uyku. **Münevver**: aydın, ışıklı. **Menâzır**: görünümler, manzaralar. **Raşe**: titreme. **Zerrin**: altından, parlak, sarı. **Hande**: gülüş. **Lerze**: titreyiş. **Eşbâh**: cisimler, karaltılar. **Avâlim**: dünyalar. **Muzlim**: karanlık. **Cebîn**: alın.

SENSİZ

Annemle karanlık geceler ba'zı çıkardık.
Boşlukta denizler gibi yokluk ve karanlık
Sessiz uzatır tâ ebediyyetlere kollar,
Gûyâ o zaman, bildiğimiz yerdeki yollar[1]
Birden silinir; korkulu bir hisle, adımlar
Tenhâ gecenin vehm-i muhâlâtını dinler...
Yüksekte semâ haşr-i kevâkible dağılmış
Yoktur o sükûtunda ne rü'ya, ne nevâziş;
Bir sâ'ir-i mechûl-i leyâlî gibi rüzgâr
Hep sisli temâsiyle yanan hislere çarpar.[2]

Göklerde ararken o kadın çehreni, ey mâh!
Bilsen o çocuk, bilsen o mahlûk-ı ziyâ-hâh[3]
Zulmette neler hissederek korku duyardı:
Gûyâ ki, hafî bir nefesin nefha-i serdi[4]
Rûhunda bu ferdâ-yı siyeh-rengi fısıldar.[5]
Sâkin geceler şefkat olan encüm-i bîdâr
Titrer o karanlıkların evc-i kederinde.
Husrân ü tahassür gibi mâtem nazarında;
Gûyâ ki o dargın geceler rûhu boğardı,
Her şey bizi bir korkulu rü'yâyla sarardı:

SENSİZ

Annemle karanlık geceler arasıra çıkardık;
Boşlukta denizler gibi yokluk ve karanlık
Sessizce uzatır ta sonsuzluklara kollarını...
Sanki o sıra bildiğimiz yerdeki yollar
Birden silinir; korkulu bir duyguyla, adımlar
Issız gecenin olmayacak kuruntusunu dinler...
Yüksekte gökyüzü yıldızların mahşeriyle dağılmış,
Yoktur o sessizliğinde ne düş, ne de okşayış.
Gecelerin bilinmeyen bir gezgini gibi rüzgâr,
Hep sisli dokunuşuyla yanan duygulara çarpar.

Göklerde ararken o kadın yüzünü, ey ay!
Bilsen o çocuk, bilsen o ışık isteyen yaratık
Karanlıkta neler duyarak korkardı:
Sanki gizli bir soluğun soğuk esintisi
Ruhunda bir kara renkli yarını fısıldardı.
Dingin gecelerde sevecen olan uyanık yıldızlar,
O karanlıkların üzüntüsünün doruğunda titrer,
Acı ve özlem çeker gibi yas, bakışında;
Sanki o dargın geceler ruhu boğardı,
Her şey bizi bir korkulu düşle sarardı:

Zulmet ki müebbed, mütehâcim, mütemâdî,
Eşkâle verir ayrı birer şekl-i münâdî:
Dallar, kuru eller gibi, mebhût ü duâ-kâr,
Zânû-zede dullar gibi hep tûde-i eşcâr...
Çılgın dolaşan bâd-ı leyâlî ki serâir
Pîş ü pey-i seyrinde koşar muzlim ü dâir[6]
En sonda nigâh-ı ebediyyet gibi titrer[7]
Tâ ufka asılmış sarı bir lem'a-yı muğber...

Bir kaafile-i rûh-ı kevâkib gibi mahmûr
Zulmette çizer Dicle uzun bir reh-i pür-nûr...[8]
Ondan yalınız rûha gelir bir gam-ı mûnis
Yalnız o, karanlıklara rağmen yine pür-his,
Yalnız... Bu kamersiz gecenin zîr-i perinde
Bir feyz-i ziyâ haşrederek âb-ı zerinde,
Bir kaafile-i rûh-ı kevâkib gibi mahmûr,
Zulmette çizer, Dicle uzun bir reh-i pür-nûr...

Sonrasız, saldırgan, sürekli karanlık
Biçimlere ayrı birer seslenen biçim verirdi:
Dallar, kuru eller gibi, şaşırır ve yakarır;
Diz çökmüş dullara benzer hep ağaçların kitlesi...
Çılgın dolaşan gece rüzgârı ki sırlar
Koşar önünde ve ardında, karanlık ve uçarı;
En uçta sonsuzluğun bakışı gibi titrer,
Tâ ufka asılmış sarı, küskün bir parıltı.

Yıldızların ruhundan oluşan bir kafile gibi uykulu,
Karanlıkta Dicle uzun aydınlık bir yol çizer.
Yalnız ondan ruha yumuşak bir tasa gelir,
Yalnız o, karanlıklara karşın, yine duygu dolu,
Yalnız... bu aysız gecenin kanadının altında
Bir ışık bolluğu sağlayarak altın suyunda
Yıldızların ruhundan oluşan bir kafile gibi uykulu,
Karanlıkta çizer Dicle uzun, aydınlık bir yol...

Dinlerdik onun şi'rini ben lâl, o hayâlî[9]
Lâkin ne kadar hüzn ile tev'emdi meâli
Lâkin ne kadar târ idi sensiz o nazarlar![10]
Gûyâ, o zaman, nûrunu, ey mâh-ı mükedder,[11]
Eylerdi semâ lü'lü-i hüzniyle telâfî;
Yıldızları göklerden alıp bir yed-i mahfî
Bir, bir o donuk gözlerin a'mâkına îsâr
Eylerdi ve zulmette koşarken yine rüzgâr
Rûhumda benim korku, ölüm, leyle-i târîk
Çeşminde onun aks-i kevâkible dönerdik...

[Resimli Kitap, C. II, sayı 8,
Mayıs 1325 / Mayıs 1909]

Numaralı dizeler dergide şöyledir:

1 Gûyâ o zaman hep bilinen yerdeki yollar
2 Hep sisli temâsiyle yatan hislere çarpar.
3 Bilsen o çocuk, ah o küçük rûh-ı ziyâ-hâh
4 Gûyâ ki hafî bir nefesin lerze-i serdi
5 Rûhunda bu ferdâ-yı siyeh-rûzu fısıldar
6 Piş ü pey ü vehminde koşar sâir ü hâsir:
7 En son nigâh-ı ebediyyet gibi titrer
8 Bir kafile-i rûh-ı kevâkib gibi pür-nûr,
Zulmette çizer Dicle uzun bir reh-i mahmûr
8 Kitapta «Zulmette çizer Dicle uzun bir reh-i mahmûr» olarak geçen bu dizeyi, bölümün son dizesini göz önünde tutarak, «Zulmette çizer Dicle uzun bir reh-i pürnûr» biçiminde aktardım.
9 Beklerdik onun şi'rini ben lâl, o hayâli...
10 Lâkin ne kadar târ idi o sensiz o nazarlar
11 Gûyâ o zaman nürunu, ey mâh ü mükedder.

[A.B.]

Dinlerdik onun şiirini ben susmuş, o hayale dalmış.
Fakat anlamı ne kadar da acıya benzerdi,
Fakat o bakışlar sensiz ne kadar da karanlıktı!
Sanki o zaman, ey üzgün ay,
Gökyüzü ışığını acının incisinden sağlardı:
Gizli bir el göklerden alıp yıldızları
Verirdi bir bir o donuk gözlerin derinliğine,
Ve karanlıkta koşarken yine rüzgâr,
Benim ruhumda korku, ölüm, karanlık gece,
Onun gözünde yıldızların yansıması, dönerdik...

Ebediyet: sonrasızlık, sonsuzluk. **Tenhâ**: ıssız. **Vehm**: kuruntu. **Muhâlât**: olmayacak şeyler. **Semâ**: gökyüzü, gök. **Haşr**: mahşer. **Kevâkib**: yıldızlar. **Nevâziş**: okşayış. **Sâir**: gezen, dolaşan. **Mechûl**: bilinmeyen, tanınmayan. **Leyâl**: geceler. **Temâs**: dokunma.

Mâh: ay. **Mahlûk**: yaratık. **Ziyâ-hâh**: ışık isteyen. **Zulmet**: karanlık. **Hafî**: gizli. **Nefha**: soluk, nefes. **Serd**: soğuk. **Ferdâ**: yarın. **Siyeh-reng**: kara, kara renkli. **Sâkin**: dingin, durgun, yavaş. **Encüm**: yıldızlar. **Bî-dar**: uyanık. **Evc**: en üst, doruk. **Hüsrân**: zarar, ziyan, kayıp. **Tahassür**: özlem çekme. **Mâtem**: yas. **Nazar**: bakış, göz. **Müebbed**: sonrasız. **Mütehâcim**: saldıran. **Mütemâdî**: sürekli. **Eşkâl**: biçimler, şekiller. **Münâdî**: seslenen, konuşan. **Mebhût**: şaşırmış. **Dua-kâr**: dua eden, yakaran. **Zânû-zede**: diz çökmüş, **Tûde**: yığın. **Eşcâr**: ağaçlar. **Bâd**: yel, rüzgâr. **Leyl**: gece. **Serâir**: gizler, sırlar. **Piş ü pey**: önünde ve ardında. **Seyr**: akma, yürüme. **Muzlim**: karanlık. **Dâir**: ilgili, dönen. **Nigâh**: bakış. **Lem'a**: parıltı. **Muğber**: küskün, kırgın. **Kevâkib**: yıldızlar. **Mahmûr**: uykulu, sersem. **Reh**: yol. **Pür-nûr**: ışık dolu. **Gam**: tasa. **Mûnis**: yumuşak, cana yakın, sevimli. **Pür-his**: duygu dolu. **Kamer**: ay. **Zir**: altında, alt. **Per**: kanat. **Haşretmek**: toplamak. **Âb**: su. **Zer**: altın.

Lâl: dilsiz, sessiz, suskun. **Tev'em**: ikiz, benzer. **Meâl**: anlam. **Târ**: karanlık. **Mükedder**: tasalı, üzüntülü. **Lü'lü**: inci. **Yed**: el. **Mahfî**: gizli. **A'mâk**: derinlik. **İsâr**: sunma, verme, ikram etme. **Târik**: karanlık. **Aks**: yankı, yansıma.

HAZÂN

Ey eski kamer, sen bizi elbette bilirsin!
Annemdi o nûrunda gezen zıll-ı mehâsin,
Bendim o çocuk, bendim o sîmâ-yı tahayyür
Bir gün ki hazân ufka kızıl dalgalı bir nûr,[1]
Bir kanlı ziyâ haşrediyorken onu bir yed,[2]
Bir bâd-ı haşin aldı o rü'yâyı müebbed.[3]
On beş sene evvelki hakikat hep o gündür
Rûhumda bugün zulmet-i pür-girye onundur,
On beş senedir, ufka güneş kanlı düşerken
Tenhâ ovadan, boş dereden akşamın erken
Hüzniyle susan meşcerelerden gam-ı Eylül
Bir gölge yaparken, onu bir savt-ı tegaafül
Hasretle sorar kalbimi imlâ eden âha,
Yerlerde yatan sisli, donuk hüsn-i tebâha.

GÜZ

Ey eski ay, sen elbette bilirsin bizi!
Annemdi o ışığında gezen güzellikler gölgesi,
Bendim o çocuk, bendim o şaşkın yüz.
Bir gün ki güz ufka kızıl dalgalı bir aydınlık,
Bir kanlı ışık topluyorken, onu bir el,
Bir sert rüzgâr aldı o düşü sonsuza dek.
On beş yıl önceki gerçek hep o gündür,
Ruhumda bütün gözyaşı dolu karanlık onundur.
On beş yıldır ufka güneş kanlı düşerken
Issız ovadan, boş dereden, akşamın erken
Üzüntüsüyle susan korulardan Eylül tasası
Bir gölge yaparken, onu bilmezlikten gelen bir ses
Sorar kalbimi doldıran âha özlemle,
Yerlerde yatan, sisli donuk tükenmiş güzelliğe.

Âvâre felâket gülü, altın kırizantem,[4]
Her tarh-ı hazân üstüne dökmüş yine mâtem,[5]
Durgun sular üstünde perîşân ü mükedder[6]
Faslın dağınık rûhu bulut, sis gibi titrer;
Yorgun, sarı yapraklar uçar bir kuru daldan,
Bir hasta güneş ufka döker sâye-i ma'den;
En sonra semâlarda da ey eski kamer, sen
Hüznünle yaparken acı bir levha-i şîven
Çöllerde kalan bir küçücük makber-i bî-kes
Yollar bu muhitâta kesik, şehkalı bir ses!

[Resimli Kitap, C. II, sayı 7,
Nisan 1325 / Nisan 1909]

Numaralı dizelerin dergideki biçimleri şöyledir:

1 Bir gün ki hazân ufka ölüm sâyeli bir nûr,
2 Bir kirli ziyâ haşrediyorken onu bir yed,
3 Bir bâd-ı hafî aldı o rü'yâyı mücebbed...
4 Ezhâr-ı felâket kırizantem sarı güller
5 Mağmûm salonlardaki minâları süsler.
6 Ölmüş sular üstünde perişân ü mükedder.

[A.B.]

Başıboş felâket gülü, altın kasımpatı,
Her gelen güz üstüne dökmüş yine yas,
Durgun sular üstünde perişan ve üzgün
Mevsimin dağınık ruhu bulut, sis gibi titrer;
Yorgun, sarı yapraklar uçar bir kuru daldan,
Bir hasta güneş ufka döker maden gölgesi;
En sonra göklerde de ey eski ay, sen
Üzüntünle çizerken acı bir yas tablosu,
Çöllerde kalan bir küçücük, kimsesiz mezar
Gönderir bu çevrelere kesik, hıçkırıklı bir ses!

Hazân: Güz. **Kamer**: ay. **Zıll**: gölge. **Mehâsin**: güzellikler. **Tahayyür**: hayranlık, şaşırma. **Yed**: el, güç. **Bâd**: rüzgâr. **Haşin**: sert. **Pürgirye**: ağlama, gözyaşı dolu. **Meşcere**: ağaçlık. **Gam**: tasa. **Savt**: ses. **Tegafül**: bilmezlikten gelme. **Hüsn**: güzellik. **Tebâh**: bozulmuş. **Mükedder**: üzgün. **Sâye**: gölge. **Şiven**: yas, inleme. **Makber**: mezar. **Bi-kes**: kimsesiz. **Şehkalı**: hıçkırıklı. **Muhitât**: çevreler.

HASTA İKEN

Bir gün yine bi-çâre kadın hasta uzanmış[1]
Tüllerde...

Uzaklıkları bir sâye-i mûhiş
Bir dul gibi örterdi dumanlarla, elemle[2]
Hep gölge adımlar bir âheng-i ademle[3]
Vâdileri kaplardı ser-â-pâ gece sessiz.[4]
Eb'âdı boğan reng-i tehassüs gibi bir sis[5]
Bir lerziş-i sâkinle günün na'şını örter...

Titrek, karışık, hasta, hayâlî, sarı gözler[6]
Yerlerde açılmıştı; semâlar ölü, durgun[7]
Olmuştu bütün hâb ü hayâlât ile meskûn.
Bir vâlide, bir zevc-i mükedder, so[n]ra mübhem[8]
Bir ince çocuk çehresi —ben— muzlim ü ebkem[9]
Bî-his uzanan hastayı durmuş düşünürken,[10]
Akşam mütemâdi dolarak pencerelerden,
Vermişti o sâkin odanın hüznüne bir renk,[11]
Bir reng-i küdûret ki eder bizleri dil-tenk.[12]

HASTA İKEN

Bir gün yine zavallı kadın hasta uzanmış
Tüllerde...

Uzaklıkları korkunç bir gölge,
Bir dul gibi örterdi dumanlarla, acıyla,
Hep gölge adımlar bir yokluk uyumuyla,
Vadileri kaplardı baştan başa gece sessiz.
Uzaklıkları boğan duyuşun rengi gibi bir sis,
Bir sessiz titreyişle günün ölüsünü örter...

Titrek, karışık, hasta, hayali sarı gözler
Yerlerde açılmıştı; gökler durgun, ölü,
Olmuştu bütün rüya ve hayaller ile yüklü.
Bir anne, bir kaygılı koca, sonra belirsiz
Bir ince çocuk yüzü —ben— karanlık ve dilsiz,
Duygusuz uzanan hastayı durmuş düşünürken,
Akşam aralıksız dolarak pencerelerden,
Vermişti o durgun odanın üzüntüsüne bir renk,
Bir tasalı renk ki içimizi daraltır.

Zulmet o kadar doldu ki âfâk silindi
Elvâha, mesâfâta, yere gölgeler indi.[13]
Solmuştu o gölgeyle o sâkit ser-i müşfik[14]
Tüllerde yatan hastayı sarmıştı karanlık;[15]
Gözler, ölü göller gibi bî-lem'a vü hâlî[16]
Olmuştu bütün mevt-i muhîtât ile mâli...

Lâkin o zaman doğdu senin çehre-i lâlin
Ey mâh ki tüllerde yatan rûh-ı melâlin
Bir hem-ser-i ulvî-i semâvisi idin sen,[17]
Bir safha-i rü'yâ gibi bi-renk idi çehren!

Karanlık o kadar doldu ki ufuklar silindi,
Görünüşlere, uzaklıklara, yere gölgeler indi.
Solmuştu o gölgeyle o suskun sevecen baş,
Tüllerde yatan hastayı sarmıştı karanlık;
Gözler, ölü göller gibi pırıltısız ve boş,
Dolmuştu bütün çevrelerin ölümüyle...

Ama o zaman doğdu senin kırmızı yüzün,
Ey ay ki tüllerde yatan usanmış ruhun
Göklerden inen yüce bir arkadaşıydın sen,
Bir düş tablosu gibi renksizdi yüzün!

Yükseldin ufuklarda ağır, mübhem ü mahmûr,
Zulmette ipek, ince dumanlar gibi bir nûr[18]
Âfâka yayarken mütemâdî sarı bir fer,[19]
Birden o donuk gözlere dolmuştu kamerler...

[Resimli Kitap, sayı 8,
Mayıs 1325 / Mayıs 1909]

Numaralı dizeler dergide şöyle çıkmıştır:

1 Bir gün yine bi-çâre kadın hasta uzanmış tüllerde
2 Bir dul gibi örterdi ridâ-yı şeb-i gamla
3 Hep gölge adımlarla, bir aheng-i ademle
4 Vâdileri saklardı mükedder gece, sessiz...
5 Eb'âdı boğan reng-i tahassür gibi bir sis
6 Bir girye donuk, hasta, leyâli sarı gözler
7 Zulmette açılmıştı; semâlar ölü, durgun
8 Bir vâlide, bir zevc-i mükedder, sonra ma'sûm
9 Bir ince çocuk çehresi hep sâkit ü mağmûm
10 Bi-his uzanan hastayı sessiz düşünürken
11 Vermişti ufak odanın sahnına bir renk
12 Bir reng-i küdûret ki eder umûmu dil-tenk
13 Elvâh ü mesâfâta bütün gölgeler indi;
14 Solmuştu o renklerle o sâkit ser-i müşfik,
15 Tüllerde yatan hastaya düşmüştü karanlık
16 Gözler ölü göller gibi bi-sâye ve hâlî

Yükseldin ufuklarda ağır, belirsiz ve uykulu;
Karanlıkta ipek, ince dumanlar gibi bir ışık
Ufuklara yayarken sürekli, sarı bir aydınlık,
Birden o donuk gözlere aylar dolmuştu...

17 Bir hem-dem-i ulvî-i semâvisi idin sen!
18 Zulmette ipek mâi dumanlar gibi bir nûr
19 Âfâka sererken yine bir sâye-i pür-fer
20 Birden o soluk gözlere dolmuştu kamerler.

[A.B.]

Bi-çâre: zavallı, sessiz. **Sâye**: gölge. **Muhiş**: korku veren. **Elem**: Ağrı, acı. **Adem**: yokluk. **Eb'âd**: uzaklıklar, boyutlar. **Serapâ (Ser-â-pâ)**: baştan başa. **Tehassüs**: duyma, duygulanma. **Lerzîş**: titreyiş. **Na'ş**: ölü, cenaze. **Hâb**: uyku. **Meskûn**: içinde insan oturan yer. **Mükedder**: üzgün. **Mübhem**: belirsiz. **Muzlim**: karanlık. **Ebkem**: dilsiz. **Bi-his**: duygusuz. **Küduret**: tasa, bulanıklık. **Diltenk**: yüreği dar, sıkıntılı. **Afâk**: ufuklar. **Elvâh**: levhalar, tablolar, düz yerler, düzlemler. **Mesafât**: uzaklıklar. **Ser**: baş. **Bilem'a**: parıltısız. **Hâlî**: boş. **Mevt**: ölüm. **Mâlî**: dolu, çok. **Lâl**: kırmızı. **Mah**: ay. **Hemser**: kafadar. **Bi-renk**: renksiz. **Mahmûr**: uykulu, baygın. **Zulmet**: karanlık. **Mütemâdî**: durmadan, sürekli.

ÇÖLLER

Bir ufk-ı tehî, bir gece, binlerce sitâre,
Samt-ı ebediyetle bakar hâb-ı bahâre...[1]
Bir kaafile, üç beş deve âheste ilerler,
Tâ önde gider gölgeli bir şekl-i mükedder,
Sâkit, müteredddid ve bütün hiss ile mâli
Bir çan sesi ervâha döker nevm-i leyâli,
Boşlukta gezen sâf, ebedî, gölge dudaklar
Gözlerdeki rü'yâlara bir nağme fısıldar.
A'sâr ile memlû yine bir rîh-i tahassüs
Eyler o karanlıkta, o çöllerde teneffüs,
Ettikçe o bâd arzı saran otları tehzîz
Leylin gezer esrârını bir şi'r-i hevâ-rîz,
Göklerden inen râz-ı hafî, râz-ı münevver[2]
Zulmette gümüş, gizli perîler gibi titrer...
Pür-hande perî gözleri şeklindeki encüm,[3]
Yollar o seferberlere bir gaşy-i tevehhüm...[4]

Ses yok o derin çölde, ne bir hatşe-i bî-sûd,
Bir kalb-i umûmî gibi hep zulmet-i mes'ûd
Dalgın heyecâniyle büyüklükleri dinler,
Lerzişle geçer zulmeti bir necm-i havâ-per...
Lâkin seherin işte emel yıldızı gülmüş
Bir hâre-i nûr ince, soluk zulmete düşmüş;
Bir gölde yüzen zülf-i tahayyül gibi mağmûm
Meh-tâba dolan girye-i eşyâ gibi mevhûm...[5]

ÇÖLLER

Boş bir ufuk, bir gece, binlerce yıldız
Sonsuzluğun sessizliği ile bakar baharın uyumasına...
Bir kafile, üç beş deve ağır ağır ilerler;
En önde gölgeli bir üzgün şekil gider.
Suskun, sallantılı ve duyguyla dopdolu
Bir çan sesi döker ruhlara gecelerin uykusunu.
Boşlukta gezen temiz, ölümsüz, gölge dudaklar
Gözlerdeki düşlere bir ezgi fısıldar.
Yüzyıllarla dolmuş bir duygulanma rüzgârı
Yine o karanlıkta, o çöllerde solur.
Toprağı saran otları titrettikçe o yel,
Gecenin esrarını havadan dökülen bir şiir gezer;
Göklerden inen saklı sır, aydınlık sır
Karanlıkta gümüş, gizli periler gibi titrer...
Gülen peri gözlerine benzeyen yıldızlar
Kuruntulu bir baygınlık verir o yolculara...

Çıt yok o derin çölde, bu ürküntü boşuna.
Her yerde çarpan bir yürek gibi, hep mutlu bir karanlık
Dalgın coşkusuyla büyüklükleri dinler;
Titreyerek geçer karanlığı hava kanatlı bir yıldız...
Fakat tan yerinin işte umut yıldızı gülmüş,
Bir ışık dalgası ince, soluk karanlığa düşmüş;
Bir gölde yüzen hayalî bir saç gibi kaygılı,
Ayışığına dolan eşyanın ağlayışı gibi kuruntulu...

Her nefha-yı sâfında serinler gibi rüzgâr,[6]
Her nefha-yı sâfında bir âheng-i duâ-kâr[7]
Bir ince ziyâ toz dağıtır nûr-ı semâdan...
Ufkun sızar eşbâhına gül dalgalı bir levn.

Gittikçe solan samt ile, rü'yâ ile gaaib
Bir mâî ipek boşluğun üstünde kevâkib,
Binlerce ziyâ kuş gibi bir ufka giderken
On gün yürüyen yolcuların boş gecelerden,
Çöllerde süren samt-ı müebbedle bunalmış
Rûhunda açar neş'eli bir nûr-ı nevâziş.
Zulmette köpek sesleri, mes'ûd sedâlar
Bir va'd-ı tesellî gibi meskûn hevâlar...[8]

[Resimli Kitap, C. II, sayı 10,
Temmuz 1325 / Temmuz 1909]

Ufk: ufuk. **Tehî**: boş. **Sitâre**: yıldız. **Samt**: sessizlik. **Hâb**: uyku. **Âheste**: yavaş yavaş. **Mükedder**: üzgün. **Sâkit**: susan, sessiz. **Müteredded**: Tereddütlü, ikircikli. **Mâlî**: dolu. **Ervâh**: ruhlar. **Nevm**: uyku, düş. **Leyâl**: geceler. **Asâr**: yüzyıllar. **Memlû**: dolmuş. **Rih**: yel, rüzgâr. **Tahassüs**:

Numaralı dizeler dergide şöyledir:

1 Samt-ı ebediyyetle bakar hâb-ı bahâr
2 Göklerden inen ranz-i hafî, ranz-ı münevver
3 Bu dize Piyâle'nin 1926 ve 1928 basımlarında «Bir hende peri gözleri şeklindeki encüm» biçiminde verilmiştir. Fakat anlama daha uygun olduğundan dergideki biçimi yeğ tutuldu.
4 Yollar o seferberlere bir gaş-i tevehhüm
5 Meh-tâba dolan girye eşyâ gibi mevhûm
6 Her nağme-i sâfında serinler gibi rüzgâr,
7 Her nağme-i sâfında bir aheng-i duâ-kâr
8 Bir nefh-i tesellî gibi meskûn havâlar...

[A.B.]

Her temiz esişinde serinler gibi rüzgâr;
Her temiz esişinde dua eden bir ahenk,
Bir ince ışık toz dağıtır gökyüzünün aydınlığından.
Sızar ufkun kapılarından gül dalgalı bir renk.

Gittikçe solan sessizlikle, düşle kaybolmuş
Bir mavi ipektir boşluğun üstünde yıldızlar,
Binlerce ışık kuş gibi bir ufka giderken,
On gündür yürüyen yolcuların boş gecelerden,
Çöllerde sürüp giden sonsuz sessizlikle bunalmış
Ruhunda açar sevinçli bir okşayıcı nur.
Karanlıkta köpek sesleri, mutlu yankılar...
Bir avunma vaadi gibi şenelir havalar...

duygulanma. **Teneffüs**: soluk (nefes) alma, soluma. **Bâd**: rüzgâr. **Tehziz**: titretme, kımıldatma. **Leyl**: gece. **Esrâr**: gizler, sırlar. **Heva-rîz**: havadan dökülen. **Râz**: giz, sır. **Hafî**: gizli. **Münevver**: aydın, aydınlık. **Zulmet**: karanlık. **Pür-hande**: gülüş dolu, gülen. **Encûm**: yıldızlar. **Gaşy**: kendinden geçme. **Tevehhüm**: kuruntuya kapılma.

Hadşe: ürküntü, kaygı, merak. **Bî-sûd**: boş, yararsız. **Mes'ûd**: mutlu. **Lerziş**: titreme. **Necm**: yıldız. **Hevâ-per**: hava kanatlı. **Hâre**: dalga. **Zülf**: saç. **Tahayyül**: hayal kurma. **Mağmûm**: tasalı. **Meh-tâb**: ayışığı. **Girye**: ağlama, gözyaşı. **Mevhûm**: kuruntuya dayanan, kuruntulu.
Nefha: esiş. **Sâf**: temiz. **Duâ-kâr**: dua eden, yakaran. **Semâ**: gökyüzü. **Eşbâh**: cisimler, kapılar, karaltılar. **Levn**: renk.

Samt: susma, sessizlik. **Mâî**: mavi, suyla ilgili. **Kevâkib**: yıldızlar. **Müebbed**: sonrasız, sonsuz. **Nevâziş**: okşama. **Zulmet**: karanlık. **Mes'ûd**: mutlu. **Va'd**: vaat, söz verme. **Teselli**: avunma. **Meskûn**: oturulan yer, içinde insan bulunan yer, şenelmiş yer.

NEHİR ÜZERİNDE

Akşam... Sarı bir hasta semâ... Bir gam-ı mechûl...
Sisler gibi tutmuş yine sâhilleri Eylûl,
Bir hüzn-i müzehheb gibi durgun yine Dicle,
Sessizliği olmuş yine rü'yâlara hacle.
Faslın yeni lerzişleri her sâyede mahsûs,
Gûyâ ki uyur kalb-i tabiatta bir «efsûs»!
Her şey o kadar gamlı, soluk, mübhem ü bî-fer,
Gûyâ ki ölür hüzn-i sevâhilde perîler...

Çıkmıştık o gün Dicle'ye: sessizce kürekler*
Nehrin zehebî sîne-i emyâhını yırtar,
Ağlardı o altın suyun üstünde bir âhenk,
Serperdi o bî-kes sese akşam sarı bir renk,
Gûyâ ki o gün Dicle'nin üstündeki mâtem
Âfâka sürükler sarı güller, kırizantem...
Solmuştu onun hüzn ile sîmâ-yı berîni
Bir ince tül altında duran zülf-i zerîni,
Akşamların enfâsına düşmüş uçuşurken
Sarmıştı o sâkin yüzü bir gölge semâdan,
Dalmıştı o gözler ebediyyetlere... Yorgun,
Yorgundu o gözlerle bakan rûh-ı melûlün
Akşam gibi a'sâbı geren reng-i garîbi...

* Dergide bu dize şöyle yayımlanmıştır:
«Çıkmıştın o gün Dicle'ye. Sessizce kürekler» [A.B.]

IRMAK ÜZERİNDE

Akşam... Sarı bir hasta gök... Ne olduğu bilinmez bir [kaygı...
Sisler gibi tutmuş Eylül yine kıyıları,
Yaldızlı bir üzüntü gibi durgun yine Dicle,
Sessizliği olmuş yine düşlere gelin odası.
Mevsimin yeni titreyişleri her gölgede duyuluyor,
Sanki uyuyor «Ne yazık!» sesi doğanın yüreğinde.
Her şey o kadar üzgün, soluk, belirsiz ve güçsüz,
Sanki öl|üyor kıyıların üzüntüsüyle periler...

Çıkmıştık o gün Dicle'ye, sessizce kürekler
Irmağın yaldızlı sulardan bağrını yırtar,
Ağlardı o altın suyun üstünde bir ahenk,
Serperdi o kimsesiz sese akşam sarı bir renk.
Sanki o gün Dicle'nin üstündeki yas
Ufuklara sürükler sarı gülleri, kasımpatını...
Solmuştu onun acıyla yüce yüzü,
Bir ince tül altında duran altın saçı
Akşamların soluğuna düşmüş uçuşurken
Sarmıştı o durgun yüzü bir gölge gökten,
Dalmıştı o gözler sonsuzluklara... Yorgun,
Yorgundu o gözlerle bakan üzgün ruhun
Akşam gibi sinirleri geren garip rengi...

Gûyâ ki kamer! sendin onun rûh-ı necîbi
Sendin ki eden hüznünü meh-tâba müşâbih;
Her şey o nazarlarda semâlarla müşâfih
Her şey sana bir parça yakın, sâf, ebedîydi.

Sâhilde ezân seslerinin aks-i medîdi
Bî-tâb uzanırken dönüyorduk... Yine sâkin
Mübhem sarı yıldızları bir leyl-i bazânın
Tenhâ sular üstünde açıp titreşiyorken
Artık daha vâzıhtın o gözlerde kamer, sen!

Ey sen, ey onun rûhu ve ey mâtem-i seyyâl
Ey şimdi bakan hüznüme, âh, ey kamer-i lâl!

[Resimli Kitap, C. II, sayı 9,
Haziran 1325 / Haziran 1909]

Müzehheb: yaldızlanmış. Hacle: gelin odası. Lerziş: titreyiş. Mahsûs: duyulur, belli. Efsûs: yazık! Bi-fer: güçsüz. Sevâhil: kıyılar, sahiller. Zehebî: altından yapılma, sarı. Emyâh: sular. Bikes: kimsesiz. Afâk: ufuklar. Berîn: yarık, yüksek, yüce. Zerîn: altından, sarı. Enfâs: nefesler.

Sanki, ay, sendin onun soylu ruhu;
Sendin onun acısını benzeten ayışığına.
Her şey o bakışlarda göklerle konuşmakta,
Her şey sana bir parça yakın, temiz, sonsuzdu.

Kıyıda ezan seslerinin uzayan yankısı
Güçsüz uzanırken dönüyorduk... Yine durgun,
Belirsiz, sarı yıldızları bir güz gecesinin
Issız sular üstünde açıp titreşiyorken,
Artık daha belirgindin o gözlerde sen, ay!

Ey sen, ey onun ruhu ve ey akıcı yas,
Ey şimdi bakan acıma, âh, ey sessiz ay!

Melûl: üzgün, bezgin. **Kamer**: ay. **Necîb**: temiz. **Müşâbih**: benzer. Müşâfih: yüz yüze konuşan. **Medîd**: uzun süren. **Bî-tâb**: bitkin, yorgun. **Hazân**: güz. **Leyl**: gece. **Vâzıh**: açık, seçik, belirgin. **Seyyâl**: akıcı. **Lâl**: kırmızı, dilsiz, sessiz.

GECE*

Titreyen ellerimle penceremi
Açtım âfâk-ı leyle karşı... Yine
Gecenin gölgeden menâzırına
İmtizâc eylemiş nücûm u bahâr...

Sihr-i eb'âd içinde şimdi gümüş
Bir sehâb andıran miyâh uyumuş...
Kalb-i şeydâ-yı leyl olan rüzgâr
Esiyor gölgelerde velvele-kâr...

Âh o bir aşk-ı bi-tenâhi mi
Geceden, tûde-i menâzırdan
Yükselen ra'şe-i humâr ü buhâr?

Sanki hulyâ-yi vasla müstağrak
Şebi bir ıtr-ı hisle doldurarak
Dolaşan, titreşen kadınlardı...

Sanki bir savt-ı gaaib ü mühtez
«Kalbe bir aşk-ı bî-vefâ yetmez
«Seviniz, muttasıl sevin!» derdi.

[Jâle, 12.11.1325 / 25.11.1909]

Âfâk: ufuklar. **Leyl**: gece. **Menâzır**: görünümler, manzaralar. **İmtizâç eylemek**: uymak, kaynaşmak. **Eb'âd**: boyutlar, uzaklıklar. **Sehâb**: bulut. **Miyâh**: sular. **Sihr**: büyü.

* Bu şiir Jâle dergisinde «Ses» başlığıyla yayımlanmıştır. [A.B.]

GECE

Titreyen ellerimle penceremi
Açtım gecenin ufuklarına karşı...
Yine gecenin gölgeden görünümlerine
Uymuş yıldızlar ve bahar...

Uzaklıkların büyüsü içinde şimdi gümüş
Bir bulutu andıran sular uyumuş...
Gecenin çılgın yüreği olan rüzgâr
Gölgelerde gürültü koparark esiyor...

Ah, o sonsuz bir aşk mı,
Geceden, görünümlerin yığınından
Yükselen sarhoşluk ve buhar ürpertisi mi?

Sanki kavuşma hulyasına dalmış geceyi
Bir duygunun güzel kokusuyla doldurarak
Dolaşan, titreşen kadınlardı.

Gizli ve titrek bir ses sanki,
«Kalbe bir vefasız aşk yetmez,
Sevin, durmadan sevin!» derdi.

Şeydâ: çılgın. **Velvele-kâr**: velvele (gürültü, yaygara, şaşkınlık) yapan. **Bi-tenâhî**: sonsuz, sonu gelmeyen. **Tûde**: yığın, kitle, küme **Ra'şe**: titreme, ürperme. **Humâr**: sarhoşluk, serserilik. **Vasl**: kavuşma. **Müstağrak**: batmış, dalmış. **Itır**: güzel koku. **Savt**: ses. **Gaib**: kayıp, gizli. **Mühtez**: titrek. **Bi-vefâ**: vefasız. **Muttasıl**: aralıksız, durmadan.

ZÛHRE'YE

Esrâr-ı hâtırât ile akşamların geniş
Solgun yeşil semâları üstünde derbeder
Parlarken öyle, sanki semâvâta yalvaran
Her bir gözün melâlini bir yerde toplamış
İnsanların ilâhına rûhun duâ eder.

Âh ey leyâl-i muzlime-i gamda bekleyen
Bi-keslerin nedimesi, ey aşk-ı müşteil!
Anlat dalar mı nûruna her şeb o münfeil
Ulvî, büyük nazarların esrâr-ı haşmeti?
Anlat, uzakta her gece âvâre, bî-heves
Boşlukların sükûnuna mezcettiğim bu ses
Anlatmıyor mu rûhuna âlâm-ı firkati?

[Jâle, 14.5.1325 / 27.5.1909]

Zûhre: Çoban yıldızı, Venüs. **Esrâr**: gizler, sırlar. **Hâtırât**: anılar. **Semâ**: gök, gökyüzü. **Derbeder**: Serseri, kapı kapı dolaşan, dağınık. **Semâvât**: gökler. **Melâl**: sıkıntı, utanç, üzüntü.

Leyâl: geceler. **Muzlim**: karanlık. **Gam**: tasa. **Bi-kes**: kimsesiz. **Nedime**: kadın arkadaş. **Müşteil**: alevlenmiş, yanmış.

ÇOBANYILDIZI'NA

Anıların gizlerinde akşamların geniş,
Solgun yeşil gökleri üstünde darmadağın
Parlarken öyle, sanki göklere yalvaran
Her gözün sıkıntısını bir yerde toplamış,
Ruhun, insanların tanrısına yakarır.

Ah, ey tasanın karanlık gecelerinde bekleyen
Kimsesizlerin kadın arkadaşı, ey alevlenen aşk!
Anlat, dalar mı ışığına her gece o küskün,
Yüce, büyük bakışların görkemli gizleri?.
Anlat, uzakta her gece isteksiz, aylak
Boşlukların durgunluğuna kattığım bu ses
Anlatmıyor mu ruhuna ayrılığın acılarını?..

Leyâl: geceler. **Muzlim**: karanlık. **Gam**: tasa. **Bî-kes**: kimsesiz. **Nedime**: kadın arkadaş. **Müşteil**: alevlenmiş, yanmış. **Şeb**: gece. **Nûr**: ışık, aydınlık. **Münfeil**: gücenmiş, kırgın. **Ulvî**: yüce. **Nazar**: bakış. **Haşmet**: görkem. **Âvâre**: aylak, serseri. **Bî-heves**: İsteksiz. **Sükûn**: durgunluk, dinginlik. **Meczetmek**: katmak, karıştırmak. **Âlâm**: acılar, ağrılar. **Firkat**: ayrılık.

Lâkin yetişir ey kamer, ey hüzn-i leyâlî,
Rûhum o kadar oldu ki meh-tâb ile mâlî,
Artık yetişir cûşiş-i pür-nûr-ı hayâlin...
Yorgun bu dumanlarda duran leyl-i mehâsin
Enhâr-ı sükût, ufku saran sâye-i rü'yâ
Her hissi hafî, şübheli bir gölgede gûyâ
Mağşî yatıran lems-i sükût-ı ebediyyet,[1]
Sevdâya emel, rûha ziyâ, gözlere minnet
Bahşeyleyerek şimdi bu sessizce esen bâd,
. . . . . .[2]
Bir fâci'a-i hisse bütün oldu mübeddel:
Gûyâ ki kamer şimdi uzattın bana bir el,
Bir el ki onun dest-i şifâ-bahşına benzer;
Onlar gibi sâkit, o dudaklar gibi bî-fer
Çehrende gülen bir mütefekkir leb-i şefkat
Gönderdi bu hummâlara bir bûse-i hürmet;
Elhân-ı kevâkib gibi, gaşy-âver ü mehdî,
Bir savt-ı ziyâ hüznümü ta'dîl için indi.[3]

SONDEYİŞ

Fakat yetişir, ey ay, ey gecelerin üzgünlüğü!
Ruhum ay ışığıyla o kadar doldu ki,
Artık yetişir hayalinin ışıklı coşkunluğu...
Bu dumanlarda yorgun duran güzellikler gecesi,
Sessizliğin ırmakları, ufku saran düşün gölgesi;
Her duygusu gizli, kuşkulu bir gölgede sanki
Sonsuzluğun sessiz dokunuşuyla kendinden geçip
Sevgiye umut, ruha ışık, gözlere gönül borcu
Sunarak şimdi sessizce esen bu yel,

. . . . . .

Bir duygusal yıkıma dönüştü her şey:
Sanki ay şimdi bana bir el uzattın,
Onun şifâlı eline benzeyen bir el;
O dudaklar gibi bitkin, onlar gibi suskun;
Yüzünde gülen bir sevecen, düşünceli dudak
Bu hummalara bir saygı öpücüğü gönderdi.
Yıldızların ezgileri gibi bayıltan ve yol gösteren
Bir ışıklı ses üzüntümü değiştirmek için indi.

Sendin bu bakan çehre, bu sâkin nazar-ı gam,
Rü'yâ-yı mehâsinle bu âvâre gülen fem,
Eller bu benim şi'rimi tahrîk eden eller,
Sendin bu inen ses ki ziyâlar gibi titrer,
En sonra bu nûrun ki sarar rûhu melâle
Benzer o kadar ağladığım, âh, o hayâle.

Artık yetişir ey kamer! ey hüzn-i leyâlî
Rûhum o kadar oldu ki meh-tâb ile mâlî
Artık yetişir çûşiş ü tûfân-ı hayâlin!

[Servet-i Fünûn, sayı 1014,
28.10.1326 / 10.11.1910]

Hâtime: son, sonsöz, bitiş. **Lâkin**: fakat. **Kamer**: ay. **Hüzn**: üzüntü, tasa. **Leyâl**: geceler. **Meh-tâb**: ayışığı. **Mâlî**: dolu. **Cûşiş**: coşkunluk. **Pür-nûr**: ışık dolu, pırıl pırıl. **Mehâsin**: güzellikler. **Enhâr**: ırmaklar, nehirler. **Sükût**: sessizlik.

1 Bu dize Servet-i Fünûn dergisinde şöyledir:
«Muğşi ya neyrân lems-i sükût-ı ebediyyet»
2 Servet-i Fünûn dergisinde eksik basılmış, sonradan da tamamlanmamıştır.
3 Bu dize kitabın 1928 basımında, «Bir savb-ı ziyâ hüznümü ta'dil için indi.» biçimindedir. Ben, 1926 basımı ile dergideki yayımı temel aldım.
Bu dizeden sonra dergide aşağıdaki dizeler yer almaktadır:

«Ey mâh senin revzene-i sim ü zerinden
Kimdir bu alan şi'rimi, evhâmımı benden.»

Sendin bu bakan yüz, bu durgun, üzgün göz,
Güzelliklerin düşüyle şaşkınca gülen bu ağız;
Eller, benim bu şiirimi kışkırtan eller;
Sendin bu inen ses, ışıklar gibi titreyen.
En sonunda ruhu sıkıntıya düşüren bu aydınlığın
Ah, bunca ağladığım o hayale benzer.

Artık yetişir, ey ay, ey gecelerin kaygısı!
Ruhum ayışığıyla o kadar doldu ki
Artık yetişir hayalin coşkunluk ve tufanı!

Sâye: gölge. **Hafî**: gizli. **Güyâ**: sanki. **Magşi (muğşî)**: örtülmüş, baygın, kendinden geçmiş, hayran. **Lems**: dokunma. **Ziyâ**: ışık. **Emel**: istek, umut. **Minnet**: iyiliğe karşı kendini borçlu görme, gönül borcu. **Bahşeylemek**: vermek, bağışlamak, eriştirmek. **Bâd**: yel, rüzgâr.

Fâcia: acıklı olay, ağlatı. **Mübeddel**: değiştirilmiş, değişmiş. **Dest**: el. **Şifâ-bahş**: şifâ veren, iyileştiren. **Sâkit**: susan, sessiz. **Bî-fer**: güçsüz, ışıksız, süssüz. **Mütefekkir**: düşünen, düşünür. **Leb**: dudak. **Şefkat**: sevecenlik. **Hummâ**: nöbet, sıtma, ateşli hastalık. **Büse**: öpücük, öpme. **Elhân**: ezgiler, nağmeler. **Kevâkib**: yıldızlar. **Gaşy-âver**: bayıltan, baygınlık veren. **Mehdî**: hidayete eren, doğru yolu bulan. **Savt**: ses. **Ta'dil**: değiştirme.

Nazar: bakış. **Gam**: tasa. **Mehâsin**: güzellikler. **Âvâre**: aylak, serseri, şaşkın. **Fem**: ağız. **Tahrik**: kışkırtma. **Melâl**: usanç, sıkıntı. **Leyâl**: geceler.

GÖL SAATLERİ

MUKADDİME

Seyreyledim eşkâl-i hayâtı
Ben havz-ı hayâlin sularında,
Bir aks-i mülevvendir onun'çün
Arzın bana ahcâr ü nebâtı.

* Bu bölümdeki «Öğle, Öğleden Sonra, Akşam, Gece, Gece Yarısı; Seher» başlıklı şiirler Servet-i Fünûn dergisinde (C. 41, sayı 1054, 4.8.1327 / 17.8.1911) yayımlanmış ve Yakup Kadri'ye sunulmuştur. [A.B.]

ÖNDEYİŞ

Gözledim hayatın biçimlerini
Ben hayal havuzunun sularında,
Bir renkli yansımadır onun için
Yeryüzünün bana taşları ve bitkileri.

Eşkâl: şekiller, biçimler. **Aks (akis)**: yansıma. **Havz**: havuz. **Mülevven**: renkli. **Onun'çün**: onun için, bundan ötürü. **Arz**: yeryüzü. **Ahcâr**: taşlar. **Nebât**: bitki.

ÖĞLE

Yeşil sularda büyük inciden çiçekler açar
Gümüş böcekler okur âba bir neşîde-i hâb,
Durur sevâhilin üstünde bî-heves, bî-tâb,
Güneş ziyâsını içmiş benât-ı hâb ü serâb...

ÖĞLEDEN SONRA

İçer gümüş kıyılardan remîde âhûlar
Ve onların sesi eyler bütün sükûtu harâb;
Eder bu da'veti, durgun sulardan, istiğrâb
Gürültüsüz ve uzak mâi diğer âhûlar...

AKŞAM

Susar meşâcir-i pür-şâm içinde bülbül-i âb,
Sular semâ-yi hayâlâtı eyler istîâb;
Döner bu sâhil-i nîlîye gölgeden kuşlar
Ağızlarında güneşten birer kızıl dür-i nâb.

Âb: su. **Neşide**: şiir, şarkı. **Hâb**: uyku. **Sevâhil**: sahiller, kıyılar. **Bî-heves**: hevessiz. **Bî-tâb**: bitkin. **Benât**: kızlar, bebekler.
Remide: ürkek. **İstiğrâb**: şaşma. **Sukut**: düsme. **Mâi**: su

ÖĞLE

Yeşil sularda büyük inciden çiçekler açar,
Gümüş böcekler okur suya bir uyku şiiri,
Kıyıların üstünde isteksiz, bitkin durur,
Güneş ışığını içmiş uyku ve serap kızları.

ÖĞLEDEN SONRA

İçer gümüş kıyılardan ürkek ceylanlar
Ve onların sesi bütün sessizliği bozar;
Bu çağrıyı durgun sulardan şaşkınlıkla karşılar
Gürültüsüz ve uzak, mavi öbür ceylanlar...

AKŞAM

Susar akşam dolu ağaçlıklarda su bülbülü,
Sular hayallerin göğünü kucaklar;
Döner bu mavi kıyıya gölgeden kuşlar,
Ağızlarında güneşten birer kızıl parlak inci.

renginde, suyla ilgili, mavi.
Meşâcir: ağaçlar. **Pür-şâm**: akşamla dolu. **İstiâb**: kapsama, içine alma. **Hayâlât**: hayaller. **Nili**: mavi, Nil renginde. **Dür-i nâb**: parlak inci.

GECE

Nücûm ü mâhı dökülmüş semânın eşcâra,
Melûl manzaralar şimdi bir gümüşlü sehâb;
Derin sulardaki ecrâmı avlayan kuşlar
Eder havâli-yi pür-nûr-ı mâh-tâba şitâb...

GECE YARISI

Ve ansızın suya etmekle mâh-ı dûr sukut,
Miyâh-ı rûhumu andırdı safha-yi tâlâb:*
O rûh içinde muzi bir garib neylûfer
Bütün elemlerin üstünde münceli ter ü tâb...

SEHER

Ağaçların seherî zirvesinde titreşiyor
Tuyûr-ı fâniye-i âlem-i tahayyül ü hâb.
Semâyı kaplayacak, şimdi gaazeler gibi nûr
Zavallılar kalacaklar esir-i ufk u türâb,
Ve onların gözü eyler nücûm-ı fecre itâb
Ve onların sesi eyler «nihâyet»i işrâb...

Nücûm: yıldızlar. **Mâh**: ay. **Semâ**: gök. **Eşcâr**: ağaçlar. **Melûl**: usanmış, bezmiş. **Sehâb**: bulut. **Ecrâm**: cisimler,

* Servet-i Fünûn'da bu dize şöyle çıkmıştır:
«Miyâh-ı rûhumu andırdı bağteten tâlâb» [A.B.]

GECE

Yıldızları ve ayı dökülmüş göğün ağaçlara,
Üzgün manzaralar şimdi bir gümüşlü bulut;
Derin sulardaki yıldızları avlayan kuşlar
Ayışığının aydınlığıyla dolu yörelere koşar...

GECE YARISI

Ve ansızın suya düşmekle uzaktaki ay,
Ruhumun sularını andırdı gölün üstü:
O ruh içinde ışık saçan bir garip nilüfer
Bütün acıların üstünde parladı diri ve taze...

TAN AĞARTISI

Ağaçların tanla ağaran tepesinde titreşiyor
Hayal ve uyku evreninin ölümlü kuşları.
Göğü kaplayacak, şimdi, tüller gibi aydınlık
Zavallılar kalacaklar ufkun ve toprağın tutsağı
Ve onların gözü tan yıldızlarına çıkışır
Ve onların sesi, alttan alta, «bitiş»i anlatır.

yıldızlar. Havâli: çevre, yöre. **Pür-nûr:** ışık dolu. **Mâh-tâb:** ayışığı. **Şitâb:** koşma.
Dûr: uzak. **Miyâh:** sular. **Tâlâb:** göl. **Müzi:** ışıklı. **Neylûfer:** nilüfer. **Münceli:** parlak. **Ter:** tâze. **Tâb:** güç.
Tuyûr: kuşlar. **Hâb:** uyku. **Gaaze:** tül, allık. **Türâb:** toprak.
İtâb: çıkışma. **İrşâb:** üstü kapalı anlatma, içirme.

SİYÂH KUŞLAR

Gurûb u hûn ile perverde-rûh olan kuşlar
Kızıl kamışlara, yâkût âba konmuşlar;
Ufukta bir ser-i maktû'u andıran güneşi
Sükût u gamla yemişler ve şimdi doymuşlar.

[Servet-i Fünûn, sayı 1059.
18.9.1327 / 1.10.1911]

MEH-TÂBDA LEYLEKLER

Kenâr-ı âba dizilmiş, sükûn ile bekler
Füsûn-ı mâha dalan pür-hayâl leylekler...

Havâda bir gölü tanzîr eder semâ bu gece
Onun böcekleri gûyâ nücûmdur yek-ser...

Neden bu âb-ı semâvîde avlananlar yok?
Bu haşr-ı nûr-ı huveynâtı hangi kuşlar yer?

Eder bu hikmete gûyâ ki vakf-ı rûh u nazar
Füsûn-ı mâha dalan pür-hayâl leylekler...

[Servet-i Fünûn, sayı 1059,
18.9.1327 / 1.10.1911]

KARA KUŞLAR

Gün batımı ve kanla ruhu beslenmiş olan kuşlar
Kızıl kamışlara, yakut rengi suya konmuşlar;
Ufukta bir kesik başı andıran güneşi
Sessizlik ve üzüntüyle yemişler ve şimdi doymuşlar.

AYIŞIĞINDA LEYLEKLER

Suyun kıyısına dizilmiş, dinginlik ile bekler
Ayın büyüsüne dalan hayal dolu leylekler...

Havada bir gölün benzerini yaratır gök bu gece
Onun böcekleri sanki yıldızlardır baştan başa...

Neden bu gökçe suda avlananlar yok?
Bu kaynaşan ışıklı hayvancıkları hangi kuşlar yer?

Bu sırrı çözmeye sanki ruhu ve bakışıyla çalışır
Ayın büyüsüne dalan hayal dolu leylekler...

Gurûb: gûn batımı. **Hûn**: kan. **Perverde**: beslenmiş. **Âb**: su. **Ser**: baş. **Maktû**: kesilmiş.
Füsûn: büyü. **Mâh**: ay. **Pür-hayâl**: hayal dolu. **Tanzîr**: benzetme. **Semâ**: gök. **Kenâr**: kıyı. **Nücûm**: yıldızlar. **Yek-ser**: bir başına, bir baştan bir başa. **Semâvî**: gökle ilgili. **Haşr**: kaynaşma. **Huveynât**: hayvancıklar. **Nazar**: bakış, bakma. **Hikmet**: gizli sebep, bilgelik. **Güya**: sanki. **Vakf**: ayırma, verme.

KARANLIKTA BEYÂZ KUŞLAR

Vahşi karaltılardaki sîmîn kuşların
Mer'î miyân-ı sîne-yi yeldâda yerleri;
Gûyâ cihân-ı sâyede metrûk-i nûr olan
Fecr-âşinâ melîkelerin muğber elleri
Koymuş kenâr-ı sâhile fağfûr kâseler
Mâhın birikmiş orda ziyâ-yı mukattarı...

[Servet-i Fünûn, sayı 1059,
18.9.1327 / 1.10.1911]

KUĞULAR

Suda yorgun, muzî tecellîler
Ediyor bir takarrübü ifşâ:

Kuğular, leyl içinde, sîne-küşâ
Geliyor, gözlerinde mestîler;
Sanki mahmûl-i hande keştiler
Ki olunmuş nücûmdan inşâ...

Rebab, sayı 26,
5.7.1328 / 18.7.1912]

Sîmîn: gümüşten. **Mer'î**: geçerli, sayılan. **Miyân**: orta. **Sîne**: göğüs. **Yeldâ**: uzun. **Sâye**: gölge. **Metrûk**: bırakılmış. **Metrûk-ı nûr**: ışıksız, nursuz. **Fecr**: tan ağartısı. **Âşinâ**: bilen, tanıyan. **Muğber**: kırgın, küskün. **Mâh**: ay. **Mukat-**

KARANLIKTA AK KUŞLAR

Vahşi karaltılardaki gümüş gibi ak ~~kuşların~~
Görünüyor uzun gecenin göğsündeki yerleri;
Sanki gölge dünyasında ışıksız bırakılmış olan
Ve tan ağartısını bilen sultanların küskün elleri
Suyun kıyısına Çin işi porselen kâseler koymuş da
Ayın imbikten çekilen ışığı birikmiş orada...

KUĞULAR

Suda yorgun, ışıklı görünüşler
Bir yaklaşmayı açığa vuruyor:

Kuğular, gece içinde, göğüs bağır açık
Geliyor, gözlerinde sarhoşluklar;
Yıldızlardan yapılmış
Gülümseme yüklü gemiler gibi...

tar: damıtılmış. **Hazân-dide**: güz görmüş. **Kenâr**: kıyı. **Fağfur**: Çin yapısı.

Muzi: ışıklı. **Tecelli**: görünüş. **Takarrüb**: yaklaşma. **Hande**: gülüş. **Mahmûl**: yüklü. **Keşti**: gemi. **Sine-küşâ**: göğsü bağrı açık. **Mesti**: sarhoşluk. **Nücûm**: yıldızlar. **Leyl**: gece.

KUĞULARIN AVDETİ

Ölü bir sath-ı âbın üstünde
Ki celî, lerze lerze, dârâtı,
Sihr-âbâd-ı mâha gitmek için
Arıyorlar reh-i semâvâtı...

[Rebâb, 26.8.1329 / 8.9.1913]

YARASALAR

Dağılmış hazân-dîde tüller gibi
Uçuşmakta sessizce huffâşeler;
Giderler, gelirler... san örmekteler
Nücûm-ı kederle zalâm-ı şebi.

[Rebâb, 26.8.1329 / 8.9.1913]

TULÛ-I KAMER

Dağıldı cevf-i havâliye bir garib âvâz;
Gürültüler, asabî sayhalarla, cûş-â-cûş;
Bütün tuyûr-ı hafâ gölden ettiler pervâz...

Neden bu korku, neden ansızın bu cûş u hurûş?
Ufukta, çenber-i lerzân-ı âba yaslanmış,
Ufukta çünki tecellî-i mâh eder suyu nûş..

[Rebâb, 26.8.1329 / 8.9.1913]

Âb: su. **Sath**: yüzey. **Celî**: açık. **Lerze**: titrek, titreyerek. **Dârât**: gösteriş. **Sihr-âbâd**: büyülü. **Mah**: ay. **Reh**: yol. **Semâvat**: gökler.

KUĞULARIN GERİ DÖNÜŞÜ

Ölü bir suyun üstünde
—Açıkta, titreye titreye, gösterişle—
Ayın büyülü ülkesine gitmek için
Arıyorlar yolunu göklerin...

YARASALAR

Dağılmış solgun tüller gibi
Uçuşmakta sessizce yarasalar;
Giderler, gelirler... sanki örmekteler
Acının yıldızlarıyla gecenin karanlığını.

AYIN DOĞUŞU

Dağıldı çevrenin boşluğuna bir garip bağırtı:
Gürültüler, sinirli seslerle, çok coşkun;
Bütün gizlilik kuşları uçtular gölden...

Neden bu korku, neden ansızın bu coşup taşma?
Ufukta, suyun titrek çemberine yaslanmış,
Çünkü, görünen ay suyu içiyor ufukta...

Hazân-dide: güz görmüş, solgun. **Huffâşe**: yarasa. **Nücûm**: yıldızlar. **Zalâm**: karanlık. **Şeb**: gece. **Tulû**: doğma. **Kamer**: ay.

Cevf: oyuk, boşluk. **Havâli**: çevre, dolay, yöre. **Âvâz**: ses, bağırtı. **Asabî**: sinirli. **Sayha**: bağırma, nara. **Cûş-â-cûş**: çok coşkun. **Tuyur**: kuşlar. **Hafâ**: gizlilik. **Pervâz**: uçma, uçuş. **Cûş ü hurûş**: coşup taşma. **Lerzân**: titrek, titreyen. **Tecellî**: görünme. **Nûş**: içki. **Mâh**: ay.

BATAN AYIN KENARINA SATIRLAR

Bir vurulmuş ilâhı andırıyor
Suda teskîn-i zahm eden bu kamer,
Nısf-ı leylin miyâh-ı dûrunda
Yıkanır, dinlenir, durur ve güler...

★

Eli ba'zan «sükût»u ürkütüyor
Ki miyâh illerinde hâbîde,
Ediyor bâ'zı kuşları da'vet,
Âh, o kuşlar ki şimdi bi-hareket
Suların âteşinde sallanıyor...

★

Zuhalî bir cidâlin âsârı:
Gizli bir kavs-i bî-tenâhîden
Oklar indikçe —aks-i âlem-i dûr—
O muzî cüsse-i ilâhîden
Suya bir hûn-ı âteşîn akıyor...

İlâh: tanrı. **Teskin**: yatıştırma, dindirme. **Zahm**: ağrı, acı, yara. **Kamer**: ay. **Nısf**: yarı. **Miyâh**: sular. **Dûr**: uzak. **Hâbide**: uyumuş. **Bi-hareket**: hareketsiz. **Âsar**: eserler.

BATAN AYIN
KENARINA SATIRLAR

Bir vurulmuş tanrıyı andırıyor
Suda yarasının acısını yatıştıran bu ay,
Gece yarısının uzak sularında
Yıkanır, dinlenir, durur ve güler...

★

Eli bazan «sessizlik»i ürkütüyor
Ki su ülkelerinde uykuya dalmış,
Çağırıyor bazı kuşları,
Ah o kuşlar ki şimdi hareketsiz
Suların ateşinde sallanıyor...

★

Kaygılandırıcı bir savaşın eserleri:
Gizli bir sonsuz yaydan
Oklar indikçe —yansıtarak uzak bir evreni—
O ışık saçan tanrısal gövdeden
Suya bir ateş gibi kan akıyor...

Kavs: yay. **Cidâl**: kavga, savaş. **Bî-tenahî**: bitmez, sonsuz. **Muzi**: ışıklı. **Hûn**: kan. **Cüsse**: gövde, ceset. **Âteşîn**: ateşli, ateşten.

YOLLAR

Bir lâmba hüzniyle
Kısıldı altın ufuklarda akşamın güneşi;
Söndü göllerde aks-i girye-veşi
Gecenin avdet-i sükûniyle...

Yollar
Ki gider kimsesiz, tehî, ebedî,
Yollar
Hep birer hatt-ı pür-sükût oldu
Akşamın sîne-i gubârında.

Onlar
Hangi bir belde-i hayâle gider
Böyle sessiz ve kimsesiz şimdi?

Meftûr
Ve muhteriz yine bir nefha-yı hayâl esiyor;
Bu nefha dalları bî-tâb ü bî-mecâl uyutur,
Sonra eyler giyâhı nâlende,
Sonra âguuş-ı ufk içinde ölür...

Ey kalb!
Seni öldürmesin bu sâye-i şeb,
İşte bir dest-i sâhir ü mahfî
Sana nûr-i nücûmu indirdi.

YOLLAR

Bir lamba üzgünlüğü ile
Kısıldı altın ufuklarda akşamın güneşi;
Söndü göllerde ağlamaklı yansıması
Gecenin durgun geri dönüşü ile...

Yollar
Ki gider kimsesiz, boş, sonsuz,
Yollar
Hep birer sessizlik çizgisi oldu
Akşamın tozlu göğsünde.

Onlar
Hangi bir hayal ülkesine gider,
Böyle sessiz ve kimsesiz şimdi?

Bezgin
Ve çekingen yine bir hayal yeli esiyor;
Bu esinti dalları bitkin ve güçsüz uyutur,
Sonra otları inletir,
Sonra ufkun kucağında ölür...

Ey yürek!
Seni öldürmesin bu akşam gölgesi,
İşte bir büyüleyici ve gizli el
Sana yıldızların aydınlığını indirdi.

Kuruldu işte, mesâfât içinde, lâl-i mesâ
Bütün meâbid-i hiss ü meâbid-i hulyâ
Bütün meâbid-i meçhûle-i ümîd-i beşer.

Gurûb içinde bu eşkâl-i bî-hudûd-ı zeheb
Zücâc-ı san'at ü fikretle yükselirler hep;
Büyük denizlere benzer eteklerinde sükût,
Sükût-ı nâ-mütenâhî, sükût-ı nâ-mahdûd,
Sükût-ı afv ü emel...

Bir el
Deriçelerde bir altın ziyâ yakıp indi.
Aktı âb-ı sükûta yıldızlar
Bütün sular zehebî lerzelerle işlendi.

Tâ öteden,
Şimdi zer gözleriyle tâ öteden,
Gam-ı ervâhı vecde da'vet eder
Bütün meâbid-i meçhûle-i ümîd-i beşer.
Bütün meâbid-i vecdin soluk ilâheleri
Birer birer iniyor, gözlerinde rü'yâlar;
Dudaklarında ziyâ-dâr ü muhteriz titrer
Akşamın bûse-i huzû'-eseri.

Soluk ve gölgeli sîmâlarında reng-i mesâ
Nakşeder bir teheyyüc-i rü'yâ:
Biri yorgun semâ-yı lâl'e bakar,
Biri bir gölge meşy ü gaşyiyle
Miyâh-ı râkide samt ü hâb içinde akar;*
Biri bir erganûn-ı eb'âdı
Dinliyor, gölgelerde ser-be-zemîn,
Biri altın gözüyle, gûyâ ki,
Sana ey kalb-i mübhem ü bâkî
«Gel!» diyor.

* Bu dize Musavver Muhit dergisinde şöyle çıkmıştır: «Miyâh-ı râkide-i sıhhat ü hâb içinde akar» [A.B.]

Kuruldu işte uzaklıklar içinde, akşamın kızıllığı,
Bütün duygu tapınakları ve hayal tapınakları
Bütün insan umudunun bilinmeyen tapınakları...

Gün batımında bu sınırsız altın biçimler
Sanat ve düşüncenin sırçalarıyla yükselirler;
Büyük denizlere benzer eteklerinde sessizlik,
Sonsuz sessizlik, sınırsız sessizlik,
Bağışlama ve dileme sessizliği...

Bir el
Pencerelerde bir altın ışık yakıp indi,
Aktı sessizlik suyuna yıldızlar
Bütün sular altın titreyişlerle işlendi.

Tâ öteden,
Şimdi altın gözleriyle tâ öteden,
Üzgün ruhları kendinden geçmeye çağırır
Bütün insan umudunun bilinmeyen tapınakları.
Bütün coşku tapınaklarının soluk tanrıçaları
Birer birer iniyor, gözlerinde düşler,
Dudaklarında parlak ve çekingen titrer
Akşamın alçakgönüllü öpücüğü.

Soluk ve gölgeli yüzlerinde akşamın rengi
Bir düş coşkusu çizer:
Biri yorgun kırmızı göğe bakar,
Biri bir gölgenin baygın yürüyüşüyle
Durgun sulara sessizlik ve uyku içinde akar;
Biri uzak bir orgu
Dinliyor, gölgelerde başı yere eğik,
Biri altın gözüyle, sanki,
Sana ey belirsiz ve ölümsüz yürek
«Gel!» diyor.

Lâkin
İniyor
İşte leylin zalâm-ı bî-dâdı...

Yollar,
Âh ey kimsesiz giden yollar,
Yolların ey sükût-ı hüzn-eseri,
Bugünün inmeden şeb-i kederi,
Meâbid-i emel ü histe sönmeden bu ziyâ,
Ölmeden onların ilâheleri,
Âh gitmez mi, kimsesiz, sessiz
Yollar,
Âh gitmez mi hatt-ı sâkitiniz,
Şimdi zer gözleriyle, tâ öteden
Tâ öteden
Gam-ı ervâhı vecde da'vet eden
Uzak meâbid-i pür-nûr-ı vecd ü rü'yâya*
Ki câ-be-câ kapıyor bâb-ı va'dini sâye.

[Musavver Muhit, sayı 9,
18.12.1324 / 31.12.1908]

Girye-veş: ağlamaklı. **Aks**: yansıma. **Avdet**: dönüş. **Telî**: boş. **Pür-sükût**: sessizlik dolu. **Sine**: göğüs. **Gubâr**: toz. **Meftûr**: bezgin, bıkkın. **Muhteriz**: çekingen. **Nefha**: nefes, üfürük, esinti, güzel koku. **Bitâb ü bîmecal**: bitkin ve güçsüz. **Giyâh**: otlar. **Nâlende**: inleyen. **Aguuş**: kucak. **Sâye**: gölge. **Şeb**: gece. **Dest**: el. **Sâhir**: büyüleyici. **Mahfi**: gizli.

* Bu dizenin dergideki biçimi şöyledir:
«Bütün meâbid-i pür-nûr vecd ü rü'yâya» [A.B.]

Ama
İniyor
İşte gecenin acımasız karanlığı...

Yollar,
Ah ey kimsesiz giden yollar,
Yolların ey üzünçlü sessizliği,
Bugünün inmeden keder gecesi,
Dilek ve duygu tapınaklarında sönmeden bu ışık,
Ölmeden onların tanrıçaları,
Ah gitmez mi, kimsesiz sessiz,
Yollar,
Ah gitmez mi susan çizgileriniz,
Şimdi altın gözleriyle, tâ öteden
Tâ öteden
Ruhların tasasını bir kendinden geçişe çağıran
Uzak ışık dolu coşku ve rüya tapınaklarına
Ki yer yer kapıyor verdiği sözün kapısını gölge.

Mesâfât: uzaklıklar. **Lâl:** kırmızı. **Mesâ:** akşam. **Meâbid:** tapınaklar. **Eşkâl:** şekiller. **Zücac:** cam. **Fikret:** düşünme. **Nâ-mütenâhi:** sonsuz. **Deriçe:** pencere, kapı. **Âb:** su. **Zehebi:** altından. **Lerze:** titreyiş. **Zer:** altın. **Ervâh:** ruhlar. **Muhteriz:** çekingen. **Teheyyüc:** coşma. **Meşy:** yürüme. **Gaşy:** bayılma. **Miyâh:** sular. **Râkide:** durgun. **Samt:** sessizlik. **Hâb:** uyku. **Leyl:** gece. **Erganun:** Org. **Ser-be-zemîn:** başı eğik. **Zalâm:** karanlık. **Bî-dâd:** zulüm, zâlim, acımasız. **Sâkit:** susan. **Hüzn-eser:** acılı, üzüntü verici, tasalı. **Câ-be-câ:** yer yer. **Sâye:** gölge. **Bâb:** kapı.

ZULMET

Ey sen
Ki şimdi şübheli bir şekl-i pür-hayâl oldun
Bu semâ-yı mesânın altında!
Gecenin mevti ufku bağlamadan
Susmadan her teneffüs-i zinde,
Ey sen,
Ki sönmemiş zer-i zülfünde son ziyâ-yı nehâr,
Bu genç elinle bu yorgun, cebîn-i lâlimi sar,
Ve sonra git. Bana bî-va'd olan bu yollar hep
Adımların'çün açılmış pür-incilâ vü zeheb...

Bırak leyâle bu cism-i garîb ü merdûdu,
Dizim eğildi; soğuk bir deniz gibi zulmet
Ağır ağır boğuyor bende ömr-i bî-sûdu.

Diken ve taşları üstünde bir çetin râhın[1]
Dağıldı nesc-i harîr-i ümmîd-i mahrûmum
Ve mutlakaa gelecek gölgelerle şimdi ölüm...

Lâkin sen
Ki gözlerinde güler nûru bir gümüş mâhın[2]
Eğilme, git
Ve eyle gölgede pâ-yı şebâbını tesbît...

Beni bir tûde eyleyen zulmet
Sana hüsn-i hayâli nakşedecek:
Oldu çeşmin nücûm ile mâlî,
Onların iştiâl-i seyyâli
Seni gûyâ karanlık üstünde
Etti bir heykel-i ziyâ gibi hâk.
Sen git
Ve eyle da'vet-i iklîm-i rûhuna rağbet.

KARANLIK

Ey sen
Ki şimdi kuşkulu, hayal dolu bir biçime büründün
Bu akşam göğünün altında!
Gecenin ölümü ufku bağlamadan
Susmadan her canlı soluma,
Ey sen
Ki sönmemiş saçının altınında gündüzün son ışığı,
Bu genç elinle bu yorgun, suskun alnımı sar
Ve sonra git. Bana adanmayan bu yollar hep
Adımların için açılmış, parlak ve altından...

Bırak gecelere bu kimsesiz ve istenmeyen varlığı,
Dizim eğildi; soğuk bir deniz gibi karanlık
Ağır ağır boğuyor bende yararsız hayatı.

Diken ve taşları üstünde bir çetin yolun
Dağıldı her şeyden yoksun umudumun ipek dokusu
Ve elbet gelecek gölgelerle şimdi ölüm...

Fakat sen,
Ki gözlerinde güler ışığı bir gümüş ayın,
Eğilme, git
Ve gölgede gençliğinin ayak izini bul...

Beni bir yığına çeviren karanlık
Sana hayalin güzelliğini gösterecek:
Gözlerin yıldızlarla doldu,
Onların akıp yiden alevlenişi
Sanki karanlık üstünde seni
Işıktan bir heykel gibi yonttu.
Sen git
Ve ruh ülkesinin çağrısına uy.

Bu yol, bu yol, bu derin yol ki dâimâ mümted
Bu yol uzun ve benim dizlerim eğildi; gözüm
Kapandı. Da'vet-i yeldâyla titriyor rûhum;[4]
Bırak ve git, beni mevt-i leyâle tevdî et.

Büyük, derin ve soğuk bir deniz gibi zulmet
Etti eşkâl-i arzı bî-hareket,
Ve döktü rûhuma rü'yâya benzeyen bir mevt[5]
Büyük, derin ve soğuk bir deniz gibi zulmet.

Lâkin sen
Dudakların yine pür-hande, gözlerin pür-zer,
Saçın nücûm ile meşbû ve müşteil yine ter,
Bırakma rûhunu düşsün bu öldüren hisse,
Ve git
Ve eyle gölgede pâ-yı ümîdini tesbît...

O belde-i zer ü hulyâda bekleyen gözler
«Nerde?» derlerse
«Ne oldu, nerde o?» derlerse, âh o gözler eğer,
Miyâh-ı sâyede mevt-i feci'imi anlat.

[Musavver Muhit, C. I,
26.2.1324 / 11.3.1909]

1, 2, 3, 4, 5 numaralı dizeler dergide şöyle çıkmıştır:

1 «Diken ve taşları üstünde bir uzun râhın»
2 «Ki gözlerinde güler nûru bir sedef mâhın»
3 «Onların nûr-ı lâl ü seyyâli»
4 «Kapandı avdet-i yeldâyla titriyor rûhum»
5 «Ve döktü rûhuma rü'yâya benzer bir mevt» [A.B.]

Şübheli: kuşkulu. Pür-hayâl: hayal dolu. Semâ: gök, gökyüzü. Mesâ: akşam. Mevt: ölüm. Teneffüs: soluma. Zinde: canlı. Zer: altın. Ziyâ: ışık. Nehâr: gündüz. Cebin: alın. Lâl: dilsiz, suskun, sessiz. Bi-va'd :vaat edilmemiş.

Bu yol, bu yol, bu derin yol ki hep uzar;
Bu yol uzun ve benim dizlerim büküldü, gözüm
Kapandı. Uzun gecenin çağrısıyla titriyor ruhum;
Bırak ve git, beni gecelerin ölümüne bırak.

Büyük, derin ve soğuk bir deniz gibi karanlık
Dünyadaki biçimleri hareketsiz kıldı,
Ve döktü ruhuma düşe benzer bir ölüm,
Büyük, derin ve soğuk bir deniz gibi karanlık.

Fakat sen
Dudakların yine gülüşle dolu, gözlerin altınla,
Saçların yıldızlarla dolu ve yine taze, parlak,
Bırakma ruhunu düşsün bu öldüren duyguya
Ve git
Ve gölgede umudunun adımını sapta...

O altın ve hayal ülkesinde bekleyen gözler
«Nerde?» derlerse
«Ne oldu, nerde o?» derlerse, ah o gözler,
Gölgeli sularda acıklı ölümümü anlat.

Çün: için. **Pür-incilâ**: parlak, cilâlı. **Zeheb**: altın. **Leyâl**: geceler. **Merdûd**: reddedilmiş, istenmeyen. **Ömr-i bi-sûd**: Boş (yararsız, sonuçsuz) yaşam. **Lâkin**: ama, fakat. **Nûr**: ışık. **Mâh**: ay. **Pâ**: ayak, adım. **Râh**: yol. **Nesc**: doku. **Harir**: ipek. **Mahrûm**: yoksun. **Şebâb**: gençlik. **Tûde**: yığın, küme. **Hüsn**: güzellik. **Nakşetmek**: işlemek, süslemek. **Çeşm**: göz. **Nücûm**: yıldızlar. **Mâlî**: dolu. **İştial**: tutuşma, alevlenme. **Seyyâl**: akışkan. **Ziyâ**: ışık. **Hâkketmek**: kazımak, oymak.

Mümted: uzayan, süren. **Yeldâ**: uzun gece. **Leyâl**: geceler. **Tevdî etmek**: bırakmak, emanet etmek. **Eşkâl**: biçimler, şekiller. **Bi-hareket**: hareketsiz. **Mevt**: ölüm. **Pür-hande**: gülüş dolu. **Müşteil**: tutuşmuş, yanan. **Ter**: taze. **Miyâh**: sular. **Sâye**: gölge. **Fecî**: acıklı.

O BELDE

Denizlerden
Esen bu ince havâ saçlarınla eğlensin.
Bilsen
Melâl-i hasret ü gurbetle ufk-ı şâma bakan
Bu gözlerinle, bu hüznünle sen ne dilbersin!
Ne sen,
Ne ben,
Ne de hüsnünde toplanan bu mesâ,
Ne de âlâm-ı fikre bir mersâ
Olan bu mâi deniz
Melâli anlamayan nesle âşinâ değiliz.
Sana yalnız bir ince tâze kadın
Bana yalnızca eski bir budala
Diyen bugünkü beşer,
Bu sefîl iştihâ, bu kirli nazar,
Bulamaz sende, bende bir ma'nâ,
Ne bu akşamda bir gam-ı nermîn
Ne de durgun denizde bir muğber
Lerze-î istitâr ü istiğnâ.

Sen ve ben
Ve deniz
Ve bu akşamki lerzesiz, sessiz
Topluyor bû-yi rûhunu gûyâ,
Uzak
Ve mâî gölgeli bir beldeden cüdâ kalarak
Bu nefy ü hicre müebbed bu yerde mahkûmuz...

O ÜLKE

Denizlerden
Esen bu ince yel saçlarınla eğlensin.
Bilsen
Özlem ve gurbet sıkıntısıyla akşam ufkuna bakan
Bu gözlerinle, bu üzüntünle sen ne güzelsin!
Ne sen,
Ne ben,
Ne de güzelliğinde toplanan bu akşam,
Ne de düşünce acılarına bir liman
Olan bu mavi deniz
Can sıkıntısını anlamayan kuşakla tanış değiliz.
Sana yalnız bir ince taze kadın,
Bana yalnızca eski bir alık
Diyen bugünkü insan,
Bu aşağılık açlık, bu kirli bakış,
Bulamaz sende, bende bir anlam,
Ne bu akşamda yumuşak bir tasa,
Ne de durgun denizde bir kırgınlık
İçe kapanma ve çekimserlik titremesi.

Sen ve ben
Ve deniz
Ve bu akşam ki, titreyişsiz, sessiz,
Topluyor ruhunun kokusunu sanki,
Uzak
Ve mavi gölgeli bir ülkeden ayrı kalarak
Bu sürgüne ve ayrılığa sonsuza dek bu yerde
[mahkûmuz...

O belde?
Durur menâtık-ı dûşîze-yi tahayyülde;
Mâi bir akşam
Eder üstünde dâimâ ârâm;
Eteklerinde deniz
Döker ervâha bir sükûn-ı menâm.
Kadınlar orda güzel, ince, sâf, leylîdir,
Hepsinin gözlerinde hüznün var
Hepsi hemşiredir veyâhud yâr;
Dilde tenvîm-i ıstırâbı bilir
Dudaklarındaki giryende bûseler, yâhud,
O gözlerindeki nîlî sükût-ı istifhâm.
Onların rûhu şâm-ı muğberden
Mütekâsif menekşelerdir ki
Mütemâdî sükûn u samtı arar;
Şu'le-î bî-ziyâ-yı hüzn-i kamer
Mültecî sanki sâde ellerine
O kadar nâ-tüvân ki, âh, onlar,
Onların hüzn-i lâl ü müştereki,
Sonra dalgın mesâ, o hasta deniz
Hepsi benzer o yerde birbirine...

O belde
Hangi bir kıt'a-yı muhayyelde?
Hangi bir nehr-i dûr ile mahdûd?
Bir yalan yer midir veyâ mevcûd,
Fakat bulunmayacak bir melâz-ı hulyâ mı?
Bilmem... Yalnız
Bildiğim sen ve ben ve mâî deniz
Ve bu akşam ki eyliyor tehzîz
Bende evtâr-ı hüzn ü ilhâmı.

O ülke?
Durulmuş el değmemiş hayal kurma bölgelerinde;
Mavi bir akşam
Hep dinlenir üstünde;
Eteklerinde deniz
Döker ruhlara bir uyku dinginliği.
Kadınlar orada güzel, ince, temiz, geceye bağlıdır,
Hepsinin gözlerinde üzüntün var,
Hepsi ya kızkardeştir ya da sevgili;
Gönüldeki acıları dindirmeyi bilir
Dudaklarındaki ağlayan öpücükler, yahut,
O gözlerindeki çividî soru sessizliği.
Onların ruhu kırgın akşamdan
Yoğunlaşmış menekşelerdir ki
Hep durgunluk ve suskunluğu arar;
Ayın üzüntüsünün ışıksız alevi
Sığınmış sanki yalnız ellerine.
O kadar güçsüz ki, ah, onlar,
Onların dilsiz ve ortak acıları,
Sonra dalgın akşam, o hasta deniz
Hepsi benzer o yerde birbirine...

O ülke
Hangi bir hayal kıtasında?
Hangi bir uzak ırmak ile sınırlı?
Bir yalan yer midir ya da varlığı yalan mıdır?
Yoksa bulunmayacak bir hayal sığınağı mı?
Bilmem... Yalnız
Bildiğim sen ve ben ve mavi deniz
Ve bu akşam ki ince ve uzun titretiyor
Bende üzüntü ve esin tellerini

Uzak
Ve mâî gölgeli bir beldeden cüdâ kalarak
Bu nefy ü hicre, müebbed bu yerde mahkûmuz.

[Şiir Ve Tefekkür,
20.8.1325 / 2.9.1909]

Belde: kent, ülke. **Havâ**: hava, yel, rüzgâr. **Melâl**: usanç, üzünç, sıkıntı. **Hasret**: özlem. **Gurbet**: yadel, yabancı ülke, yer. **Şâm**: akşam. **Hüzn**: üzünç, gönül üzgünlüğü. **Dilber**: gönül çelen, bağlayan, sevgili, güzel kız. **Hüsn**: güzellik. **Mesâ**: akşam. **Âlâm**: elemler, acılar, üzüntüler. **Mersa**: liman. **Mâî**: mavi, su ile ilgili, su renginde. **Nesîl**: kuşak. **Âşinâ**: bildik, tanıdık. **Beşer**: insan. **Sefîl**: alçak, düşkün. **İştiha**: istek, açlık. **Nazar**: bakış. **Ma'na**: anlam. **Gam**: tasa, kaygı. **Nermin**: yumuşak, ince. **Muğber**: gücenik, dargın. **Lerze**: titreyiş. **İstitar**: örtünme, gizlenme. **İstiğna**: doygunluk, isteksizlik, yetinme.

Bû: koku. **Gûyâ**: sanki. **Cüdâ**: ayrılmış, ayrı düşmüş. **Nefy**: sürgüne gitme, sürgün. **Hicr**: ayrılık. **Müebbed**: sonsuza değin. **Mahkûm**: hüküm giymiş, yargılı.

Uzak
Ve mavi gölgeli bir ülkeden ayrı kalarak
Bu sürgüne ve ayrılığa sonsuzadek bu yerde mahkûmuz.

Menâtık: bölgeler, mıntıkalar. **Dûşize**: el değmemiş. **Tahayyül**: hayal kurma. **Arâm**: dinlenme. **Ervâh**: ruhlar. **Sükûn**: durgunluk, dinginlik.**Menâm**: uyku, rüya, düş. **Leylî**: geceyle ilgili, geceye özgü, gecelik. **Hemşire**: kızkardeş. **Dil**: gönül. **Tenvim**: uyutma. **Istırab**: sıkıntı, üzüntü. **Giryende**: ağlayıcı, ağlamaklı. **Büse**: öpme, öpücük. **Nilî**: çivit renginde. **İstifham**: soru, sorup anlama. **Mütekâsif**: yoğun, sık. **Mütemadi**: aralıksız, sürekli. **Samt**: susma. **Şûle**: alev. **Bî-ziyâ**: ışıksız. **Kamer**: ay **Mülteci**: sığınan, sığınç **Nâtüvan**: güçsüz. **Lâl**: sessiz, suskun, dilsiz. **Müşterek**: ortaklaşa, ortak. **Muhayyel**: hayal edilmiş, zihinde kurulmuş, tasarlanmış, düşsel. **Nehr**: ırmak. **Dûr**: uzak. **Mahdûd**: sınırlı. kuruntu, hayal. **Tehziz**: uzun süren titreme, ince titreme. **Evtar**: kirişler, saz telleri. **İlhâm**: esin.

YAZ

Deniz,
Sürüklenir zehebî ince kumlar üstünde,
Bütün menâzır-ı hüzn ü gurûb ile yalnız;[1]
Yükselen reng-i şâmın altında[2]
Öksürür nâ-tüvân ü nâlende
Hasta bir genç kız...

Bu bahârın kolunda bir erkek
Hüzn-i sârîye mezc-i rûh ederek
İnliyor sessiz.

Sonra... durgun sularda bir yıkanan
Gölge, göklerde nûrunu kırpan
Büyük, derin, nazar-âvâre, mâî bir yıldız...

[Servet-i Fünûn, sayı 967,
3.12.1325 / 16.12.1909]

1 ve 2 no.lu dizeler Servet-i Fünûn dergisinde şöyledir:
1 «Bütün menâzır-ı hüzn-i gurûb ile yalnız...»
2 «Yükselen zıll-ı şâmın altında.» [A.B.]

YAZ

Deniz,
Sürüklenir altın gibi ince kumlar üstünde,
Bütün üzüntü ve gün batımı görünümleriyle yalnız;
Yükselen akşam renginin altında
Öksürür güçsüz ve inleyen
Hasta bir genç kız...

Bu baharın kolunda bir erkek
Bulaşıcı acıya ruhunu katarak
İnliyor sessiz.

Sonra... durgun sularda yıkanan
Bir gölge, göklerde ışığını kırpan
Büyük, derin, uçarı bakışlı, mavi bir yıldız...

Zehebî: altından, sarı. **Menâzır:** görünümler, manzaralar. **Şâm:** akşam. **Gurûb:** gün batımı. **Nâlende:** inleyen. **Nâtüvan:** kuvvetsiz, güçsüz. **Sârî:** geçici, bulaşıcı. **Mezc:** katma, karıştırma. **Nûr:** aydınlık, ışık. **Nazar-âvâre:** kararsız bakışlı, uçarı bakışlı. **Mâî:** su renginde, mavi.

SONBAHÂR

Dökerken ufka donuk, kanlı bir ziyâ Eylûl,
Ederek zülf-i târümâra hulûl
Gizli bir sesle ağlayan ey bâd![1]

Şimdi göklerde, katre katre, yanan[2]
Necm-i mahmûru bir dakika nihân
Ederek, sonra eyleyen ikaad,
Âh, ey bâd-ı haste, bâd-ı keder...

O kadar nâ-tüvân ki gizli sesin,
Kendi derdinle kendin ağlarsın,
Sana derdin senin kifâyet eder...

[Servet-i Fünûn, Sayı 967,
3.12.1325 / 16.12.1909]

1, 2 no.lu dizeler dergide şu biçimde yayımlanmıştır:
1 «Hüzn-i sedâyla ağlayan ey bâd!»
2 «Gece, göklerde, katre katre yanan.» [A.B.]

GÜZ

Dökerken ufka donuk, kanlı bir ışık Eylül,
Darmadağın saçlara girerek
Ey gizli bir sesle ağlayan yel!

Şimdi göklerde, damla damla, yanan
Baygın yıldızı bir dakika gizleyip
Sonra yakıp tutuşturan,
Ah, ey hasta yel, acının yeli...

O kadar güçsüz ki gizli sesin,
Kendi derdinle kendin ağlarsın,
Senin derdin sana yeter...

Ziyâ: ışık. **Zülf:** saç, zülüf. **Târümâr:** dağınık, karmakarışık. **Hulûl:** girme gelip çatma. **Bâd:** rüzgâr, yel. **Katre:** damla. **Necm:** yıldız. **Mahmûr:** uykulu, baygın. **Nihân:** gizli. **İkaad:** yakma, yakılma. **Kifâyet etmek:** yetmek. **Nâ-tüvan:** güçsüz.

KIŞ

Yine kış
Yine şems-i mesâda, âh, o bakış;
Yine yollarda serserî dolaşan
Âşiyânsız tuyûr-ı pür-nâliş...

Tehî kalan ovalar
Sükût eder sanılır mevsimin gumûmiyle;
Harâb olan sarı yollarda kalmamış ne gelen,
Ne giden,
Şimdi yalnız kavâfil-i evrâk
Mütemâdî sürüklenir bir uzak
Ufk-ı pür-ıstırâb ü nevmîde.

Yine kış, yine kış,
Bütün emelleri bir ağlayan duman sarmış...

[Musavver Muhit, Sayı 7,
4.12.1324 / 17.12.1908]

KIŞ

Yine kış
Yine akşam güneşinde, ah, o bakış,
Yine yollarda başıboş dolaşan
Yuvasız inleyen kuşlar...

Boş kalan ovalar
Susmuş sanılır mevsimin üzüntüleriyle;
Issızlaşan sarı yollarda kalmamış ne gelen,
Ne giden,
Şimdi yalnız yaprak kafileleri
Durmadan sürüklenir bir uzak
Acılı ve umutsuz ufka.

Yine kış, yine kış,
Bütün dilekleri bir ağlayan duman sarmış...

Şems: güneş. **Mesâ**: akşam. **Serseri**: başıboş. **Âşiyân**: yuva. **Tuyûr**: kuşlar. **Pür-nâliş**: inilti, inleyiş dolu. **Tehî**: boş. **Gumûm**: üzüntüler, tasalar. **Harâb**: yıkık, ıssız. **Kavâfil**: kafileler. **Evrâk**: yapraklar. **Mütemâdi**: durmadan. **Pür-ıstırâb**: acılı, acı dolu. **Nevmid**: umutsuz.

GELMEDEN EVVEL

I

Kalbim
Benim bir ormandı,
İsimsiz, âsûde
Bir büyük orman;
Ve gölgelerde revân
Olan hafî suların âks-i şevk-i muttaridi
Dağıtırken sükûtu beyhûde,
Düşünürdüm ki, hangi gün, ne zamân,
Ne zamân
Girecektin o kalb-i mes'ûde?

Etmeden zehr-i bâd-ı fasl-ı elem
Reng-i eşcâr ü âbı fersûde,
Dolacak mıydı seslerin, bilmem
O tehî sâye-zâr-ı mesdûde?

Sanki hicrâna bir teselliydi*
Şeceristân-ı kalb içinde revân
Olan hafî suların mûsikî-i nevmîdi.

[Servet-i Fünûn, Sayı 990,
17.6.1326 / 30.6.1910]

* Bu dize dergide şöyledir:
«Sanma hırmâna bir teselliydi» [A.B.]

GELMEDEN ÖNCE

1

Kalbim
Benim bir ormandı,
İsimsiz, sessiz,
Bir büyük orman;
Ve gölgelerde akan
Gizli suların düzenli sevincinin yansıması
Dağıtırken sessizliği boşuna,
Düşünürdüm ki, hangi gün, ne zaman,
Ne zaman
Girecektin o mutlu kalbe?

Üzüntü mevsiminin [güzün] ağulu yeli
Ağaçların ve suyun rengini bozmadan,
Dolacak mıydı seslerin, bilmem,
O boş, kapalı gölgeliğe?

Sanki ayrılık acısına karşı bir avutmaydı
Kalbin ağaçlığının içinde akıp giden
Gizli suların umutsuz müziği.

Evvel: önce. **Asûde**: rahat, sessiz, dingin. **Revân**: akan, giden, yürüyen. **Aks**: yansıma. **Hafi**: gizli. **Şevk**: istek, keyif. **Beyhûde**: boşuna. **Muttarid**: tekdüze, düzgün. **Zehr-i bâd**: ağulu yel, rüzgârın zehiri. **Fasl**: mevsim. **Sâye-zâr**: gölgelik. **Eşcâr**: ağaçlar. **Âb**: su. **Fersûde**: eskimiş, yıpranmış. **Mesdûd**: kapalı. **Şeceristan**: ağaçlık. **Nevmid**: umutsuz.

GELDİN*

II

Bir gün
Akşamın ölgün
Duran o nâ-mütenâhî ziyâ denizlerine
Gark olan eşcâr
Gark olan ovalar
Oluyorken sükût ü hüzne makar
Geldin âlâm-ı kalbi teskîne...

Ey şebâbın hayâl-i câvîdi,
O melûl akşamın havası kadar
Gelişin bir sükûn-ı sârîydi...

[Servet-i Fünûn, Sayı 1007,
9.9.1326 / 22.9.1910]

* Bu şiir Servet-i Fünûn dergisinde «Kudûm» başlığıyla çıkmıştır. [A.B.]

GELDİN

II

Bir gün
Akşamın ölgün
Duran o sonsuz ışık denizlerine
Gömülen ağaçlar,
Gömülen ovalar
Oluyorken sessizliğe ve üzüntüye barınak,
Geldin yüreğin acılarını yatıştırmaya...

Ey gençliğin ölümsüz hayali,
O bezgin akşamın havası kadar
Gelisin de bir bulaşıcı dinginlikti...

Nâ-mütenâhi: sonsuz. **Ziyâ**: ışık, aydınlık. **Gark olmak**: batmak, boğulmak, gömülmek. **Eşcâr**: ağaçlar. **Makar**: yer, durak, konak. **Âlâm**: üzüntüler, acılar. **Teskin**: yatıştırma. **Şebâb**: gençlik. **Câvid**: sonrasız, bengi. **Melûl**: bezgin, üzünçlü. **Sârî**: bulaşıcı, geçici. **Sükûn**: dinginlik, durgunluk.

BİRLİKTE*

III

Bütün bizim'çündür
Nükuuş-ı encüm-i vahdetle işlenen bir tül
Gibi üstünde titreyen bu semâ;[2]
Gecenin dallarında şimdi açan[3]
Bu kamer,
Bu altın gül...

Bütün bizim'çündür
Ne varsa aşk ile bî-dâr-ı ra'şe, ya nâim,
Ne varsa âid olan leyl-i hande-me'nûse,
Sana âid lebimdeki bûse,
Lebinin surh-ı bî-zevâli benim.

[Servet-i Fünûn, Sayı 1008,
16.9.1326 / 29.9.1910]

* Bu şiir dergide Ahmet Haşim'in hayranlarından şair «Mehmet Sadi Beye» sunulmuştur.

1, 2, 3 numaralı dizeler dergide şöyle çıkmıştır:

1 «Evet bizimçündür»
2 «Gibi bâlâda titreyen bu semâ,»
3 «Samt-ı ağsân içinde açan» [A.B.]

BİRLİKTE

III

Bütün bizim içindir
Yalnız yaşayan yıldızların nakışlarıyla işlenen bir tül
Gibi üstünde titreyen bu gök;
Gecenin dallarında şimdi açan
Bu ay,
Bu altın gül...

Bütün bizim içindir
Ne varsa aşk ile ürpererek uyanmış, ya da uyuyan,
Neyi varsa gülmeye alışık gecenin,
Dudağımdaki öpücük senin,
Dudağının ölümsüz kırmızısı ise benim.

Bizim'çün: bizim için. **Vahdet:** birlik, teklik, birleşme, yalnızlık. **Nükuuş:** nakışlar. **Encüm:** yıldızlar. **Kamer:** ay. **Bîdâr:** uyumayan, uyanık. **Ra'şe:** titreme. **Nâim:** uyuyan, yumuşak, körpe. **Leyl:** gece. **Leyl-i handeme'nûs:** gülmeye alışkın gece. **Leb:** dudak. **Büse:** öpücük. **Surh:** kırmızılık. **Bî-zevâl:** sonu gelmeyen, ölümsüz, tükenmeyen.

DENİZ*

İsyân-ı mevc-i zâhire ettinse vakf-ı gûş
Çarparken ufk-ı zulmete bir bahr-i pür-hurûş
Bildin: o sayhalarla, o seslerle rûh-ı âb**
Bî-kaydi-i leyâle eder nakl-i ıstırâb.

Gûyâ sorar sevâhiline bahr-i nâle-gîr:
«Olmak neden neşîb-i mezellette bir esîr;
Bî-had iken semâ gibi, fîrûze-fâm iken,
Bir cilve-gâh-ı encüm-i lerzân-ı şâm iken!»

[Servet-i Fünûn, Sayı 1000,
22.7.1326 / 4.8.1910]

* Bu şiir dergide başlıksız olarak basılmıştır.
** Bu dize dergide şöyledir:
«Bildin: o şehkalarla, o seslerle rûh-ı âb» [A.B.]

DENİZ

Kuduran dalganın ayaklanışına kulak verirsen,
Çarparken karanlık ufka bir coşkun deniz,
Anlarsın ki, o çığlıklarla, o seslerle suyun ruhu
Acılarını iletir, umursamayan gecelere.

İnleyen deniz sanki sorar sahillerine:
«Neden bayağılığın çukurunda bir tutsak olmalı,
Gök gibi sınırsız ve masmavi olmak var iken,
Akşamın titrek yıldızlarının oynaştığı
[bir yer olmak var iken?»

Mevc: dalga. **Zâhir**: kudurgan, coşkun. **Vakf-ı gûş**: kulak verme, dinleme. **Ufk-ı zulmet**: karanlık ufuk. **Bahr**: deniz. **Pür-hurûş**: coşkun. **Sayha**: çığlık, haykırış. **Ruh-ı âb**: suyun ruhu. **Bi-kayd**: bağsız, umursamaz, ilgisiz. **Nakl-i ıstırâb**: acıyı iletme (anlatma, aktarma). **Sevâhil**: sahiller, kıyılar. **Nâle-gir**: inleyen. **Neşib-i mezellet**: bayağılığın çukuru (inişi). **Bi-had**: sınırsız. **Semâ**: gök. **Fîrûze-fam**: firuze renkli, mavi. **Cilve-gâh**: oynaşma yeri, cilve yeri. **Encüm**: yıldızlar. **Lerzân**: titrek, titreşen. **Şâm**: akşam.

O ESKİ HÜCREYE BENZER Kİ[1]

Ziyâ-yı şemse kapanmış bütün derîçeleri
Bir öyle hücreye benzer ki ömrümün kederi:

Gubâr-ı ye's ü fenâ sinmiş orda elvâna
Emel, heves bırakılmış sükût ü nisyâna,

Bütün hadâyık-ı histen o toplanan ezhâr
Uyur mekaabir-i mînâda bî-ümîd-i bahâr.

Bu penbe gül, bu karanfil ağır ağır erimiş[2]
Üzerlerinde değiştikçe her mükedder kış.

Ocak harâb ü tehî, lâmba kimsesiz, a'mâ,
Bu samt-ı haste eder hüzn ü uzleti îmâ.

1 Şiir, Aşiyan dergisinde «Aşk» başlığıyla çıkmıştır.
2 Bu dize dergide şöyle yayımlanmıştır:
«Bu penbe gül, bu karanfil ağır ağır solmuş»

O ESKİ ODAYA BENZER Kİ

Güneş ışığına kapanmış bütün pencereleri
Öyle bir odaya benzer hayatımın üzüntüleri;

Karamsarlık ve yokluk tozu sinmiş orada renklere
Umutla istek bırakılmış susup unutmaya,

Bütün duygu bahçelerinden toplanan o çiçekler
Uyur sırça mezarlarda bahardan umudu kesmiş.

Bu pembe gül, bu karanfil ağır ağır erimiş
Üzerlerinde değiştikçe her üzüntülü kış.

Ocak yıkık ve boş, lamba kimsesiz, kör,
Bu hasta susuş acıyla yalnızlığı anımsatır.

Soluk cidâra asılmış, durur garîk-i melâl
O çehreler ki uyur gözlerinde eski hayâl...

O eski hücreye benzer ki ömrümün kederi
Çekilmiş ufk-ı teselliye karşı perdeleri...[3]

[Âşiyân, sayı 31,
4.12.1324 / 17.12.1908]

Deriçe: kapı, pencere. Gubâr: toz. Fenâ: yokluk. Ye's: karamsarlık, aşırı üzülme. Emel: umu, istek. Elvân: renkler.

3 Bu dizeden sonra dergide şu beyit bulunmaktadır:

«Evet bu hücreye benzer şebâb-ı muhtazırım
Düzeltecek ele hicrân içinde muntazırım.» [A.B.]

Soluk duvara asılmış, durur sıkıntıya boğulmuş
O yüzler ki uyur gözlerinde eski hayal...

O eski odaya benzer ki hayatımın kederi
Çekilmiş avunma ufkuna karşı perdeleri...

Nisyân: unutma, unutuluş. **Hadâyık:** bahçeler. **Ezhâr:** çiçekler. **Mekabir:** mezarlar. **Minâ:** sırça, cam, şişe. **Bî-ümmid:** umutsuz. **Mükedder:** üzüntülü. **Tehî:** boş. **Uzlet:** inziva, yalnızlık. **A'mâ:** kör. **Samt:** susma, sessizlik. **İmâ:** üstü örtülü anlatma, anımsatma, belirtme. **Cidâr:** duvar. **Garik:** batmış, boğulmuş. **Melâl:** sıkıntı, üzüntü. **Çehre:** yüz. **Ufk:** ufuk. **Teselli:** avutma.

ŞEB-İ NİSÂN

Mahmûr, muzî, mâî, derin bir şeb-i Nîsân
Olmuştu nücûmiyle miyâh-ı dile rîzân.
Dallardan uçan ıtr-ı bahâr-ı mütefekkir
Dökmüştü o solgun şebe hulyâ, emel ü şi'r.
Sesler gülüşür sâyede, sevdâ ile bî-hûş,
Bâd anları eylerdi nevâzişle der-âguuş.
Bir cism-i perestîdeyi kalb üstüne sarmak
Hırsıyla başım sıtmalı, gözler kuru, parlak,
Eller asabî, hıçkırarak sâhile indim,
Karşımda deniz... göklerin altında gezindim.

Ey sen ki uzaktan mütebessim, heves-âmûz
Olmuş şeb-i ömrümde nigâhın bana merkûz,
Leyl işte, sükût işte... yed-i sâhir-i Nîsân,
Dökmüş suya ezhâr-ı ziyâ, dillere nîrân;
Olmuş denizin rûhu semâlarla hem-âguuş
Bin bûseyi tanzîr ile encüm suya dolmuş;
Eşcâr ü havâ gölgede sessiz sarışır, gel![1]
Gel, yalnızım ey beklenilen hüsn-i muhayyel!

Ey çeşm-i siyâh, ey dağınık zülf-i şeb-engîz,
Ey leb ki eder âteşi her cinneti tecvîz,
Ey sîne ki âlâmımı tenvîm edeceksin,
Ey rûh-ı heves, rûh-ı ziyâ, rûh-ı mehâsin,
Gelsen ve bu hicrânı, bu âlâmı bitirsen,
Sen anlayacaksın beni ey rûh-ı ziyâ, sen!

NİSAN GECESİ

Uykulu, ışıklı, mavi, derin bir Nisan gecesi
Yıldızlarıyla gönül sularına dökülmüştü.
Dallardan uçan düşünceli baharın güzel kokusu
Dökmüştü o solgun geceye hulya, istek ve şiir.
Sesler gülüşür gölgede, sevgiyle şaşırmış;
Yel onları okşayarak kucağına alırdı.
Tapınılan bir vücudu kalp üstüne sarmak
Tutkusuyla başım sıtmalı, gözlerim kuru, parlak,
Ellerim sinirli, hıçkırarak kıyıya indim,
Karşımda deniz... Göklerin altında gezindim.

Ey sen ki uzaktan gülümser, istekli,
Hayatımın gecesinde bakışın bana çevrilmiş,
Gece işte, sessizlik işte... Nisanın büyüleyen eli
Suya ışıktan çiçekler dökmüş, gönülleri aydınlatan
Denizin ruhu göklerle kucak kucağa,
Bin kez öpüşürcesine yıldızlar suya dolmuş;
Ağaçlar ile hava gölgede sessizce sarışıyor, gel!
Gel, yalnızım, ey beklenilen hayalî güzellik!

Ey kara göz, ey geceyi andıran dağınık saç,
Ey ateşi her çılgınlığa izin veren dudak,
Ey üzüntülerimi uyuşturacak göğüs,
Ey isteğin ruhu, ışığın ruhu, güzelliklerin ruhu,
Gelsen ve bu ayrılığı, bu acıları sona erdirsen,
Sen anlayacaksın beni ışığın ruhu, sen!

Kendimle bütün bunları tekrâr ediyordum.[2]
Doğmuştu kamer, şimdi, uzaklardaki mağmûm
Dağlardan; açık ra'şeler elvâha dağılmış,[3]
Sarmış dil-i eşyâyı heves, bûsiş ü hâhiş.
Hep çift idi karşımda: kamer, encüm ü eşcâr,
Bendim yalnız ordaki bî-hemser ü bî-dâr;[4]
Durgun suya baktım ve dedim: Âh ölebilsem
Mâdâm ki yok ağlayacak mevtime kimsem.

[Resimli Kitap, C. I, Sayı 5,
Kânûnısânî 1324 / Ocak 1909]

Mahmûr: uykulu, süzgün. **Muzi**: parlak, ışıklı. **Mâi**: mavi, su renginde. **Şeb**: gece. **Nücûm**: yıldızlar. **Miyâh**: sular. **Dil**: gönül. **Rizân**: akan, dökülen. **Itır**: güzel koku. **Mütefekkir**: düşünen, düşünür. **Emel**: istek, amaç. **Sâye**: gölge, yardım. **Bi-hûş**: şaşkın, sersem, deli. **Bâd**: yel, rüzgâr. **Anlar**: onlar. **Nevâziş**: okşama, gönül alma. **Der-aguuş**: kucaklama, sarma. **Perestide**: tapınılan. **Asabî**: sinirli.

1, 2, 3, 4 numaralı dizeler dergide şöyledir:

1 «Eşcâr ü havâ gölgede sessiz sarılır... gel»
2 «Ye'simle bütün bunları tekrâr ediyordum.»
3 «Dağlardan... açık lerzeler elvâha dağılmış.»
4 «Yalnız ben idim ordaki bî-hemser-i bî-dâr.»

[A.B.]

Kendi kendime hep bunları tekrar ediyordum.
Doğmuştu ay, şimdi, uzaklardaki tasalı
Dağlardan; açık ürpermeler her yana dağılmış,
Sarmış eşyanın gönlünü istek, öpüş ve dilek.
Her şey çift idi karşımda: Ay, yıldızlar ve ağaçlar,
Bendim yalnız orada eşsiz ve uykusuz.
Durgun suya baktım ve dedim: Ah, ölebilsem,
Madem ki yok ölümüme ağlayacak kimsem.

Mütebessim: gülümseyen. **Heves-âmûz:** hevesli, istek öğreten (uyandıran). **Nigâh:** bakış. **Merkûz:** saplanmış, dikilmiş. **Leyl:** gece. **Yed:** el, güç, yardım. **Sâhir:** büyüleyen. **Ezhâr:** çiçekler. **Ziyâ:** ışık. **Nirân:** aydınlıklar, parıltılar, cehennem. **Hem-aguuş:** kucak kucağa, sarmaş dolaş. **Bûse:** öpücük. **Tanzir:** benzetme. **Encüm:** yıldızlar. **Eşcâr:** ağaçlar. **Hüsn:** güzellik. **Muhayyel:** hayal edilen. **Çeşm:** göz. **Şeb-engiz:** geceyi andıran. **Leb:** dudak. **Tecviz:** izin verme. **Âlâm:** acılar, üzünçler. **Tenvim:** uyutma, uyuşturma. **Mehâsin:** güzellikler. **Hicrân:** ayrılık.

Kamer: ay. **Mağmûm:** tasalı. **Ra'şe:** titreme. **Elvâh:** levhalar, tablolar, düzeyler. **Bûsiş:** öpüş. **Hâhiş:** istek, isteme. **Kamer:** ay. **Bi-hem-ser:** arkadaşsız, eşsiz. **Bi-dâr:** uykusuz, uyumayan. **Mevt:** ölüm.

EVİM*

Yeşil ve gölgeli dallarda gizlenen ve gülen
Evim... Bugün bana âid, bugün benimsin sen...

Dudaklarım kuru, kaç def'a bir yabancı ayak,
Sükût-ı leyli dolaştıkça sandım ayrılmak
Takarrüb etti harîm-i cidâr ü sakfından,
Bir ufk-ı bî-kesin üstünde ağlıyorken ben
Geçen havâlara sevdâmı eyleyip peyrev,
Tehî, soğuk kalacaktın zavallı, bî-kes ev.
Ve akşam üstü sükûtunda lâmba yanmayacak,
Ağaçların susacak, camlarında aks-i şafak
Görünmeden sönecek. Leyl-i girye, leyl-i melûl
İnince eyleyecek şekl-i pür-gumûmun ufûl.

Fakat bugün bana âid, bugün benimsin sen.
Sevimli ev ki bu koynunda en kudurmuş, en
Derin mesâib ü ehvâle karşı mahfûzum,
Dolaşmıyor senin üstünde şimdi eski ölüm.**

* Meşrutiyet ilânı akabinde yazılmıştı [Ahmet Haşim]
** Bu dize dergide şöyledir [A.B.]:
«Dolaşmıyor bugün üstünde eski korku, eski ölüm...»

EVİM

Yeşil ve gölgeli dallarda gizlenen ve gülen
Evim... Bugün bana ait, bugün benimsin sen...

Dudaklarım kuru, kaç kez bir yabancı ayak,
Sessiz geceyi dolaştıkça, sandım, ayrılmak
Yaklaştı evinin duvar ve çatısından.
Bir kimsesiz ufkun üstünde ağlıyorken ben,
Geçen havaların ardına sevgimi takarak
Boş, soğuk kalacaktın zavallı, kimsesiz ev.
Ve akşam üstü sessizliğinde lamba yanmayacak,
Ağaçların susacak, camlarında şafağın yansıması
Görünmeden sönecek... Ağlayan gece, üzgün gece
İnince, acılarla dolu biçimin yok olacak.

Fakat bugün bana ait, bugün benimsin sen.
Sevimli ev, senin bu koynunda en kudurmuş, en
Derin felâketlere ve korkulara karşı korunurum,
Dolaşmıyor senin üstünde şimdi eski ölüm.

Ağaçların gülerek bir bahâr-ı digerle
Güneş ve kuşları tutmakta tâze ellerle*
Rükûd-ı sâyede açtıkça râz-ı çeşm-i kamer
Havuzlarında açar deste deste neylüfer...

Sevimli ev... Bugün altında aşkı bekliyorum,
O penbe tıfl-ı melek-çehre nerdedir? diyorum...

[Resimli Kitap, C. I, Sayı 1,
Eylül 1324 / Eylül 1908]

Leyl: gece. Takarrûb: yaklaşma. Harîm: evin içi, avlu. Cidâr: duvar, zar. Sakf: tavan, çatı. Bikes: kimsesiz. Peyrev: ardı sıra giden, izleyen. Tehî: boş. Girye: ağlama.

* Bu dize dergide şu biçimde yayımlanmıştır:
«Tuyûr u şemsi tutar incè, tâze ellerle;» [A.B.]

Ağaçların, gülerek bir başka baharla
Güneş ve kuşları tutmakta taze ellerle.
Gölgenin durgunluğunda açtıkça ayın gözündeki sır,
Havuzlarında açar demet demet nilüfer...

Sevimli ev... Bugün altında aşkı bekliyorum,
O pembe, melek yüzlü çocuk nerdedir? diyorum...

gözyaşı. Pûr-gumûm: tasa dolu. **Üfûl:** batma, ölme. **Mesâib.** musibetler, felâketler. **Ehvâl:** korkular. **Mahfûz:** korunmuş. **Rükûd:** durgunluk. **Sâye:** gölge. **Râz:** sır. **Çeşm:** göz. **Deste deste:** demet demet. **Kamer:** ay. **Tıfl:** çocuk. **Melekçehre:** melek yüzlü.

AKS-İ SADÂ

Gözümde vahşet-i hûnîn-i şems-i gaaribe bak,
Sesimde ufku soran muhteriz, derin ve uzak
Bu ra'şe... reng-i şeb-âlûd-ı zülf-i mağmûmum,
Bu dişlerimde gülen kanlı rûh-ı mesmûmum,
Bu cebhemin düşünen rengi, titreyen bu elim,
Riyâh-ı leyle-i yeldâyla sönmeyen emelim,
Hulâsa ben... bana ey reh-neverd-i fânî, bak!

Erîke-dâr-ı zer-iklîli olduğum âfâk
Ne oldu bilmiyorum, sorma, ey yabancı, bırak,
Ve bil ki rahımı zulmette eyledim ta'kîb,
Ne gölgeler, ne fusûl etti pâyımı terhîb,
Mesâfeler bana sihr-i hayâli öğretti;
Denizlerin ebedî gayz-ı târ ü mümtedi,
Başımda her gece bî-hiss ü bî-emel, bî-dâr
Nücûmu söndürerek yırtılan büyük rüzgâr
Vuhûş-ı rûhumu zehriyle etti perverde;
Dolaştığım o derin uzlet-i mükedderde
Sularda encümü her akşam eyleyip târâc
Ölen güneşlere onlarla işledim bir tâc;
Kopardığım o nücûmun kalırdı bende zeri,
Zer-i nücûm ile nakşoldu pâyımın eseri,
Ukûs-ı vahşeti ta'kîbe koştuğum gecede;
Bütün semâ düşüyorken tahayyül ü vecde,
Nücûm u hâba karışmış münevver ü muzlim
Sükût-ı nâ-mütenâhîye mezc-i rûh ettim:

Aks-i sadâ: yankı, yansıma. **Hûnin**: kanlı. **Şems**: güneş. **Muhteriz**: çekingen, sakınan. **Ra'şe**: titreme. **Şeb-âlûd**: gece bulaşmış. **Magmûm**: tasalı. **Mesmûm**: zehirlenmiş, zehirli, ağulu. **Riyâh**: rüzgârlar. **Leyle**: gece. **Yeldâ**: uzun.

YANKI

Gözümde batan güneşin kanlı yabanlığına bak,
Sesimde ufku saran çekingen, derin ve uzak
Bu titreme... tasalı saçımın geceye bulaşmış rengi.
Bu dişlerimde gülen kanlı, ağulu ruhum,
Bu yüzümün düşünen rengi, bu titreyen elim,
Uzun gecenin rüzgârlarıyla sönmeyen umudum,
Sözün kısası ben... Ey ölümlü yolcu, bana bak!

Altın taçlı hükümdarı olduğum ufuklar
Ne oldu bilmiyorum, sorma, ey yabancı, bırak
Ve bil ki yolumu karanlıkta izledim,
Ne gölgeler, ne mevsimler ayaklarımı korkuttu,
Uzaklıklar bana hayalin büyüsünü öğretti.
Denizlerin ölmeyen, karanlık ve uzun kini,
Başımda her gece duygusuz ve isteksiz, uyanık
Yıldızları söndürerek yırtılan büyük rüzgâr
Ruhumdaki yırtıcı hayvanlarını zehriyle besledi.
Dolaştığım o derin, üzgün yalnızlıkta
Sularda yıldızları her akşam yağma ederek
Ölen güneşlere onlardan bir taç işledim.
Kopardığım o yıldızların altını bende kalırdı,
Yıldızların altınıyla çizildi ayağımın izi,
Vahşetin yankılarını izlemek için koştuğum gecede.
Bütün gökyüzü hayale dalıp kendinden geçerken,
Yıldızlara ve uykuya karışmış aydınlıkla karanlık,
Sonsuz sessizliğe ruhumu kattım:

Reh-neverd: yolcu, yola çıkan. **Fâni**: ölümlü. **Erîke-dâr**: hükümdar, padişah. **Zer-iklil**: altın taç. **Afâk**: ufuklar. **Zulmet**: karanlık. **Râh**: yol. **Fusûl**: mevsimler. **Pây**: adım, ayak, yürüyüş. **Terhîb**: korkutma. **Sihir**: büyü. **Gayz**: hınç.

Girerdi rûhuma âheste, katre katre semâ,
Erirdi bende bütün şübhe-i bekaa vü fenâ
Ve böyle kaç gece iklîl-i âsümân ü nücûm
Başımda, samt-ı muhîtâta bir ilâh oldum.

Harir-i esmer-i rü'yâ ki nesceder meh-tâb
Sarardı cismimi bir muhteşem ridâ gibi, âb
Önümde nağme-i mestân-ı şeble hârelenir,
Bu hârelerde bütün âlem-i leyâl eğilir.

Muvâcihim ebediyyette hep gurûrum iken
Ağır, soğuk geceler, bâd-ı âsümân-efken,
Saçımda haykırarak arza mevt-i evraakı
Döküp, kavî uzanan her dirahtı, her sâkı,
Önümde ferş ile en sonra ben de ağlarken,
Açık, derin, ebedî, ba'zı titreyen, ba'zen
Gülen bir ince sesin aks-i dûr u münhezimi
Tehî ufuklara reddetti dâimâ sesimi.

kin. **Târ**: karanlık. **Mümted**: sürekli. **Bi-emel**: isteksiz, umutsuz. **Bi-dâr**: uyanık. **Nücûm**: yıldızlar. **Vuhûş**: yabani hayvanlar. **Perverde**: beslenmiş, büyütülmüş. **Uzlet**: köşesine çekilme, yalnızlık. **Mükedder**: üzüntülü. **Encûm**: yıldızlar. **Târâc**: yağma, çapul. **Zer**: altın. **Ukûs**: yankılar. **Tahayyûl**: hayal kurma. **Vecd**: kendinden geçme, dalgınlık. **Hâb**: uyku. **Münevver**: aydın, aydınlık. **Muzlim**: karanlık. **Nâ-mütenâhî**: sonsuz. **Sükût**: sessizlik. **Meczetmek**: karıştırmak, katmak.

Girerdi ruhuma yavaş yavaş, damla damla gökyüzü,
Erirdi bende bütün kalma ve ölme kuşkusu
Ve böyle kaç gece gök ile yıldızların tacı
Başımda, çevrelerin sessizliğine bir tanrı oldum.

Ayışığının ördüğü düşün buğday rengi ipeği
Sarardı vücudumu bir görkemli örtü gibi,
Önümde su gecenin sarhoş ezgileriyle menevişlenir,
Bu menevişlerde bütün gecelerin dünyası eğilirdi.

Benimle yüzleşen sonsuzlukta hep gururum iken
Ağır, soğuk geceler, gökten inen rüzgâr,
Saçımda bağırarak yaprakların ölüsünü yere döker.
Güçlü uzanan her ağacı, her sapı,
Önüme yayar ve sonunda ben de ağlarken,
Açık, derin, sonsuz, bazan titreyen,
Bazan gülen bir ince sesin uzak ve kırık yankısı
Boş ufuklara geri çevirdi hep sesimi.

Katre katre: damla damla. **Bekâ**: sürme, kalma. **Fenâ**: son bulma, fanilik, ölümlülük. **İklil**: taç. **Âsümân**: gök. **Samt**: Sessizlik. **Muhitât**: çevreler. **Harîr**: ipek. **Muhteşem**: görkemli. **Ridâ**: hırka, örtü, post. **Âb**: su. **Mestân**: sarhoşlar. **Şeb**: gece. **Leyâl**: geceler.

Muvâcih: karşıdaki, öndeki, yüzleşen. **Bâd**: rüzgâr. **Âsümân-efken**: gökten inen. **Evrâk**: yapraklar. **Diraht**: ağaç. **Sâk**: sap. **Ferş**: döşeme, yayma, halı, yeryüzü, kır, sahra. **Dûr**: uzak. **Münhezim**: kırık, bozguna uğramış. **Tehî**: boş.

Benimle böyle koşan kimdi? Bir gurûra rakîb
Olan o savtı seherlerde eyledim ta'kîb:
Yolun dikenleri üstünde bekledim, güldüm,
Ve dinledim... Yine savt-ı muakkibi buldum.

Bu ses kamerlerin altında pür-tahassüstü,[1]
Gurûba karşı ağır, fecr önünde mûnisti,
Karaltılarda soğuk dalgalarla yükselerek
Olurdu gayz ile memlû-yı ra'şe bir âhenk,
Sular onunla olur dil-derîde, rencîde
Suhûr-ı nâime lerzân olur havâlîde,
O savt-ı hâkimi mebhût-ı âşinâ dinler
Hudûd-ı leylede yüzlerce çeşm-i âteş ü zer...

Fakat bu seste gülen hep benim gurûrumdu,
İnildeyen yine hep sayha-i sürûrumdu;
Ve şimdi zülmet ü vahşette her emelden uzak,[2]
Bu savt-ı gâib ü hem-râhı isterim tutmak!

[Resimli Kitap, C. I, Sayı 3,
Teşrin-i evvel 1324 / Ekim 1908]

Savt: ses. **Muakkib**: izleyen, ardından giden. **Kamer**: ay. **Pür-tahassüs**: duygu dolu. **Fecr**: tan yerinin ağarması, tan vakti, gün ağarması. **Mûnis**: alışılmış, cana yakın. **Memlû**:

1, 2 Bu dizeler dergide şöyle çıkmıştır [A.B.]:

«Bu ses kamerlerin altında bir tahassüstü»
«Ve şimid zulmet ü vahdette her emelden uzak.»

Benimle böyle koşan kimdi? Bir gurura karşı
O sesi tan yeri ağarmadan izledim:
Yolun dikenleri üstünde bekledim, güldüm,
Ve dinledim... Yine izleyen sesi buldum.

Bu ses ayların altında duygu doluydu,
Gün batımına karşı ağır, tan ağarırken cana yakındı.
Karaltılarda, soğuk dalgalarla yükselerek,
Öfkeyle ürperip bir ahenk yaratırdı.
Sular onunla kırılır, incinirdi.
Uyuyan kayalar yörede titreşir,
O egemen sesi, tanımanın şaşkınlığıyla, dinlerdi,
Gecenin sınırında ateş ve altından yüzlerce göz...

Fakat bu seste gülen hep benim gururumdu,
İnildeyen de yine hep sevincimin çığlığıydı.
Ve şimdi karanlık ile vahşette her umuttan uzak,
Bu yoldaşım olan kayıp sesi tutmak isterim!

dolu. Ra'şe: titreme, ürperme. Dil-deride: Gönlü yırtılmış (kırılmış). Gayz: hınç, öfke. Rencide: incinmiş. Suhûr: kayalar. Nâim: uyuyan. Havâli: göre. Lerzân: titrek. Mebhût: şaşkın. Âşinâ: tanıdık. Hudûd: sınır. Leyle: gece. Çeşm: göz. Zer: altın. Sayha: çığlık. Sürûr: sevinç. Zulmet: karanlık. Hem-râh: yoldaş, yol arkadaşı.

SON SAAT*

Akşam, ufukta beldeler eylerken iştiâl
Örter cebîn-i neş'eyi bir hüzn-i bî-sebeb;
Sesler durur, hayâl uyuşur dilde, beste-leb,
Yüksekte nefha nefha eser bâd-ı infiâl.

Bülbül şikâr-ı sâye, sular şimdi pür-zılâl,
Sîmâ-yı âbı ra'şeler âheste meşy-i şeb;
Eşcâr dinlenir gibi, bir mûsikî-i kalb
Yorgun gezer havâları hicrân ü hüzne dâl.

Bî-rengî-i semâya döner, çehre-i hayât,
Pûşîdelerle rûha girer haşr-i hâtırat,
Ağlar şebâb-ı münkesir âtî-i hâile...

Bir şehka-i hafî eder eşyâda ittisâ
İndikçe şimdi, hüzn-i garîb-i sevâhile**
Âlâyiş-i nücûm île bir leyle-i vedâ'.

[Servet-i Fünûn, Sayı 1029,
10.2.1326 / 23.2.1911]

* Bu şiir Servet-i Fünûn dergisinde «Hamdullah Suphi Beye» sunulmuştur. Hamdullah Suphi Tanrıöver (1885-1966) yazar, hatip ve politikacı. [A.B.]

** Bu ve altındaki dize dergide şöyle çıkmıştır [A.B.]:
«İndikçe samt ü bu'd u garîb-i sevâhile
«Zer-lerziş-i nûcûm ile bir leyle-i vedâ»

SON SAAT

Akşam, ufukta kentler yanıp parlarken,
Sevincin alnını sebepsiz bir üzüntü örter;
Sesler durur, hayal uyuşur gönülde, dudaklar kapalı,
Yüksekte dargın rüzgâr güzel kokularıyla eser.

Bülbül gölgeye gizlenir, sular gölgelerle doludur şimdi,
Suyun yüzünü gecenin yürüyüşü yavaşça titretir;
Ağaçlar dinlenir gibi ,bir yürek ezgisi
Yorgun gezer havaları, ayrılık ve sıkıntıyı belirtir.

Hayatın yüzü göğün renksizliğine dönüşür,
Ruha girer anıların mahşeri örtülerle,
Ağlar kırgın gençlik korkulu geleceğe.

Bir gizli hıçkırık eşyada genişleyip çoğalır
İndikçe şimdi kıyıların garip üzüntüsüne
Bir ayrılık gecesi yıldızların gösterişiyle.

İştial: Parlama, yanma, tutuşma. **Cebîn**: alın. **Bî-sebeb**: sebepsiz. **Hüzn**: üzünç, sıkıntı. **Dil**: gönül. **Beste-leb**: dudağı kapalı (bağlı). **Nefha**: esme, güzel koku. **Bâd**: yel, rüzgâr. **İnfial**: gücenme, darılma. **Şikâr-ı sâye**: gölgenin avı, gölgeye av olmuş (gizlenmiş). **Pürzılâl**: gölgelerle dolu. **Simâ**: yüz. **Âb**: su. **Ra'şe**: ürperme, titreme. **Âheste**: yavaş yavaş. **Meşy**: yürüyüş. **Şeb**: gece. **Eşcâr**: ağaçlar **Musiki-i kalp**: kalp müziği, yürek ezgisi. **Hicrân**: ayrılık. **Dâl**: gösteren, işaret eden. **Bî-renk**: renksiz. **Çehre**: yüz. **Pûşide**: örtü, örtülmüş. **Haşr**: mahşer, kıyamet. **Hâtırât**: anılar. **Şebâb**: gençlik. **Münkesir**: kırık, kırgın. **Âti**: gelecek. **Hâil**: korkulu, korkunç. **Şehka**: hıçkırık. **Hafî**: gizli. **İttisâ**: bollaşma, çoğalma. **Sevâhil**: kıyılar, sahiller. **Âlayiş**: gösteriş, tantana. **Nücûm**: yıldızlar. **Leyle**: gece. **Vedâ**: ayrılış.

KENDİME

Bu dört şi'ri mimâr Celâl Beye* ithâf ediyorum.

Sen uzletinde böyle dururken hayâle râm,
Âsûde bir sükûn ile lâ-kayd ü bî-heves,
Birden havâya savt-ı kıyâm oldu râşe-res,
Karşında ufk-ı hûn u cidâl etti irtisâm.

Hâkim bu ceyşe nazra-i memdûde-i merâm,
Mezc ol bu cenge, sen de katıl seyle, sen de kes;
Va'd eyliyor gurûruna bir tâc-ı nûr o ses,
Âmâdedir cünûnunu takdîse ihtirâm.

Altında zâr ü hâsir iken acz-i muzmahil
Et sen rumûz-ı dîde-i âtîye rabt-ı dil,
Ye's olmasın cebînine bir lahza âşinâ!

Mev'ûd olan kudûmunu, bil, bekliyor, yarın
Bir arz-ı zıll ü nağmede, bir taht-ı mu'tenâ
Yerlerde nakş-ı meşyi bütün hûn olanların!

[Servet-i Fünûn, Sayı 974,
12.1.1325 / 25.1.1910]

Uzlet: köşeye çekilme. Râm: bağlı. Asûde: rahat, dinç. Sükûn: dinginlik, durgunluk. Lâ-kayd: ilgisiz, kayıtsız. Bî-heves: hevessiz, isteksiz. Savt: ses. Kıyâm: ayaklanma, başkaldırı. Râşe-res: titreme getiren, titreten. Hûn: kan, ölüm. Cidâl: kavga, çarpışma. İrtisâm: resmolma. Ceyş:

* Celâl Bey resim, mimarlık, sanat, arkeoloji dallarında eserleri olan Celâl Esat Arseven (1875 - 1971)'dir. [A.B.]

KENDİME

Bu dört şiiri mimar Celâl Beye sunuyorum.

Sen köşene çekilip böyle hayale bağlı dururken,
Rahat bir dinginlikle ilgisiz ve isteksiz,
Havayı bir başkaldırının sesi titretti birden,
Karşında kanın ve kavganın ufku belirdi.

İsteğin uzun bakışı bu sese egemen,
Karış bu savaşa, sen de katıl sele, sen de kes;
Öneriyor onuruna ışıktan bir taç o ses,
Hazırdır çılgınlığını kutsamaya saygıyla.

Kırılıp inlerken altında çöken bir güçsüzlük,
Sen geleceğin gözündeki işaretlere gönül bağla,
Bir an bile umutsuzluk tanışmasın alnınla!

Bil ki, adanan gelişini bekliyor yarın,
Bir gölge ve ezgi dünyasında, özenle kurulmuş bir taht,
Yerlerde adımlarının izi bütün kana bulananların!

ses. **ordu,** asker. **Nazr:** bakış. **Memdûde:** uzamış. **Merâm:** istek, dilek, amaç. **Âmâde:** hazır. **Cünûn:** çılgınlık, delilik. **Takdis:** kutsama. **İhtirâm:** saygı. **Zâr:** inleyen. **Hâsir:** zarar gören. **Muzmahil:** çökmüş, dağılmış, yerilmiş. **Rumûz:** işaretler, belirtiler. **Dide:** göz. **Rabt:** bağlama, bağ. **Dil:** gönül. **Cebin:** alın. **Ye's:** üzüntü, umutsuzluk. **Âşinâ:** tanıdık. **Mev'ûd:** vaad edilmiş. adanmış. **Zıll:** gölge. **Nağme:** ahenk, ezgi, güzel ses. **Mu'tenâ:** özenli, özenilmiş. **Meşy:** yürüme, adım. **Nakş:** iz, resim, nakış, yazı.

RÜŞD

Rûhun edeydi dâ-vet-i encümden ihtirâz,
Ey sen ki bir ümîd ile açtın muhâle per,
Hâlen leyâl-i giryede etmezdi terk-i fer,
Ömrün olurdu nesr-i maâliye bir firâz!..

Ettin müfâd-ı samt-ı temâsîle bahş-ı râz,
Neşreyledin avâlime hulyânı derbeder:
Za'fından aldı şeklini sîmâ-yi vehm-eser,
Şi'rinden aldı hüsnünü mâh-ı semâ-tırâz...

Mevt olmadan bu hâbına, bîçâre, mukterin
Gel, mevc-i nûr-ı fecr-i muhîtâta gir, gerin,
Sil, kalmasın gözünde eser dünkü sâyeden.

Bâlâda bil ki mâi semâlar durur tehî
Bir doğru varsa, yerde, o sensin, yegâne sen.
Her gaayen olsun ufk-ı gurûrunda müntehî.

[Servet-i Fünûn, Sayı 977,
11.2.1325 / 24.2.1910]

Rüşd: erginlik. **Encüm**: yıldızlar. **İhtiraz**: çekinme, sakınma. **Muhâl**: olmayacak, boşuna. **Per**: kanat. **Leyâl**: geceler. **Giryende**: ağlayan. **Ter**: yaş, ıslak, taze, ışık. **Nesr**: akbaba, kartal. **Meâli**: yücelikler, ululuklar. **Firâz**: yokuş, yüksek, tepe. **Müfâd**: anlama, kavrama, anlam. **Samt**: susma, sessizlik. **Temâsil**: simgeler, resimler. **Bahş-ı râz**: giz bağışlama, sırrını açma. **Avâlim**: evrenler, âlemler. **Der-**

ERGİNLİK

Ey bir umutla boşuna kanat açan sen,
Ruhun yıldızların çağrısından sakınsaydı,
Şimdi ağlayan gecelerde ışıksız kalmazdın;
Hayatın yüceliklerin kartalına bir tepe olurdu.

Simgelerin suskun anlamına gizini bağışladın,
Yaydın evrene hulyanı darmadağın:
Güçsüzlüğünden aldı biçimini kuruntulu yüz,
Şiirinden aldı güzelliğini göğü süsleyen ay.

Yaklaşan bu ölüm uykusuna dalmadan, zavallı
Gel, çevredeki tan yeri aydınlığının dalgasına gir, gerin,
Sil, kalmasın gözünde bir iz dünkü gölgeden.

Yukarda, bil ki, mavi gökler boş durur,
Bir doğru varsa yerde, o sensin, yalnızca sen.
Her amacın gururunun ufkunda son bulsun.

beder: dağınık, serseri, kapı kapı dolaşan. **Simâ**: yüz. **Vehm-eser**: kuruntulu. **Za'f**: zayıflık, güçsüzlük. **Hüsn**: güzellik. **Mâh**: ay. **Semâ-tırâz**: göğü süsleyen. **Mukterin**: yaklaşan. **Hâb**: uyku, düş. **Muhitât**: çevreler. **Mevc**: dalga. **Fecr**: tan yerinin ağarması, tan kızıllığı. **Sâye**: gölge. **Bâlâ**: yukarı. **Tehî**: boş. **Yegâne**: biricik, yalnız. **Müntehî**: son, sona eren, biten.

ŞİMDİ*

Boğdum, sükûn-ı kahr ile, aşk-ı muhâlimin
Vahdet-güzîn-i kalbim olan yâr-ı lâlini;
Açmış o yerde kîn-i beşer şâh-bâlini
Bekler tulû-ı nahsını şems-i mezâlimin.

Kırdım meh ü nücûmunu ufk-ı leyâlimin;
Gördüm semâlarımda cünûnun hilâlini;
Sildim zekâ-yı hâr ü alîlin suâlini
Nakş-ı girift-i sîm ü zerinden hayâlimin.

Uzlet-serâ-yı samt ü gurûrumda münferid,
Yalnız sadâ-yı kalbime münkaad ü mu'tekid,
Zulmetlerin kudûmunu ben şimdi isterim!

Ezvâk-ı gayz ü kîn ile mestîdedir serim;
Hûnumda zehr-i nûr-ı gurûb etmiş inhilâl,
Mezceylemiş zalâmını yeldâma infiâl.

[Servet-i Fünûn, Sayı 991.
20.5.1326 / 2.6.1910]

Sükûn: dinginlik, durgunluk. **Kahr**: üzüntü, acı, çeki. **Muhâl**: boş, sonu gelmeyen, olmayacak. **Vahdet-güzin**: birliği (yalnızlığı) seçen. **Yâr**: sevgili. **Lâl**: dilsiz, konuşmayan. **Beşer**: insan. **Şâh-bâl**: kanat, kuş kanadının en uzun tüyü. **Tulû**: doğuş. **Nahs**: uğursuz. **Şems**: güneş. **Mezâlim**:

* Bu şiir, Servet-i Fünûn dergisindeki yayımında «Celâl Sâhir»e adanmıştır. Celâl Sâhir Erozan (1863 - 1935) Servet-i Fünûn topluluğu şairlerindendir. [A.B.]

ŞİMDİ

Boğdum —acının dinginliği ile— sonuçsuz aşkımın
Kalbimin yalnızlığını seçmiş olan suskun sevgilisini;
Açmış orada insan kini kanadını,
Zulümler güneşinin uğursuz doğuşunu bekler.

Kırdım gecelerimin ufkunun ay ve yıldızlarını;
Gördüm göklerimde yeni ayını çılgınlığın.
Sildim alçak ve sakat zekânın sorusunu,
Gümüş ve altın karışık nakışında hayalimin.

Gururumla sessizliğimin sarayında tek başıma,
Yüreğimin sesine boyun eğip inanarak yalnızca,
Karanlıkların gelişini isterim şimdi ben!

Hınç ve kinin zevkleriyle başım sarhoştur;
Kanımda gün batımı ışığının zehri erimiş,
Dargınlık katmış karanlığını uzun geceme.

zulümler. **Meh**: ay. **Nücûm**: yıldızlar. **Leyâl**: geceler. **Ufk**: ufuk. **Cünûn**: çılgınlık. **Hilâl**: yeni ay. **Hâr ü alil**: bayağı ve sakat. **Nakş**: nakış, yazı, süs, resim. **Girift**: karma karışık. **Sim**: gümüş. **Zer**: altın. **Uzlet**: yalnızlık, köşeye çekilme. **Münferid**: tek başına. **Münkaad**: boyun eğen. **Mutekid**: inanan. **Kudûm**: ayak basma, gelme. **Zulmet**: karanlık. **Ezvâk**: zevkler. **Gayz**: öfke, hınç. **Mesti**: sarhoşluk. **Ser**: baş. **Hûn**: kan. **Nûr**: ışık. **Gurûb**: gün batımı. **İnhilâl**: erime, çözülme. **Meczeylemek**: karıştırmak, katmak. **Zalâm**: karanlık. **Yeldâ**: uzun. **İnfiâl**: gücenme, darılma.

RÜZGÂR

Atıl, bağır, kuleler insin, indir ecrâmı!
Dolaşsın âteş-i haşyetle çizdiğin izler,
Duman, ziyâ, dağılan sayhalar, düşen dizler
Girîv-i mevt ile doldursun ufk-ı ârâmı!

Bu haşr-i giryede koştur benim de hulyâmı,
Hayâl-i ulvi-i nefrette kardeşiz bizler,
Başım cünûnunu, rûhum gurûrunu gizler,
Bu haşr-i giryede koştur peyinde hulyâmı...

Cibâl-i mücrime-i gayz ü sâyeden bize gül,*
Dağıt menâzır-ı bâlâyı, sonra zîre dökül
Bağır, bağır gam-ı âfâk-ı bî-şükûha bağır!

Vururken arzı mehîb âteşin, nedir ki semâ
Nedir semâda karar, yerde nûr-ı râ'şe-nümâ?
Ukûs-ı berkın ulurken, enîn-i girye nedir?

[Servet-i Fünûn, Sayı 1040,
28.4.1327 / 11.5.1911]

Ecrâm: cansız cisimler, yıldızlar. Haşyet: korku. Sayha: bağırma. Girîv: çığlık, bağrışma. Mevt: ölüm. Ârâm: dinlenme, eğlenme, durma, huzur, sabır. Haşr: mahşer. Girye: gözyaşı, ağlama. Ulvî: yüksek, yüce. Cünûn: delilik.

* Dergide bu dize şöyledir [A.B.]:
«Cibâl-ı mücrime-i gayz ü sâyede bize gül,»

RÜZGÂR

Atıl, bağır, kuleler insin, indir yıldızları!
Dolaşsın korkunun ateşiyle çizdiğin izler;
Duman, ışık, dağılan bağırışlar, düşen dizler,
Ölüm çığlığıyla doldursun durgunluğun ufkunu!

Bu gözyaşı mahşerinde koştur benim de hulyamı,
Nefretin yüce hayalinde kardeşiz bizler.
Başım deliliğini, ruhum gururunu gizler,
Bu gözyaşı mahşerinde koştur ardında hulyamı.

Hınç ve gölgenin suçlu dağlarından bize gül;
Dağıt yukardaki görünümleri, sonra aşağıya dökül;
Bağır, bağır gösterişsiz ufukların tasasına bağır!

Vururken toprağa görkemli ateşin, nedir gök,
Nedir gökte ay, yerde titreyen ışık?
Şimşeğin yankıları ulurken, ağlama iniltisi nedir?

Pey: iz, işaret, arka. **Cibâl**: dağlar. **Mücrime**: suçlu. **Gayz**: hınç. **Sâye**: gölge. **Menâzır**: görünümler, manzaralar. **Bâlâ**: yüksek, üst, yukarı. **Zir**: aşağı, alt. **Âfâk**: ufuklar. **Bîşükûh**: yüksek (büyük) olmayan, gösterişsiz. **Gam**: tasa. **Mehîb**: heybetli, korkunç .**Semâ**: gökyüzü. **Kamer**: ay. **Nûr**: ışık. **Raşe-nümâ**: titrek, titreyen. **Ukûs**: Yankılar, yansımalar. **Berk**: şimşek. **Enin**: inleme, inilti.

PİYÂLE

Bu kitâb,
dostum
Şâir ve münekkid Abdülhak Şinâsi'ye ithâf olunur.*

[Bu kitap dostum, şair ve eleştirmen Abdülhak Şinasi'ye sunulur.]

«ŞİİR» HAKKINDA BAZI MÜLÂHAZALAR*

Kariin bu kitabda okuyacağı «Bir Günün Sonunda Arzû» isimli manzûme, ilk intişar ettiği zaman mânâsı bazılarınca lüzûmundan fazla muğlâk telâkki edilmiş ve o münâsebetle şiirde «mânâ» ve «vuzûh» hakkında hayli şeyler söylenmiş ve yazılmıştı. Bu dakikada bunların hiçbirini hatırlamıyoruz. Nasıl hatırlayabilelim ki söylenen ve yazılanların bir kısmı şetm ve tahkir ve bir kısmı da yevmî gazete hezliyâtı nev'inden şeylerdi. Düşünüş ayrılığından dolayı hakaret, ötedenberi bizde kullanılan aşınmış bir silâhtır ki, şerefsiz bir mirâs halinde, ayni cinsten kalem sâhibleri arasında batından batına intikaal eder. Onun için hiçbir edebî nesil, bu tarz münâkaşaları tanımamış olmakla iftihâr

* Bu önsöz önce Dergâh dergisinde «Şiirde Mânâ» başlığıyla yayımlanmış, sonra Piyâle'nin başına konulmuştur. [A.B.]

«ŞİİR» ÜSTÜNE BAZI DÜŞÜNCELER

Okurun bu kitapta okuyacağı «Bir Günün Sonunda Arzu» adlı manzume, ilk yayımlandığı zaman anlamı kimilerince gereğinden çok kapalı, çapraşık sayılmış ve dolayısıyla şiirde «anlam» ve «açıklık» üstüne epey şeyler söylenmiş ve yazılmıştı. Bu dakikada bunların hiçbirini hatırlamıyoruz. Nasıl hatırlayabilelim ki, söylenen ve yazılanların bir kesimi sövgü ve aşağılama ve bir kesimi de günlük gazete saçmalıkları türünden şeylerdi. Düşünüş ayrılığından dolayı aşağılama ötedenberi bizde kullanılan aşınmış bir silâhtır ki, onursuz bir kalıt olarak, aynı türden kalem sahipleri arasında kuşaktan kuşağa geçer. Onun için hiçbir edebiyat kuşağı bu biçim tartışmaları tanımamış olmakla övünemez. Hele bilim ve edebiyat alanlarında «şakacı» ve «maskara», kâh bilgin, kâh eleştirmen, kâh sanatçı kılığında eşeğini özgürce koşturabildiğinden be-

edemez. Hele, ilim ve edeb sahalarında nekre ve maskara, gâh âlim, gâh münekkid, gâh san'atkâr kılığında merkebini serbestçe koşturabildiğinden beri, fikir alış verişinde artık insanî âdâba riâyet edildiğini görmeği ümid etmek çocukça bir safvet olur.

Ne tekerleme, ne de tahkir bir münâkaşaya zemîn olamayacağı için, biz bu satırlarda evvelce okuduklarımızı ve işittiklerimizi hatırlamağa lüzûm görmeyerek, şiirde «mânâ» ve «vuzuh»un ne kıymette şeyler olduğu hakkında kendi telâkki ve kanâatimizi söylemekle iktifâ edeceğiz.

Her şeyden evvel şunu itiraf edelim ki şiirde mânâdan ne kastedildiğini bilmiyoruz. «Fikir» dedikleri bayağı mütalealar yığını mı, hikâye mi, mazmûn mu ve «vuzuh», bunların âdi idrâke göre anlaşılması mı demektir? Şiir için bunları elzem addedenler, şiiri tarih, felsefe, nutuk ve belâgat gibi bir sürü «söz» san'atlariyle karıştıranlar ve onu asıl çehre ve alâiminde seçip tanımayanlardır. Şiirin bu mahiyette telâkki olunuşu, resim, musiki ve heykeltıraş gibi san'atların, kendilerine hâs ve münhâsır fırça, boya, nota ve kalem gibi, istimâli güç bir hünere mütevakkıf vâsıtalara mâlik bulunmalarına mukabil, şiirin bu gibi husûsî vesâitten mahrûm ve ifâdesini konuşulan lisândan istiâreye mecbûr olmasındandır. Bundan dolayıdır ki, parmaklarının tutmasını bilmediği fırçaya ve gözlerinin okumasını bilmediği notaya karşı mütehâşi ve hürmet-kâr olan nâ-ehiller, kendi kullandıkları kelimelerden vücûda gelmiş gibi gördükleri şiiri alelâde lisân mâhiyetinde telâkki ile, sırf bu zâviye-i rü'yetten bakarak, başkaca hazırlıklı olmağa hiç lüzûm görmeksizin, onu küstâhâne bir lâübâlilikle muhâkeme etmek hakkını kendilerinde bulurlar.

Halbuki şair, ne bir hakikat habercisi, ne bir belâgatlı insan, ne de bir vâzı-ı kanûndur. Şairin lisânı nesir gibi anlaşılmak için değil, fakat duyulmak üzere vücûd bulmuş musîki ile söz arasında, sözden zi-

ri düşünce alışverişinde artık insanlara yakışan görgü kurallarına uyulduğunu görmeyi ummak çocukça bir saflık olur.

Ne tekerleme, ne de aşağılama bir tartışmaya temel olamayacağı için, biz bu satırlarda önce okuduklarımızı ve işittiklerimizi anmaya gerek görmeyerek, şiirde «anlam» ve «açıklık»ın ne değerde şeyler olduğu konusunda kendi görüş ve kanımızı söylemekle yetineceğiz.

Her şeyden önce şunu itiraf edelim ki, şiirde anlam derken neyin amaçlandığını bilmiyoruz. «Fikir» dedikleri bayağı düşünceler yığını mı, hikâye mi, kalıp mı? Ve «açıklık», bunların sıradan bir kavrayışa göre anlatılması mı demektir? Şiir için bunları çok gerekli sayanlar, şiiri tarih, felsefe, söylev ve güzel konuşma gibi bir sürü «söz» sanatlarıyla karıştıranlar ve onu asıl yüzü ve belirtileriyle seçip tanımayanlardır. Şiirin bu nitelikte görülüşü, resim, müzik ve heykel gibi sanatların, kendilerine özgü fırça, boya, nota ve kalem gibi, kullanılması güç bir ustalığa bağlı araçları bulunmasına karşılık, şiirin bu gibi özel araçlardan yoksun ve anlatımını konuşulan dilden ödünç almaya zorunlu olmasındandır. Bundan dolayıdır ki, parmaklarının tutmasını bilmediği fırçaya ve gözlerinin okumasını bilmediği notaya karşı çekingen ve saygılı olan beceriksizler, kendi kullandıkları sözcüklerden ortaya çıkmış gibi gördükleri şiiri, sıradan «dil» niteliğinde sayarak, salt bu görüş açısından bakarak, başkaca hazırlıklı olmaya hiç gerek görmeksizin, onu küstahça bir saygısızlıkla yargılamak hakkını kendilerinde bulurlar.

Oysa şair ne bir hakikat habercisi, ne güzel konuşan bir insan, ne de bir yasa koyucudur. Şairin dili «düzyazı» gibi anlaşılmak için değil, ama duyulmak üzere oluşmuş, müzik ile söz arasında, sözden çok müziğe yakın, ortalama bir dildir. «Düzyazı»da üslûbun kurulması için kaçınılmaz olan öğelerin hiçbiri şiir için

yâde musîkiye yakın mutavassıt bir lisândır. «Nesir» de üslûbun teşekkülü için zarûrî olan anâsırın hiçbiri şiir için mevzû-ı bahs olamaz. Şiir ile nesir, bu itibârla yekdiğeriyle nisbet ve alâkası olmayan, ayrı nizamlara tâbi, ayrı sahalarda ayrı eb'âd ve eşkâl üzere yükselen ayrı iki mimârîdir. Nesrin müvellidi akıl ve mantık, şiirin ise idrâk mıntakaları hâricinde, esrâr ve mechûlâtın geceleri içine gömülmüş, yalnız münevver sularının ışıkları, gâh ü bî-gâh ufk-ı mahsûsâta akseden kudsî ve isimsiz bir membadır.

Şiirin evzâ ve harekâtını taklide özenen bir nesrin sahteliğine, ancak nesrin sarâhat ve insicâmını istiâre eden gölgesiz bir şiirin hazîn çıplaklığı erişebilir. Denilebilir ki «şiir», nesre kaabil-i tahvil olmayan nazımdır.

Birkaç ay evvel «halis şiir» hakkında, meşhûr bir münekkidle münâkaşası, bütün medenî fikir dünyâsını alâka-dâr eden rahip Bremond'un dediği gibi, muhâkeme, mantık, belâgat, insicâm, tahlil, teşbih, istiâre ve bütün bunlara müşâbih evsâf, şafak aydınlığı gibi her dokunduğuna gül penbeliği veren şiirin sihir-kâr tesiriyle tebdil-i mahiyet edip istihâle etmedikçe, anâsırı meyânına dâhil oldukları cümle alelâde «nesir»den başka bir şey değildir. Hattâ manzûmede, elektrik cereyânı nev'inden olan şiir seyyâlesi bir an inkıtâa uğradı mı, bütün bu anâsır, derhâl fıtrî çirkinliklerine sukut ederler. Şiir bir hikâye değil, sessiz bir şarkıdır.

Sırr-ı men ez nâle-i men dûr nist
Lîk çeşm ü gûşrâ an nûr nist

«Mânâ» araştırmak için şiiri deşmek, terennümü yaz gecelerinin yıldızlarını ra'şe içinde bırakan hakîr kuşu, eti için öldürmekten farklı olmasa gerek. Et zerresi, susturulan o sihr-engîz sesi telâfiye kâfi midir?

söz konusu olamaz. Şiir ile düzyazı bu bakımdan birbiriyle bağıntı ve ilgisi olmayan, ayrı düzenlere bağlı, ayrı alanlarda ayrı boyutlar ve biçimler üzere yükselen iki ayrı yapıdır. Düzyazının doğurucusu akıl ve mantık, şiirin ise, algı bölgeleri dışında, gizlilik ve bilinmezliğin geceleri içine gömülmüş, yalnız aydınlık sularının ışıkları arada sırada duyumların ufuklarına yansıyan kutsal ve adsız kaynaktır.

Şiirin durum ve hareketleri taklide özenen bir düzyazının sahteliğine, ancak düzyazının açıklık ve tutarlığını ödünç alan gölgesiz bir şiirin acıklı çıplaklığı erişebilir; denilebilir ki «şiir», düzyazıya çevrilemeyen koşuktur.

Birkaç ay önce «katıksız şiir» üstüne, ünlü bir eleştirmenle tartışması bütün uygar düşünce dünyasını ilgilendiren Rahip Bremond'un[1] *dediği gibi, usa vurma, mantık, güzel söz, tutarlılık, çözümleme, benzetme, iğretileme ve bütün benzeri özellikler, tan aydınlığı gibi her dokunduğuna gül pembeliğini veren şiirin büyüleyici etkisiyle niteliği değişmedikçe öğeleri arasına katıldıkları «tümce» bayağı «düzyazı»dan başka bir şey değildir. Hattâ manzumede, elektrik akımına benzeyen şiir akışı bir an kesildi mi, bütün bu öğeler hemen doğuştan taşıdıkları çirkinliklerine düşüverirler. Şiir bir hikâye değil, sessiz bir şarkıdır.*

Benim gizim inleyişimden uzak değil,
Ama gözde, kulakta o ışık yok.[2]

«Anlam» araştırmak için şiiri deşmek, ötüşü yaz gecelerinin yıldızlarını ürperiş içinde bırakan değersiz kuşu, eti için öldürmekten farklı olmasa gerek. Et zerresi, susturulan o büyüleyici sesin yerini doldurabilir mi?

1 Henri Brémond (1855 - 1933) Fransız keşiş ve eleştirmeni. [A.B.]

2 Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden. (Bak: Abdülbaki Gölpınarlı. Mevlânâ, 1973, s. 51). [A.B.]

Şiirde her şeyden evvel ehemmiyeti hâiz olan, kelimenin mânâsı değil, cümledeki telâffuz kıymetidir. Şâirin hedefi, her kelimenin cümledeki mevkiini, diğer kelimelerle olacak, temâs ve tesâdümden ve esrârengîz izdivâclardan mütehassıl tatlı, mahrem, havaî veyâ haşîn sese göre tâyin ve müteferrik kelime âhenklerini, mısraın umûmî revişine tâbi kılarak, mütemevviç ve seyyâl, muzlim veyâ muzî, ağır veyâ serî hislere, kelimelerin mânâsı fevkinde, mısraın musiki temevvücâtından nâ-mahdûd ve müessir bir ifâde bulmaktır.

Kelime tahavvülâtı ve âhenk endişeleri arasında «mânâ» küsûfa uğrarsa, «rûh» onu âhengin lezzetiyle telâfi eder. Esâsen «mânâ», âhengin telkinâtından başka nedir? Şiirde mevzû, şair için ancak terennüm ve tahayyüle bir vesîledir. Sıkı bir defne ormanının ortasına bırakılan bal dolu bir fağfûr kavanoz gibi, mânâ, şiirin yaprakları içinde gizlenerek her göze görünmez ve yalnız hayalât ve kelime kafilelerini, vızıltılı arılar gibi, hâricen etrâfında uçuşturur. Fağfûr kavanozu görmeyen kari, bu muhayyir-ül ukuul arıların kanat musikisini işitmekle zevk alır. Zirâ kırmızı çiçekli siyâh defne ormanının bütün sırrı bu gümüş kanatların sesindedir.

Bu târifin hâricinde hiçbir şiir yoktur. Böyle olmadığı iddia edilebilecek bir şiir varsa, o şiir değildir ve ona «şiir» diyenler, ancak yabancılardır.

Şiirin bir müşterek lisân olmasını isteyenlerin vâhi hayâline tahakkuk imkânı temenni etmekle berâber, şimdiye kadar hiçbir büyük şâirin mahdûd bir insân tabakası hâricinde anlaşılmış olduğu iddiâ edilemiyeceği kanaatindeyiz. Hâmid'in binlerce hayrânı içinden, onu okumuş olanlar yüzde on bile değilken, anlayanlar bu yüzde onun binde biri nisbetinde bile değildir. Şöhret, anlayan kuvvetli iki üç ruhtan taşan heyecân seyyâlelerinin zayıf rûhları arkasında sürükleyip almasiyle vücûd bulur. Başka türlü şöhret, asıl ve

Şiirde, her şeyden önce önemli olan sözcüğün anlamı değil, tümcedeki söyleniş değeridir. Şairin amacı, her sözcüğün tümcedeki yerini öbür sözcüklerle olacak değinme ve çarpışmalardan ve anlaşılmaz birleşmelerden ortaya çıkan tatlı, gizli, yumuşak ya da sert uyumlarını dizenin bütünündeki gidişe bağlayarak dalgalı ve akıcı, karanlık ya da ışıklı, ağır ya da hızlı duygulara, sözcüklerin anlamlarının üstünde, dizenin müziksel dalgalanmalarından gelen sınırsız ve etkili bir anlatım bulmaktır.

Sözcük değişiklikleri ve uyum kaygıları arasında anlam kararırsa, «ruh» onu uyumun tadıyla giderir. Aslında, «anlam» uyumun aşıladığı şeylerden başka nedir? Şiirde «konu» şair için ancak söylemeye ve hayal kurmaya bir gerekçedir. Sık bir defne ormanında bırakılan bal dolu bir fağfur kavanoz gibi, «anlam» şiirin yaprakları içinde gizlenerek her göze görünmez ve yalnız hayal ve sözcük kafilelerini, vızıltılı arılar gibi, dışardan çevresinde uçuşturur. Porselen kavanozu görmeyen okur, arıların bu akılları durduran kanat müziğini işitmekten tat alır. Çünkü kırmızı çiçekli kara defne ormanının bütün gizi bu gümüş kanatların sesindedir.

Bu tanımın dışında hiçbir şiir yoktur. Böyle olmadığı ileri sürülebilecek bir şiir varsa, o şiir değildir. Ve ona «şiir» diyenler şiirin ancak yabancılarıdır.

Şiirin bir ortak dil olmasını isteyenlerin boş hayaline gerçekleşme olanağı dilemekle birlikte, şimdiye kadar hiçbir büyük şairin sınırlı bir insan tabakası dışında anlaşılmış olduğunun ileri sürülemeyeceği kanısındayız. Hâmit'in binlerce hayranı içinde, onu okumuş olanlar yüzde on bile değilken, anlayanlar bu yüzde on'un binde biri bile değildir. Ün, anlayan güçlü iki üç ruhtan taşan coşku akımlarının zayıf ruhları sürükleyip arkasına almasıyla oluşur. Başka türlü ün, soy-

mağrûr bir rûh için mûcib-i hicâbdır.

Bilâ-mübâlâğa denilebilir ki herkesin anlayabileceği şiir, munhasıran dûn şairlerin işidir. Büyük şiirlerin medhalleri, tunç kanatlı müstahkem şehir kapıları gibi sımsıkı kapalıdır, her el o kanatları itemez ve o kapılar bazan asırlarca kapalı durur. Son senelerde bir müverrihimizin kolları, Nedim'i belâhete karşı saklayan kalenin kapı kanatlarını araladıktan sonradır ki cüceler, o şiirin bahçelerine girebildiler. Fakat bu girenlerden birçoğunun anlayışı, çini duvar üzerinde kirli el izleri gibi, ancak Nedim'i telvis etmiştir. Her şiirin, rûh seviyesine göre muhtelif derecelerde mânâlı olduğuna bundan daha kâfi bir delil aramağa lüzum var mı?

Şâirin «mânâlı» olmaktan evvel daha nice endişeleri vardır ki, onlara nisbetle mâna ve vuzûh, şiirin ancak ehil olmayana göre kurulmuş hâricî cebhe ve cidârını teşkil eder. Herhangi cinsten bir eser-i san'at karşısında: «Nedir?» Ne demektir? Böyle şey olur mu? Benziyor, benzemiyor!» tarzında sualler sıralayan ve ona göre fikir ve mütalea beyân eden şahıs, san'atkârın kendisinden hiçbir şey öğrenemiyeceği ve temâsından dikkatle hazer edeceği, âlim rûha musallat iğrenç bir tufeylîdir. Âsâr-ı san'atta hamâkatine gıda bulamayan ve arzın her tarâfında en fazla münteşir olan bu tufeylî, her devirde ve her memlekette san'atkârın candan düşmânı olmuştur. Hayâtta san'at-kâr, onun yüzünden, gâh süflî bir dalkavuk ve gâh ma'sûm bir kurbân olur. Bu dağınık san'at tufeylîlerinin yanında, san'at mefhumunu taglit eden bir de bir san'at memuru vardır ki edebiyatta enmûzeci «edebiyat hocası»dır. Vehle-i ûlâda unvân ve sıfatı emniyet-bahş olan bu adamın hakikatte «edebiyat dersi» kadar vâhi olduğunun düşünülmemesi şayân-ı hayrettir. Edebiyat hocası, hava satan ve meh-tâb ışığı imâl eden efsânevî tâcirler gibi güzellik his ve idrâkini, bir tâlî mek-

lu ve gururlu bir ruh için utanç vericidir.

Abartmasız denilebilir ki, herkesin anlayabileceği şiir, yalnızca düşük şairlerin işidir. Büyük şiirlerin giriş yerleri, berkitilmiş kentlerin tunç kanatlı kapıları gibi sımsıkı kapalıdır. Her el o kanatları itemez ve o kapılar bazan yüzyıllarca kapalı durur. Son yıllarda bir tarihçimizin[3] kolları Nedim'i ahmaklığa karşı saklayan kalenin kapı kanatlarını araladıktan sonradır ki, cüceler o şiirin bahçelerine girebildiler. Ama bu girenlerden birçoğunun anlayışı çini duvar üzerinde kirli el izleri gibi ancak Nedim'i kirletmiştir. Her şiirin, ruh düzeylerine göre çeşitli derecelerde anlamları olduğuna bundan daha yeterli bir kanıt aramaya gerek var mı?

Şiirin «anlamlı» olmaktan önce daha nice kaygıları vardır ki, onlara oranla anlam ve açıklık şiirin ancak anlamayanlara göre kurulmuş dış cephe ve duvarını oluşturur. Herhangi bir sanat eseri karşısında, «Nedir? Ne demektir? Böyle şey olur mu? Benziyor, benzemiyor!» yolunda sorular sıralayan ve ona göre düşünce ve görüş bildiren bir kişi, sanatçının kendisinden hiçbir şey öğrenemeyeceği ve görüşmekten özenle kaçınacağı, ruh dünyasına dadanmış iğrenç bir asalaktır. Sanat eserlerinde alıklığına besin bulamayan ve yeryüzünün her yanında pek çok çıkan bu asalak, her çağda ve her ülkede, sanatçının candan düşmanı olmuştur. Hayatında sanatçı, onun yüzünden, kâh aşağılık bir dalkavuk ve kâh suçsuz bir kurban olmuştur. Bu dağınık sanat asalaklarının yanında sanat kavramını bozan bir de sanat «memuru» vardır ki, bunun edebiyattaki örneği «edebiyat öğretmeni»dir. İlk bakışta san ve sıfatı güven verici olan bu adamın gerçekte «edebiyat dersi» kadar boş olduğunun düşünül-

3 Tarihçi Ahmet Refik Altunay (1880 - 1937). Halil Nihat'ın basıma hazırladığı Nedim Divânı'nın başında, şairin yaşamıyla ilgili uzun bir incelemesi vardır. [A.B.]

tep proğramına tebaan şakirdlerine öğreten, şimdiki hatalı terbiye usûlünün halk ve icâd ettiği beyhûde bir mürebbidir. Ne şâir şiiri, ne san'at-kâr san'atı tefsir ve izâh edemez. Onun için hiçbir memlekette edebiyat muallimi (nâdir istisnâlarla) ne bir şâir, ne bir nâsir, ne de başka bir surette san'ata mensûb olan bir insndır. Ekseriyetle kıraat, imlâ ve sarf hocalığından istihâle eden bu zât için şiir, sualli cevablı bir kıraat manzûmesinden fazla bir kıymeti olmadığından, nesre kaabil-i tahvil ve sarf ve nahiv tatbikatına müsâid olmayan her şiir, genç zekâlar için bir tehlike ve bir sui-misâldir. Anlaşılmak şartiyle, edebiyat hocası için üstâd ile mübtedinin eseri mefâhir-i lisân adâdına dâhil, aynı ayarda güzel yazılardır. Bir siyah gözün bakışı ve bir taze ağzın gülüşü gibi, izâh edilmeksizin kendiliğinden anlaşılan şiiri duymak için en ibtidaî asabî techizâttan mahrûm olan hoca, şiiri imlâ, sarf ve nahiv meselesi hâlinde anlatamadığı gün, kürsüde söyleyeceği artık bir tek söz kalmamıştır.

Mâmafih bir dakika için şiirde «vuzûh»un lüzûmu kabul edilse bile, evvelâ vuzûhun ne demek olduğunu anlamak lâzım gelir. Hangi türlü zekânın anlayışı vuzûha mikyâs addedilmeli? Birisine göre açık olan bir şiirin diğer birisine de öyle görünmesı hiç lâzım gelmez. Zekâlar vardır ki kâinatın ortasına atılmış sönük aynalardır. Bunların anlamadığı yalnız şu veyâ bu şiir değildir; sıkı mechûlât ormanları bunların zekâlarını ve rûhlarını her tarâftan çevirir. Geceler içinde bir ateş gibi, tepede durana belli olan mânânın uçurumdakine nâ-mer'i olması kadar zarûrî ne olabilir? Şair, umûmî lisândan müfrez kelimeleri yeni mânâlarla zenginleşmiş, her harfi yeni âhenklerle tannân, reviş ve edâsı başka bir mikyâsa göre tanzim edilmiş, hüsn, renk ve hayâl ile meşbû' şahsî bir lehçe vücûda getirdiği andan itibâren, eserinin vuzûhu karie göre tahavvül etmeğe başlar. Zira vuzûh, esere âid olduğu kadar, kariin de zekâ ve ruhuna taallûk

memesi şaşılacak şeydir. Edebiyat öğretmeni hava satan ve ay ışığı yapan söylence tüccarları gibi güzelin duyulması ve algılanmasını, bir ortaokul programı uyarınca öğrencilerine öğreten, şimdiki yanlış eğitim yönteminin yarattığı ve bulduğu yararsız bir eğiticidir. Ne şair şiiri, ne de sanatçı sanatı yorumlayıp açıklayabilir. Onun için hiçbir memlekette edebiyat öğretmeni (pek azı dışında) ne bir şair, ne bir yazar, ne de başka bir biçimde sanata bağlı olan bir insandır. Çoğunlukla okuma, yazma, dilbilgisi öğretmenliğinden dönüşüp gelen bu kimse için, şiir sorulu ve cevaplı bir okuma parçasından artık bir değeri olmadığı için, düzyazıya çevrilebilir ve dilbilgisi uygulamasına elverişli olmayan her şiir, genç zekâlar için, bir tehlike ve bir kötü örnektir. Anlaşılmak koşuluyla edebiyat öğretmeni için usta ile yeni başlayanın eseri, dilin öğündüğü şeyler arasına giren aynı ayarda güzel yazılardır. Bir kara gözün bakışı ve bir taze ağzın gülüşü gibi, açıklanmaksızın kendiliğinden anlaşılan «şiiri» duymak için en ilkel sinirsel donanımdan yoksun olan öğretmen, şiiri yazım, gramer sorunu gibi anlatamadığı gün, onun için kürsüde söylenecek artık bir tek söz kalmamıştır.

Bununla birlikte, bir dakika için şiirde «açıklık»ın gereği kabul edilse bile, önce «açıklık»ın ne demek olduğunu anlamak gerekir. Hangi zekânın anlayışı açıklığa ölçü sayılmalı? Birisi için açık olan bir şiirin başka birisi için de böyle olması hiç de gerekmez. Zekâlar vardır ki, evrenin ortasına atılmış sönük aynalardır. Bunların anlamadığı yalnız şu ya da bu şiir değildir; bilinmezliğin sık ormanları bunların zekâlarını ve ruhlarını her yandan çevirir. Geceler içinde yanan bir ateş gibi, tepede durana belli olan anlamın uçurumdakine görünmemesi kadar zorunlu ne olabilir? Şair, genel dilden çıkma sözcükleri yeni anlamlarla zenginleşmiş, her harfi yeni uyumlarla çınlayan, yürüyüşü ve söylenişi başka bir ölçüye göre düzenlen-

eden bir meseledir. Her yerde olduğu gibi, bizde de yevmî gazetenin tenbel alıştırdığı kari, şiirde kolay bir zevk bulamaz. Halbuki şiir, anlaşılmak için, rûh ve zekâ istidâdından başka çetin bir hazırlanma ve hattâ ziyâ, hava ve zaman şartları gibi müşkil birtakım hâricî avâmilin de yardımını ister. Şiirler var ki sular gibi akşamla renklenir ve ağaçlar gibi meh-tabla gölgelenir; güneşin ziyâsında ise, bu aynı şiirler teneffüs edilmez, bir buhâr olur. Uzaktan gelen bir çoban kavalını veyâ bir bahçıvan şarkısını dinleyerek ağlamak istediğimiz yaz gecelerindeki rûhumuz, öğlelerin hararetinde, taşıdığımız o ağır ve baygın rûhun eşi midir? En güzel şiirler, mânâlarını kariin rûhundan alan şiirlerdir.

Şiirde bazı aksâmın şübhe ve mübhemiyette kalması bir hatâ ve bir kusûr teşkil etmek şöyle dursun, bilâkis şiirin bediiyeti nokta-i nazarından elzemdir. Üslûbda körletici bir sarahat, İngiliz bediiyatçısı Ruskin'in dediği gibi, muhayyileye yapacak hiçbir şey bırakmaz; O zaman san'atkâr en kıymetli müttefiki olan kariin rûhundan gelecek yardımı kaybetmiş olur. Eser-i san'atın en büyük hedefi, muhayyileyi kendine râmetmektir. Buna muvaffak olmayan eserin diğer bütün meziyet ve faziletleri, onu bir eser-i san'at olmamaktan kurtaramaz.

Mevzû, gece içinde, güller gibi, cümlenin ahenkli karanlığında ve muattar heyecânı içinde bir nîm-şekil olarak, ancak sezilir bir halde bırakılırsa, muhayyile onun eksik kalan aksâmını ikmâl eder ve ona hakikatten bin kere daha müheyyiç bir vücûd verir. Harâbelerin, uzaktan gelen seslerin, nâ-tamam resimlerin, kaba yontulmuş heykellerin güzelliği hep bundandır. Hiçbir çehre, hayâlde göründüğü kadar hakikatte güzel değildir. İlk def'a kapılarından gece girdiğimiz şehirlerin gündüz manzarası, hayâl için en hazin bir sukut olduğunu kim tecrübe etmemiştir? Muhayyile, ya-

miş, güzellik, renk ve hayal dolu, kişisel bir dil ortaya çıkardığı andan başlayarak eserinin «açıklık»ı da okura göre değişmeye başlar. Çünkü açıklık esere bağlı olduğu kadar okurun da zekâ ve ruhunu ilgilendiren bir sorundur. Her yerde olduğu gibi, bizde de günlük gazetenin tembelliğe alıştırdığı okur için şiirde kolay hiçbir tat yoktur. Oysa şiir, anlaşılmak için, ruh ve zekâ yeteneğinden başka, çetin bir hazırlanma ve hatta ışık, hava ve zaman koşulları gibi zorlu birtakım dış etkenlerin de yardımını ister. Şiirler var ki, sular gibi akşamla renklenir ve ağaçlar gibi ay ışığıyla gölgelenir. Güneş ışığında ise, bu aynı şiirler, soluk alınmaz bir buhar olur. Uzaktan gelen bir çoban kavalını ya da bir bahçıvan türküsünü dinleyerek ağlamak istediğimiz yaz gecelerindeki ruhumuz, öğlelerin sıcaklığında taşıdığımız o ağır ve baygın ruhun eşi midir? En güzel şiirler anlamlarını okurun hayalinden alan şiirlerdir.

Şiirde bazı bölümlerin kuşku ve belirsizlikte kalması bir yanlış ve bir kusur oluşturmak şöyle dursun, tersine, şiirin estetiği bakımından gereklidir. Üslûpta körletici bir açıklık, İngiliz estetikçisi Ruskin'in[4] *dediği gibi, imgeleme yapacak hiçbir şey bırakmaz; o zaman sanatçı en değerli yardımcısı olan «ruh»undan gelecek yardımı yitirmiş olur. Sanat eserinin en büyük amacı imgelemi kendine bağlamaktır. Bunu başaramayan eserin öbür bütün üstünlük ve erdemleri onu bir sanat eseri olmamaktan kurtaramaz.*

«Konu», gece içinde güller gibi, tümcenin uyumlu karanlığında ve güzel kokulu coşkusu içinde bir yarım biçim gibi ancak sezilir bir durumda bırakılırsa «imgelem» onun eksik kalan bölümlerini tamamlar ve ona gerçekten bin kez daha coşkulu bir görünüm verir. Yıkıntıların, uzaktan gelen seslerin, tamamlanma-

4 İngiliz eleştirmen, toplumbilimci ve estetikçisi John Ruskin (1819 - 1900). [A.B.]

rasa kuşu gibi, ancak şiirin bu nîm-karanlığında pervâz edebilir.

Hâsılı şiir, resûllerin sözü gibi, muhtelif tefsîrâta müsâid bir vüs'at ve şümûlü hâiz olmalı. Bir şiirin mânâsı, diğer bir mânâ olmağa müsâid oldukça, her okuyan, ona kendi hayâtının da mânâsını izâfe eder ve bu suretle şiir, şairlerle insanlar arasında müşterek bir teessür lisânı olmak pâyesini ihrâz edebilir. En zengin, en derin ve en müessir şiir, herkesin istediği tarzda anlayacağı ve binâenaleyh nâ-mütenâhi hassâsiyetleri istiâb edecek bir vüs'ati olandır. Mahdûd ve münferid bir mânânın çenberi içinde sıkışıp kalan şiir, hudûdu beşerî teessürâtın mahşerini çeviren o mübhem ve seyyâl şiirin yanında nedir?

[Dergâh, C. I, Sayı 8,
5.8.1337 / 5.8.1921]

mış resimlerin, kaba yontulmuş heykellerin güzelliği hep bundandır. Hiçbir yüz, hayalde göründüğü kadar gerçekte güzel değildir. İlk kez, gece, kapılarından girdiğimiz kentlerin gündüz görünümünün hayal için ne üzücü bir kırıklık olduğunu kim denememiştir? «İmgelem» yarasa kuşu gibi ancak şiirin yarım karanlığında uçabilir.

Sözün kısası, şiir, peygamberlerin sözü gibi, çeşitli yorumlara yatkın bir genişlik ve kapsamda olmalıdır. Bir şiirin anlamı başka bir anlam olmaya elverişli oldukça, her okuyan ona kendi hayatının da anlamını verebilir; böylece şiir, şairlerle insanlar arasında bir ortak duygulanma dili olmak katına yükselebilir. En zengin, en derin ve en etkili şiir, herkesin istediği biçimde anlayacağı ve bundan dolayı da sonsuz duyarlıkları içine alabilecek bir genişlikte olandır. Sınırlı ve tek bir anlamın çemberi içinde sıkışıp kalan şiir, sınırları insan duygulanışlarının büyük kalabalığını çevreleyen o belirsiz ve akıcı şiirin yanında nedir?

MUKADDİME[1]

«Karaosman-zâde Câvide Hanımefendiye»

Zannetme ki güldür, ne de lâle
Âteş doludur, tutma yanarsın
Karşında şu gül-gûn piyâle...

İçmişti Fuzûlî bu alevden,
Düşmüştü bu iksîr ile Mecnûn
Şi'rin sana anlattığı hâle...

Yanmakta bu sâgardan içenler
Doldurmuş onun'çün şeb-i aşkı
Baştan başa efgaan ile nâle...

Âteş doludur, tutma yanarsın
Karşında şu gül-gûn piyâle...[2]

[Dergâh, 5.4.1338 / 5.4.1922]

1 Bu şiir dergide «Piyâle» başlığıyla çıkmış ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun halası «Cavide Hayri Hanımefendiye hürmet ve minnetle ithaf» edilmiştir.
2 Bu dize dergide şöyle çıkmıştır: «Destimde şu gül-gûn piyâle» [A.B.]

ÖNDEYİŞ

«Karaosmanzâde Câvide Hanımefendiye»

Ne gül, ne de lâle olduğunu san,
Ateş doludur, tutma yanarsın,
Karşındaki şu gül renkli kadeh...

İçmişti Fuzûlî bu alevden,
Düşmüştü bu ilâç ile Mecnûn
Şiirin sana anlattığı duruma...

Yanmakta bu kadehten içenler,
Doldurmuş onun için aşk gecesini
Baştan başa çığlık ile, inilti ile...

Ateş doludur, tutma yanarsın,
Karşındaki şu gül renkli kadeh...

Gül-gûn: gül renkli. **Piyâle**: kadeh. **İksir**: ilâç, iyileştirici sıvı, şurup. **Sâgar**: kadeh, içki bardağı. **Onunçün**: onun için. **Şeb**: gece. **Efgaan**: çığlık, figanlar, inlemeler, bağırmalar. **Nâle**: inilti, inleyiş. **Fuzuli**: XVI. yüzyıl Divan şairlerinden, «Leylâ ve Mecnûn» mesnevisinin yazarı. **Mecnûn**: Adı geçen mesnevinin başkişisi, çılgın, âşık.

SONBAHÂR

Bir taraf bahçe, bir tarafta dere
Gel uzan sevgilim, benimle yere,
Suyu yâkuta döndüren bu hazân
Bizi garkeyliyor düşüncelere...

YARI YOL*

Nasıl istersen öyle dinle, bakın:
Dalların zirvesindeyiz ancak,
Yarı yoldan ziyâde yerden uzak,
Yarı yoldan ziyâde mâha yakın.

[Yeni Mecmua, Sayı 70 - 4.
15.2.1339 / 15.2.1923]

* Bu şiir Yeni Mecmua'da «Satırlar» başlığıyla ve «Orman» şiiriyle birlikte sekiz dize halinde yayımlanmıştır. [A.B.]

Sonbahâr: güz. **Yâkut**: değerli bir süs taşı, kırmızı. **Hazân**: güz. **Gark eylemek**: boğmak, batırmak. **Zirve**: doruk, tepe, en yüksek nokta. **Ziyâde**: fazla, çok. **Mâh**: ay.

ORMAN*

Su değil, mevsimin havâsı akan
Duyduğun yaprağın, dalın sesidir,
Suda yıldızların parıltısıdır
Bu karanlıkta ba'zı ba'zı çakan...

[Yeni Mecmua, Sayı 70-4,
15.2.1339 / 15.2.1923]

* Dergide «Satırlar»ın (Yarı Yol) ikinci bölümü olarak basılan bu şiirin son dizesi şöyledir:
«Bu karanlıkta gâh, gâh çakan» [A.B.]

Ba'zı ba'zı: arasıra, arada bir.

ÖLMEK

Firâz-ı zirve-i Sînâ-yı kahra yükselerek
Oradan,
Oradan düşmek, ölmek istiyorum[1]
Cevf-i ye's-âşinâ-yı hüsrâna...[2]

Titrek
Parıltılarla yanan bir mesâ-yı mezbaha-renk
Dağılırken suhûr-ı uryâna,
Firâz-ı zirve-i Sinâ-yı kahra yükselerek
Oradan
Oradan düşmek, ölmek istiyorum
Cevf-i ye's-âşinâ-yı hüsrâna...

Kanlı bir gömlek
Gibi hârâ-yı şemsi arkamdan
Alıp sürükleyerek,
O dem ki refref-i hestiye samt olur kaaim
Ve bir günün dem-i âlâyiş-i zevâlinde
Sürüklenir sular âfâka şu'le hâlinde

1 Dergâh dergisinde bu dize yoktur.
2 Bu dize dergide şöyledir:
«Cevf-i hüsrâna düşmek istiyorum.»
[A.B.]

ÖLMEK

Üzüntü Sina'sının en yüksek tepesine yükselerek,
Oradan,
Oradan düşmek, ölmek istiyorum
Hayal kırıklığının acıyı tanıyan boşluğuna...

Titrek
Parıltılarla yanan mezbaha rengi bir akşam
Dağılırken çıplak kayalara,
Üzüntü Sina'sının en yüksek tepesine yükselerek,
Oradan,
Oradan düşmek, ölmek istiyorum
Hayal kırıklığının acıyı tanıyan boşluğuna...

Kanlı bir gömlek
Gibi güneşin şalını arkamdan
Alıp sürükleyerek,
Ne zaman ki varlığın cıvıltılarını suskunluk kaplar
Ve gün şatafatla sona erer,
Sular ufuklara alev halinde sürüklenir,

O dem ki kollar açar cism-i nâ-ümîde adem,
Bir derin sesle «Haydi!» der uçurum,
O dem,
Firâz-ı zirve-i Sînâ-yı kahra yükselerek
Oradan,
Savt-ı ümmîd-i kalbi dinlemeden
Cevf-i hüsrâna düşmek istiyorum.[3]

[Dergâh, 1.5.1337 / 1.5.1921]

Firâz: yokuş, çıkış, yükseklik. Zirve: tepe, doruk. Sina: Arap yarımadasında kutsal bir dağ. Cevf: boşluk, çukur.

3 Bu dize dergide şöyle çıkmıştır:
«Gavr-ı hüsrâna düşmek istiyorum.»
[A.B.]

Yokluk kollarını umutsuz bedene açar,
Bir derin sesle «Haydi!» der uçurum,
O zaman
Üzüntü Sina'sının en yüksek tepesine yükselerek,
Oradan,
Kalbin umut çığlığını dinlemeden
Hayal kırıklığının boşluğuna düşmek isterim.

oyuk. **Ye's-âşinâ**: üzüntüyü bilen (tanıyan). **Hüsrân**: zarar, hayal kırıklığı. **Mesâ**: akşam. **Suhûr**: kayalar. **Uryân**: çıplak. **Dem**: zaman. **Hârâ**: taş, şal, kumaş. **Şems**: güneş. **Hefref**: ince kumaş, döşek, yastık, çimenlik. **Hestî**: varlık. **Samt**: susma. **Kaim**: kaplayan, yerini tutan. **Alâyiş**: gösteriş. **Âfâk**: ufuklar. **Adem**: yokluk. **Savt**: ses. **Zevâl**: sona erme. **Şüle**: alev. **Nâ-ümid**: umutsuz. **Kahr**: çok üzülme.

BİR GÜNÜN SONUNDA ARZÛ

Yorgun gözümün halkalarında[1]
Güller gibi fecr oldu nümâyân,
Güller gibi.. sonsuz, iri güller
Güller ki kamıştan daha nâlân;
Gün doğdu yazık arkalarında![2]

Altın kulelerden yine kuşlar
Tekrârını ömrün eder i'lân.
Kuşlar mıdır onlar ki her akşam[3]
Âlemlerimizden sefer eyler?..

Akşam, yine akşam, yine akşam,
Bir sırma kemerdir suya baksam;
Üstümde semâ kavs-i mutalsam![4]

Akşam, yine akşam, yine akşam
Göllerde bu dem bir kamış olsam!

[Dergâh, 15.4.1337 / 15.4.1921]

1, 2, 3 numaralı dizeler dergide şöyledir:

1 «Altın gözümün halkalarında»
2 «Gün doğdu, fakat arkalarında»
3 «Kuşlar mıdır, onlar ki, bu akşam»
4 Piyâle'nin 1926 basımında bulunan, fakat 1926 basımında dizgide düştüğü anlaşılan bu dizeyi aktarmayı uygun gördüm. [A.B.]

BİR GÜNÜN SONUNDA İSTEK

Yorgun gözümün halkalarında
Güller gibi görünüp tan yeri ağardı,
Güller gibi... sonsuz iri güller,
Güller ki kamıştan da çok inler;
Gün doğdu yazık arkalarında!

Altın kulelerden yine kuşlar
Duyurur tekrarlanışını, hayatın.
Kuşlar mıdır, onlar ki her akşam
Evrenlerimizden yola çıkar?

Akşam, yine akşam, yine akşam,
Bir sırma kuşaktır suya baksam,
Üstümde bir büyülü yaydır gök!

Akşam, yine akşam, yine akşam,
Göllerde bu sıra bir kamış olsam!

Arzû: istek, özlem. **Fecr olmak**: tan yeri ağarmak. **Nümâyân olmak**: görünmek, ortaya çıkmak. **Nalân**: inleyen. **İlân etmek**: duyurmak. **Âlem**: evren, dünya, çevre. **Sefer eyler**: yolculuğa çıkar. **Kemer**: kuşak. **Semâ**: gök. **Kavs**: yay. **Mutalsam**: tılsımlı, büyülü. **Dem**: zaman.

MERDİVEN

Ağır, ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak
Ve bir zaman bakacaksın semâya ağlayarak...

Sular sarardı... yüzün perde perde solmakta
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller
Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisân-ı hafîdir ki rûha dolmakta
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

[Şebâb, 30.7.1336 / 30.7.1920]

Semâ: gök. **Havâ**: gökyüzü. **Arz**: yer, toprak. **Muttasıl**: aralıksız, sürekli. **Lisân**: dil. **Hafî**: gizli.

HAVUZ

Akşam yine toplandı derinde...

Cânân gülüyor eski yerinde
Cânân ki gündüzleri gelmez
Akşam görünür havz üzerinde,

Meh-tâb kemer tâze belinde
Üstünde semâ gizli bir örtü
Yıldızlar onun güldür elinde...

[Dergâh, Sayı 19,
20.1.1338 / 20.1.1922]

Cânân: sevgili. **Havz**: havuz. **Meh-tâb**: ayışığı. **Kemer**: kuşak. **Tâze**: genç, bozulmamış. **Semâ**: gök.

PARILTI

Âteş gibi bir nehr akıyordu
Rûhumla o rûhun arasından,
Bahsetti derinden ona hâlim
Aşkın bu unulmaz yarasından.

Vurdukça bu nehrin ona aksi*
Kaçtım o bakıştan, o dudaktan
Baktım ona sessizce uzaktan
Vurdukça bu aşkın ona aksi...

[Dergâh, C. I, Sayı 3,
16.5.1337 / 16.5.1921]

* Bu dize Dergâh dergisinde şöyle çıkmıştır:
«Vurdukça o nehrin ona aksi» [A.B.]

Nehr: ırmak. Bahsetti: söz etti, söz açtı. Hâl: durum, görünüş. Unulmaz: iyileşmez, onulmaz. Aks: yansıma, yankı.

ŞAFAKTA

Dönsek mi bu aşkın şafağından
Gitsek mi ekaalîm-i leyâle?
Bizden daha evvel erişenler,
Ağlar bugün evvelki hayâle...

—Dönmek mi? Ne mümkün geri dönmek
Düştüyse gönüller bu melâle?
Bir eldir ufuklardan uzanmış
Zulmet bizi çekmekte visâle...

[Dergâh, 5.7.1337 / 5.7.1921]

Şafak: gün doğmadan önceki alaca karanlık, tan zamanı. **Ekaalim**: iklimler. **Leyâl**: geceler. **Evvel**: önce. **Melâl**: usanç, üzüntü, boğunç, sıkıntı, bıkkınlık. **Zulmet**: karanlık. **Visâl**: sevgiliye kavuşma, birleşme.

BAŞIM*

Bî-haber gövdeme gelmiş konmuş
Müteheyyiç, mütekallis bir baş
Ayırır sanki bu baştan etimi
Ömr-i ehrâma muâdil bir yaş!

Ürkerim kendi hayâlâtımdan
Sanki kandır şakağımdan akıyor...
Bir kızıl çehrede âteş gözler
Bana gûyâ ki içimden bakıyor!

Bu cehennemde yetişmiş kafaya
Kanlı bir lokmadır ancak mihenim,
Âh yâ Rabbî, nasıl birleşti
Bu çetin başla bu suçsuz bedenim?

Dişi, tırnakları geçmiş etime
Gövdem üstünde duran ifrîtin.
Bir küçük lâhza-i ârâma fedâ
Bütün âlâyişi nâm ü sıytin!

[Hayat, 14.4.1927]

Bî-haber: habersizce, habersız. Müteheyyiç: coşkulu, heyecanlı. Mütekallis: gergin, gerilmiş, kasılmış. Ömr: yaşam, ömür. Ehram: piramit, Mısır'da piramit biçimindeki

* Bu şiir Hayat dergisinde «Yakup Kadri'ye» sunulmuştur. [A.B.]

BAŞIM

Habersizce gelmiş gövdeme konmuş,
Coşkun, gergin bir baş;
Ayırır sanki bu baştan etimi,
Hayatı ehramınkine eşit bir yaş!

Ürkerim kendi görüntümden,
Sanki şakağımdan kan akıyor...
Bir kızıl yüzde bu ateş gözler
Bana sanki içimden bakıyor!

Bu cehennemde yetişmiş kafaya,
Kanlı bir lokmadır ancak çektiklerim,
Ah, ey Tanrım, nasıl birleşti
Bu çetin başla bu suçsuz gövdem?

Dişleri, tırnakları geçmiş etime,
Gövdem üstünde duran cinin.
Bir küçük dinlenme anına feda olsun,
Bütün bu gösterişi ün ve sanın!

mezarlar. **Muadil**: eşit, denk, eşdeğer. **Hayâlât**: hayaller, görüntüler. **Çehre**: yüz. **Güya**: sanki, sözde. **Mihen**: çekilenler, eziyetler, mihnetler. **İfrit**: kötü ve korkunç cin. **Lâhza**: an, kıpı. **Âram**: dinlenme, rahat etme. **Fedâ**: gözden çıkarma, uğrunda verme, kurban olma. **Alâyiş**: şatafat, gösteriş, tantana. **Nâm**: ad, ün. **Sıyt**: iyi ün, çatırtı.

KARANFİL

Yârin dudağından getirilmiş[1]
Bir katre âlevdir bu karanfil,
Rûhum acısından bunu bildi![2]

Düştükçe vurulmuş gibi, yer yer,
Kızgın kokusundan kelebekler,
Gönlüm ona pervâne kesildi.

[Yeni Mecmua, C. IV, Sayı 68/2,
15.1.1339 / 15.1.1923]

1, 2 Bu dizeler dergide şöylədir:
«Yârin dudağından getirildi»
«Gönlün acısından bunu bildi...»
[A.B.]

Yâr: sevgili. Katre: damla. Pervâne: âşık, geceleri ışığın çevresinde dönen küçük kelebek.

BÜLBÜL*

Bir gamlı hazânın seherinde
Israra ne hâcet yine bülbül?
Bil, kalbimizin bahçelerinde
Cân verdi senin söylediğin gül!

Savrulmada gül şimdi havâda,
Gün doğmada bir başka ziyâda...

[Dergâh, C. I, Sayı 11,
20.9.1337 / 20.9.1921]

KARANLIK**

Aşkın bu karanlık gecesinde
Bülbül yine vahşî müterennim.
Mecnûn'unu terketti mi Leylâ?
Vahşî sesi firkat sesi sandım.

Aşkın bu karanlık gecesinde
Hicrânımı duydum, seni andım,
Firkat-zede bülbül gibi yandım.

[Yeni Mecmua, C. IV, Sayı 73 - 7,
1.4.1339 / 1.4.1923]

* Bu şiir Dergâh'ta «Hazânde Bülbül» başlığıyla çıkmış ve şairin arkadaşı İzzet Melih'e sunulmuştur. [A.B.]

** Bu şiir Yeni Mecmua'da «Gece» başlığıyla yayımlanmıştır. [A.B.]

Gam: tasa, kaygı, üzüntü. **Hazân**: güz. **Seher**: sabahın erken saatleri, tan ağartısı. **Israr**: direnme, üstüne düşme. **Ne hâcet**: ne gerek var. **Havâ**: rüzgâr, hava. **Ziyâ**: ışık, aydınlık.

Müterennim: şakıyan, terennüm eden. **Vahşî**: yabanıl, ürkek. **Firkat**: ayrılık. **Hicrân**: iç acısı, ayrılık acısı. **Firkat-zede**: ayrılmış, ayrılık çeken.

BİR YAZ GECESİ HÂTIRASI

İşveyle, fısıltıyla, gülüşle,
Olmuş şeb-i sevdâ yine bî-hâb
Oklar gibi saplanmada kalbe,
Düştükçe semâdan yere meh-tâb...

Bûseyle kilitlenmiş ağızlar
Gözler neler eyler, neler işrâb;
Uçmakta bu âteşli havâda
Vuslat demi bir kuş gibi bî-tâb...

İşve: nazlı davranış. Şeb: gece. Bî-hâb: uykusuz. Semâ: gök. Meh-tâb: ayışığı. Büse: öpme, öpücük. İşrâb: üstü

BİR YAZ GECESİNİN ANISI

Nazla, fısıltıyla, gülüşle
Sevgi gecesi yine uykusuz kalmış;
Oklar gibi saplanmada yüreğe,
Ayışığı gökten yere düştükçe...

Öpücükle kilitlenmiş ağızlar,
Gözler neler neler anlatıyor;
Uçmakta bu ateşli havada
Kavuşma zamanı bir kuş gibi bitkin.

kapalı anlatma, dolaylı anlatma, içirme. Vuslat: sevgiliye kavuşma. Dem: zaman, sıra, an. Bi-tâb: güçsüz, bitkin.

SON ŞİİRLER

AĞAÇ

Gün bitti. Ağaçta neş'e söndü.
Yaprak âteş oldu, kuş da yâkut.
Yaprakla kuşun parıltısından
Havzın suyu erguvâna döndü.

[Yeni Türk Mecmuası, Şubat 1933]

TAHATTUR*

Bir Acem bahçesi, bir seccâde,
Dolduran havzı âteşten bâde...
Ne kadar gamlı bu akşam vakti...
Bakışın benzemiyor mu'tâde.

Gök yeşil, yer sarı, mercân dallar,
Dalmış üstündeki kuşlar yâda;
Bize bir zevk-i tahattur kaldı
Bu sönen, gölgelenen dünyâda!

[Edebiyat Gazetesi,
23 Haziran 1932]

* Bu şiir bazı dergiler ile kitaplarda «Bahçe» başlığıyla çıkmıştır. [A.B.]

Seccâde: üzerinde namaz kılınan küçük kilim, halı. Havz: havuz. Bâde: içki. Gam: üzüntü, acı, tasa. Mu'tâd: alışılmış. Mercân: mercan rengi, açık kırmızı. Yâd: anma. Tahattur: anma, hatıra getirme.

SÜVÂRİ

Şu bakır zirvelerin ardından
Bir süvârî geliyor kan rengi.
Başlıyor şimdi melûl akşamda
Son ışıklarla bulutlar cengi!

Bir bakır tasta alev şimdi havuz,
Suya saplandı kızıl mızraklar.
Açılıp kıvrılarak göklerde
Uçuyor parçalanan bayraklar!

[Aydabir, Eylûl 1935]

BİTMEMİŞ ŞİİRLER*

* * *

Kuytu bir bahçede bir kuş ötüyor,
Son kızıllıkla yanan bir dalda.
Ağlıyor eski veda türküleri
Bir alev ufka giden sandalda!..

[Türk Dili, Temmuz 1958]

* * *

Gerçi ömrün senin şafaklarda
Yeni açmış çiçekle kardeşti,
Gerçi ömrüm benim bir ateşti,
. . . . . .
Elimiz dalgalarda birleşti.

* * *

Bir kuş düşünür bu bahçelerde,
Altın tüyü sonbahâra uygun..
. . . . . .

* Bu sayfadaki şiirler başlıksız olup tamamlanmamıştır. [A.B.]

İÇİNDEKİLER

Ahmet Haşim'in Şiirlerini Derlerken (A. Bezirci) 5

İLK ŞİİRLER

Hayâl-i Aşkım 12
Allah-ü Ekber 16
Gurûb 18
Yed-i Nisviyyet 22
Peri-i Bahâr 24
Nisviyyet 26
Girye-i Niyâz 28
Mâi Gözler 32
Aaksederken 36
Ey Nisviyyet... Şiir Nedir? 38
Kadın Nedir, Çiçek Nedir? 40
Terâne 42
Gözlerinin İlhâmı 44
Gülerken 46
Sürûd-ı Emel 48
Her Güzellik İçin 50
Terâne 54

Peri-i Hürriyet 56
Hilâl-i Semen 58
Bayrak 62
Güneşe 64
Akşamlarım 66
Kış 70
Bahâr 72

ŞİʼR-İ KAMER

Kaari'e 76
Rûhum 78
Çıktığın Geceler 82
O 86
Sensiz 92
Hazân 98
Hasta İken 102
Çöller 108
Nehir Üzerinde 112
Gece 116
Zühre'ye 118
Hâtime 120

GÖL SAATLERİ

Mukaddime 126

Göl Saatleri

Öğle 128
Öğleden Sonra 128
Akşam 128
Gece 130
Gece Yarısı 130
Seher 130

Göl Kuşları

Siyâh Kuşlar 132
Meh-tâbda Leylekler 132

Karanlıkta Beyâz Kuşlar 134
Kuğular 134
Kuğuların Avdeti 136
Yarasalar 136
Tulû-ı Kamer 136
Batan Ayın Kenarına Satırlar 138

Serbest Müstezâd Nazımları

Yollar 140
Zulmet 146
O Belde 150
Yaz 156
Sonbahâr 158
Kış 160
Gelmeden Evvel, I 162
Geldin, II 164
Birlikte, III 166

Muhtelif Şiirler

Deniz 168
O Eski Hücreye Benzer ki 170
Şeb-i Nisân 174
Evim 178
Aks-i Sadâ 182
Son Saat 188
Kendime 190
Rüşd 192
Şimdi 194
Rüzgâr 196

PİYÂLE

Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar 200
Mukaddime 216
Sonbahâr 218
Yarı Yol 218
Orman 219
Ölmek 220
Bir Günün Sonunda Arzû 224

Merdiven 226
Havuz 227
Parıltı 228
Şafakta 229
Karanfil 232
Başım 230
Bülbül 233
Karanlık 233
Bir Yaz Gecesi Hâtırası 234

SON ŞİİRLER

Tahattur 239
Ağaç 238
Süvâri 240

Bitmemiş Şiirler

[Kuytu bir bahçede bir kuş ötüyor] 241
[Gerçi ömrün senin şafaklarda] 241
[Bir kuş düşünür bu bahçelerde] 241

BÜTÜN YAPITLARI

Derleyip Düzenleyen
ASIM BEZİRCİ

ORHAN VELİ
BÜTÜN ŞİİRLERİ

ORHAN VELİ
BÜTÜN ÇEVİRİ ŞİİRLERİ
(Şiir sanatı ve şairler üstüne yazılarla)

ORHAN VELİ
BÜTÜN YAZILARI

1. Sanat ve Edebiyat Dünyamız
2. Bindiğimiz Dal

CAHİT SITKI TARANCI
BÜTÜN ŞİİRLERİ

AHMET HAŞİM
BÜTÜN ŞİİRLERİ
(Bugünkü dile çeviriler, sözlükler ve notlarla)

TEVFİK FİKRET
BÜTÜN ŞİİRLERİ
(Bugünkü dile çeviriler, sözlükler ve notlarla)

1. Geçmişten Gelen
2. Rübâb-ı Şikeste (Kırık Saz)
3. Halûk'un Defteri, Şermin, Son Şiirler

Ahmet Haşim

BÜTÜN ŞİİRLERİ

CAN

Ahmet Hâşim 1887'de Bağdat'ta doğdu. Sekiz yaşında öksüz kaldı. Babası onu İstanbul'a getirerek 1896'da Mekteb-i Sultani'ye verdi. 1907'de okulu bitiren Hâşim, Reji İdaresi'nde memur oldu. Bir süre Hukuk'a devam etti, sonra İzmir Sultanisi Fransızca öğretmenliğine atandı. 1914'te, Dünya Savaşı dolayısıyla askere çağırıldı, Çanakkale'de, İzmir'de yedek subay olarak bulundu. 1920'de Senayi-i Nefise Mektebi'nde estetik ve mitoloji öğretmenliğine verildi. 1921'de Düyûn-ı Umumiye İdaresi'ne girdi. Dergâh dergisinde ilk şiirleri basıldı. 1928'de Anadolu Şimendiferleri Meclis-i İdare üyeliğine getirildi. 1932'de, böbrek rahatsızlığı nedeniyle Almanya'ya gitti. Döndükten sonra, hastalığı nüksetti, 3 Haziran 1933'te öldü, Eyup Mezarlığı'na gömüldü. / Kitapları: **Göl Saatleri** (1921), **Piyale** (1926), **Frankfurt Seyahatnamesi** (1933), **Gurabahane-i Laklakan** (1928), **Bize Göre** (1928). / Eleştirmen **Asım Bezirci**, elinizdeki bu kitapta Hâşim'in bütün şiirlerini bir araya toplamış bulunuyor. Kitapta, şiirlerin bugünkü dile çevirileri ile altlarında sözlüklere de yer verilmiştir.

Kapak